

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ 2003 ABD-IRAK SAVAŞININ,
IRAK TÜRKLERİNE VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Saljok JİHAD

ANKARA
Temmuz, 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ 2003 ABD-IRAK SAVAŞININ,
IRAK TÜRKLERİNE VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Saljok JİHAD

Danışman: Yrd. Doç.Dr. Bülent AKSOY

ANKARA
Temmuz, 2010

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Saljok JİHAD ‘ın “ Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının 2003 ABD-İrak Savaşının, Irak Türklerine ve Türkiye’ye Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” başlıklı tezi 22.07.2010. tarihinde, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Bülent AKSOY

Üye : Yrd.Doç.Dr. Ufuk KARAKUŞ

Üye : Yrd.Doç.Dr. Ersin GÜNGÖRDÜ

ÖNSÖZ

Her millet ve ya her toplum kendi niteliklerine göre bir yurttaş ister. Toplumda bulunan nitelikler. Eğitim aracılığı ile planlı bir şekilde vatandaşa kazandırılmaya çalışır. Sosyal bilgiler bireylere bilgi, beceri, tutum ve değerleri geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında kazandıran, sosyal olayların sınıf ortamına taşınması sorumluluğunu üzerine almış bir derstir. Öğrencilere sosyal bilgiler konuları, geçmişte nasıldı, şimdi nasıl, gelecekte nasıl olacak ilişkisini göz önüne alınarak anlatılmalıdır. Sosyal bilgiler eğitimi de bu ilişkiyi gerçekleştirirken, geçmişin yorumlanmasını ve geleceğin kestirilmesini şimdiki zamana bağlar. Güncel olaylar, sosyal bilgilerin şimdiki zaman eksenini oluşturur. Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olaylara yer vermekle öğrencilerin okul dışı yaşam arasındaki ilişkilerinin kopması engellenir. Güncel olayların öğretiminde öğretmenin esas görevi ise, öğrencilerin güncel olayları takip etmelerini, kişilerin, olguların geçmiş ve şimdiki durumlar arasında ilişki kurarak değerlendirme yapmalarını sağlamaktır. Bu araştırmayla da öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinin şimdiki zaman eksenini oluşturan güncel olayları ele alış biçimleri değerlendirilmek istenmiştir.

İçinde yaşadığı toplumda ve dünyada meydana gelen olaylardan haberdar olmanın gerekliliğine inanan, kitle iletişim araçlarını etkili ve faydalı bir şekilde kullanabilen bireylerin yetişmesine ihtiyaç vardır. Bu noktadan hareketle güncel olaylar konumuna alan ABD-İrak savaşı çalışmaya daha fazla katkı sunacağını düşünülmüştür.

Araştırma konunun adının belirlendiği ilk günden sonlandığı güne kadar beni yüreklendiren, bana değerli fikirleriyle yol gösteren danışmanım, sayın hocam değerli bilim insanı, güzel yürekli, Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY'a, Gazi Osmanpaşa üniversitesinde Öğretim Görevlisi değerli dostum Ömer Faruk SÖNMEZ'e ve Uşak üniversitesinde Araştırma Görevlisi Yusuf İNEL'e çalışmama sağladıkları katkıdan dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Saljok JİHAD

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ 2003 ABD-IRAK SAVAŞININ, IRAK TÜRKLERİNE VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

JİHAD, Saljok
Yüksek lisans, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Bülent AKSOY
Temmuz-2010, 84 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının 2003 ABD-Irak savaşının, Irak Türklerine ve Türkiye'ye etkilerine ilişkin bilgi düzeylerini ortaya koymaktır.

Araştırma, tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma evrenini, Gazi Üniversitesi, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans öğrencileri, örneklemini ise Gazi Üniversitesi, Gazi Osmanpaşa Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören ve random olarak seçilen 218 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak bilgi anketi kullanılmıştır. Ölçme aracı, 2009-2010 eğitim öğretim yılı bahar döneminde 3. ve 4.sınıf sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde uygulanmıştır. Araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesinde; t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış; frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri kullanılmıştır.

2003 ABD-Irak Savaşının Irak Türklerine ve Türkiye'ye Etkisi testi puanları ortalaması katılımcıların cinsiyet, sınıf, öğrenim gördükleri lise türü ve savaşa ilişkin bilgi edindikleri kaynak değişkenlerine göre farklılaşmamıştır.

Buna karşılık, 2003 ABD-Irak Savaşının Irak Türklerine ve Türkiye'ye Etkisi testi puanları ortalaması sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, Gazi üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler lisans öğrencilerinin toplam 2003 ABD-Irak Savaşının Irak Türklerine ve Türkiye'ye Etkisi testi puanları ortalaması ile Gazi Osmanpaşa Üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler lisans öğrencilerinin toplam test puanları ortalaması arasında, Gazi üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu bulgu Gazi üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin, 2003 ABD-Irak savaşına ilişkin bilgi düzeylerinin Gazi Osmanpaşa üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Güncel Olaylar, Türkiye, Irak, Türkmen, Kerkük.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE RELATED VIEWS OF SOCIAL SCIENCES TEACHER CANDIDATES ABOUT THE EFFECTS OF 2003 ABD-IRAQ WAR TO THE IRAQ TURKS AND TURKEY

Jihad, Saljok

Master Degree, Social Sciences Teaching Department, Science Branch

Thesis Supervisor: Assistant Professor Dr. Bülent Aksoy

July-2010, 84 pages

The objective of this study is to reveal the knowledge levels of Social Sciences Teacher Candidates about the Effects of 2003 ABD-Iraq War to The Iraq Turks and Turkey.

The research was carried out by using scanning model. The system of this study was generated by the license degree students from Gazi University, Gazi Osmanpaşa University and Uşak University/ Social Sciences Teaching Department and the sampling of this study was generated by the total 218 students who study in the third (3.) and fourth (4.) classes and who were selected as random students from Gazi University, Gazi Osmanpaşa University and Uşak University/ Social Sciences Teaching Department.

In this research, information questionnaire was used as data collection instrument. Measurement instrument was applied on the teacher candidates in Social Sciences who studied in the third (3.) and fourth (4.) classes in the 2009-2010 spring terms. For the resolution of the sub-problems of this research; t-test and one-way variance analysis (ANOVA) were made and frequency, percentage and mean values were used.

The average scores of influence test of 2003 ABD-Iraq War to the Iraq Turks and Turkey were not differentiated to the source variables of the acquired information of the participants regarding their gender, class, type of high school and war.

On the contrary, the average scores of influence test of 2003 ABD-Iraq War to the Iraq Turks and Turkey were obviously became different in terms of the university variable of the teacher candidates. According to the multiple-comparison test results, between the test results of the Social Sciences License degree students in GaziOsmanpaşa University and the Social Sciences License degree students in Gazi University about the average scores of influence test of 2003 ABD-Iraq War to the Iraq Turks and Turkey, significant differences were found in favor of the Gazi University students. This evidence has revealed that, the knowledge level of the Gazi University Students about 2003 ABD-Iraq war, has been much more than GaziOsmanpaşa University students.

KEY WORDS: Social Studies, Current Events, Turkey. Iraq, Turkmen, Kirkuk.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	İ
ÖN SÖZ.....	İİ
ÖZET.....	İİİ
ABSTRACT.....	İV
İÇİNDEKİLER.....	Vİİ
TABLolar LİSTESİ.....	Xİ
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	Xİ
KISALTMALAR LİSTESİ.....	Xİİ

I.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2.ABD-IRAK Savaşından Sonra Türkmenlerin Durumu.....	1
1.3. Problem Cümlesi	2
1.4. Alt Problemler	2
1.5. Araştırmanın Amacı.....	3
1.6. Araştırmanın Önemi	3
1.7. Varsayım.....	4
1.8. Sınırlılık.....	4
1.9. Tanımlar.....	4

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ	6
2.1.1. Sosyal Bilgiler Kavramı.....	6
2.1.2. Sosyal Bilimler Kavramı.....	7
2.1.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE GÜNCEL OLAYLAR.....	9
2.1.3.1 Güncel Olayların Öğretimi.....	9
2.1.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Güncel Olayların Yeri ve Önemi.....	11
2.1.3.3. Güncel Olayların Amaçları.....	13
2.1.3.4. Irak ve Irak Türkmenleri'nin Tarihi	16
2.1.4. IRAK'IN SOSYAL YAPISI.....	18
2.1.4.1. Nüfus ve Etnik Yapı.....	18
2.1.4.2. Irak'ta Türkmenlerin Nüfusu.....	20
2.1.4.3. Irak Türkmenlerin Sosyal ve kültürel Yapısı	21
2.1.4.4. Irak Türkmenleri'nde Eğitim.....	22
2.1.4.5. Irak Türkmenleri'nde Dil.....	23
2.1.4.6. 2003 ABD-İrak Savaşı'nda Türkmenler'in Durumu.....	25
2.1.4.7. Irak Savaşı Sırasında Kerkük'e Giren Kürt Gruplar.....	30
2.1.4.8. Savaş Sonrası Kerkük'ün Demografik Yapısı.....	32
2.1.4.9. Telafer'in Genel Görünümü.....	35
2.1.4.10. ABD ve Kürt Peşmergeleri ile Telafer'e Operasyonu.....	36
2.1.4.11. Telafer Operasyonun Amaçları.....	39

2.1.4.12. Telafer Operasyonunun Nedenleri ve Türkiye'ye Etkileri.....	40
2.1.4.13. 2003 Sonrası Irak'ın Yapılanmasında Türkmenler.....	41
2.1.4.14. Irak Anayasasında Türkmenler.....	44
2.1.4.15. Geçici Irak Yönetim Yasası ve Türkmenler	44
2.1.4.16. 2003 Sonrası Irak Kalıcı Anayasasında Türkmenler	48
2.1.4.17. 2003 Sonrası Türkmenler'e Uygulanan Baskılar.....	52
2.1.4.18. Türkmenlere Yapılan Siyasi Baskılar.....	53
2.1.4.19. Türkmenlere Yapılan Kültürel Baskılar.....	55
2.1.4.20. Türkmenlere Yapılan Sosyal ve Ekonomik Baskılar.....	58
2.1.5. 2003 ABD-Irak Savaşının Türkiye'ye Etkisi	59
2.1.5.1. 2003 ABD-Irak Savaşının Türkiye'ye Güvenlik ve Siyasi Etkileri.....	60
2.1.5.2. 2003 ABD-Irak savaşının Türkiye'ye Ekonomik Etkileri.....	63

III. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	66
3.2. Araştırma Evreni ve Örnekleme.....	66
3.3. Veri Toplama Araçları.....	67
3.4. Verilerin Analizi.....	67

IV. BÖLÜM
BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	68
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	68
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	69
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	70
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	71

V.BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	73
5.2. Öneriler.....	74
KAYNAKÇA.....	76
EKLER	82

TABLolar LİSTESİ

- Tablo-1:** Okullara Göre Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrenci Sayıları.....66
- Tablo-2:**Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı için t-Testi Sonuçları.....68
- Tablo-3:** Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı için t-Testi Sonuçları.....69
- Tablo-4:** Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılığı için t-Testi Sonuçları.....69
- Tablo -5:** Kaynak Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler.....70
- Tablo-6:** Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Kaynak Değişkenine Göre Farklılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....70
- Tablo-7:** Üniversite Değişkenine İlişkin betimsel Veriler.....71
- Tablo-8:** Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Üniversite Değişkenine Göre Farklılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....71

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1- :** Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi.....8

KISALTMALAR

AKT :	Aktaran.
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri.
A.Ş:	Anonim Şirketi.
AREM:	Araştırma ve Etütler Merkezi.
C:	Cilt.
Çev:	Çeviren
Edit:	Editör.
M.Ö:	Milattan önce.
KYB:	Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği.
KDP:	Irak Kürdistan Demokrat Partisi.
ITC:	Irak Türkmen Cephesi.
TCMB:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi.
KM:	Kilometre.
KO :	Kareler Ortalaması
KT :	Kareler Toplamı.
KARTET:	Karadeniz Toptan Elektrik Ticareti
MW:	Megavat.
N :	Denek Sayısı
PKK:	Kürdistan İşçi Partisi.
MOSAD:	İsrail İstihbarat Birimi.
ORSAM:	Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
TKO:	Türkmen Kardeşlik Ocağı.
IMF:	Uluslararası Para Fonu.
%:	Yüzde.
f :	Frekans.
\bar{X} :	Aritmetik Ortalama.
P :	Anlamlılık düzeyi.
Sd :	Serbestlik derecesi.
SPSS:	Statistical Package For The Social Sciences.
S :	Standart sapma.
F :	Varyans değeri.
Vb:	ve benzeri.

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmamın problemine, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, varsayımlara, sınırlılıklara ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Türkiye'nin sınır komşusu olan Irak, altı asra yakın Birinci Dünya Savaşına kadar Osmanlı Devletinin hâkimiyetinde kalan bir ülke olmuştur. Irak devleti, Osmanlı Devletinden ayrıldıktan sonra günümüze kadar bir tür huzur ve istikrarı yakalayamamıştır. Savaş, istikrarsızlıklar ve darbe üstüne darbe yaşamıştır. 9 Nisan 2003 tarihinden itibaren yaklaşık altı yıldır işgal altındadır. Irak'ın devrik lideri Saddam Hüseyin Amerika askerleri tarafından esir alınarak parlamentosu, hükümeti, Baas partisi, polisi ve ordusu darma dağın oldu. Irak, bugün kurum ve kuruluşlarıyla yıkıldı. Üniter tek partili sistem tarihe gömüldü. Onun yerine Federal yapılı yeni bir Irak Devleti kurma hazırlıkları yapılmaktadır. Referandum yolu ile Irak'ın daimi bir anayasası kabul edilmiş ve yürürlüğe konulmuştur.

Irak Türkmenleri'nin Saddam sonrası ile ilgili beklentileri temelde “reaksiyoner” beklentilerdir. Musul ve Kerkük gibi Irak'ın kuzeyinde bulunan iki büyük petrol kentinde önemli bir nüfus ağırlıkları olmasına karşın Türkmenlerin bir bağımsızlık emeli veya petrol yatakları üzerinde hak iddiaları olmamıştır. Irak'ın kuzeyinde Telafer'den Mendeli'ye kadar uzanan Türkmeneli bölgesi üzerinde yaklaşık 3 milyon Türkmen yaşamaktadır. Türkiye'nin güney komşusu olan Irak'ta yaşayan Türkmenlerin durumu sadece Irak ve Türkiye'nin güvenliği açısından değil tüm bölgenin geleceğine etkili olan önemli bir konudur (Maruf, 2007:61).

1.2. ABD-IRAK Savaşından Sonra Türkmenlerin Durumu

Irak nüfusunun yüzde 12'ini oluşturan ve Irak'ın asıl unsuru olan 3 milyon Türkmen, bir yandan Saddam yönetimi diğer yandan ise Kürt grupların asimilasyon politikaları ile karşı karşıya kalmıştır (Saatçi, 1996:55).

Saddam yönetimi, Kerkük'teki resmi dairelerde yönetici konumunda bulunan birçok Türkmeni görevden alıp, Irak'ın güney bölgesine sürgün etmiştir. Ayrıca Bağdat'ta faaliyet gösteren Türkmen Kardeşlik Ocağı ve Kardeşlik dergisinin faaliyetleri dondurularak yönetim kadrosu feshedilmiştir. Irak televizyonunda, günlük bir saat olan haber ve müzik ağırlıklı Türkmençe yayına da son verilirken, kuzey ve güney bölgelerine sürgün edilen Türkmenlerin gayrimenkulleri de açık arttırma yolu ile Baas partisine yakın insanlara satılmıştır.

20 Mart 2003 tarihinde ABD'nin saldırısıyla başlayan savaş kısa bir zaman içerisinde Saddam Hüseyin rejiminin yıkılmasıyla sona ermiş, ülke ABD askeri güçlerince işgal edilmiştir. Türkiye'nin savaşa girmemesi Kuzey Irak'ta dengeleri Kürt gruplar lehine değiştirmiş, bölgede Türkiye ile Kürt gruplar arasında adı konulmayan bir güç mücadelesi başlamıştır. Irak devletini sözde demokratikleştirme adı altında işgal eden ABD'nin, Irak'ın siyasi yapılandırılması konusunda ilk yaptığı iş Türkmenleri özellikle Irak Türkmen Cephesi'ni Irak'ın politik yaşamından tasfiye etmek olmuştur. ABD Irak özel temsilcisi ve şimdiki Bağdat Büyükelçisi Zalmay Halil Zad başkanlığında Irak'ın kuzeyinde Selahattin ilçesinde yapılan Irak muhalefet toplantısının sonucunda Başkanlık Konseyi üye sayısı 7'den 12'ye çıkarıldığı halde Türkmenlere yine bu konseyde yer verilmemiştir (Şimşir, 2004:142-143).

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2003 ABD- Irak savaşının, Irak Türklerine ve Türkiye'ye ilişkin etkileri hakkındaki bilgi düzeyleri bu araştırmayla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.3. Problem Cümlesi

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2003 ABD-Irak savaşının, Irak Türklerine ve Türkiye'ye etkilerine ilişkin bilgi düzeyleri nelerdir?

1.4. Alt Problemler

1. Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türklerine ve Türkiye'ye Etkileri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri sınıf değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

3. Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri lise türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

4. Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri kaynak değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

5. Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri üniversite değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2003 ABD-IRAK savaşının, Irak Türklerine ve Türkiye'ye etkilerine ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerini değerlendirmektir. Sosyal bilgiler öğretiminde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahip olduğu bilgi ve beceri türlerinin, öğretimi doğrudan etkileyeceği gerçeği düşünüldüğünde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının güncel olaylara ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve buna yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

1.6. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2003 ABD-IRAK Savaşının, Irak Türklerine ve Türkiye'ye etkilerine ilişkin bilgi düzeyleri değerlendirilecek ve 2005 ilköğretim sosyal bilgiler programındaki kazanımlarla hazır bulunuşluluk düzeyleri ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının etkili metotlar kullanma, iyi bir sınıf atmosferi oluşturma, uzmanlık alanını geliştirme, hizmet öncesinde ve hizmet sonrasında neler bildikleri ve nasıl desteklenmeleri gerektiğini ortaya koymada araştırma bulgularının önemli bir yeri olacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ile ileride yapılacak araştırmalara kaynak oluşturması ve ilgililere, sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından ortaya konulacak sonuçlar doğrultusunda bilgiler sunması açısından da önemlidir.

1.7. Varsayımlar

1. Araştırmanın uygulama sürecinde 2009- 2010 eğitim öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Osmanpaşa üniversitesi ve Uşak Üniversitesi ilköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının konuya ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerinin benzer olduğu varsayılmaktadır.
2. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
3. Veri toplama aracı olarak hazırlanan bilgi anketi sonuçları, verileri elde etmek için yeterlidir.

1.8. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklar içerisinde yürütülmüştür.

—Araştırma, Ankara ili, Gazi üniversitesi, Tokat ili Gazi Osmanpaşa üniversitesi ve Uşak ili eğitim fakültelerinde okuyan sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla sınırlıdır.

—Araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2003 ABD-IRAK savaşının Irak Türkleri ve Türkiye'ye etkilerine yönelik görüşlerinin tespiti için hazırlanan“bilgi anketi” ile sınırlıdır.

1.9. Tanımlar

Güncel Olaylar: Yakın zamanda meydana gelmiş yeni olayları belirtmek için kullanılmaktadır. Güncel olaylar hala devam eden olayların yanı sıra zaten olan olayları da kapsar (Otto, 1957, Akt. Gedik, 2008: 15).

140. Madde: Irak anayasasının (2007: 38)'a göre, Yürütme organı, Irak Geçici İdare Yasası'nın (GİY) 58. maddesinin tüm fıkralarıyla uygulanmasının tamamlanması için gerekli adımları atar. Ayrıca bu yasa, GİY'in 58. maddesinde yer alan ve Geçiş Hükümeti'nin sorumluluğunda uygulanan hususlar, bu anayasaya uygun olarak seçilecek yürütme organı tamamı yerine getirilene değin sürdürülür. Bu çalışmalar, normalleştirme, nüfus sayımı ve sakinlerinin İradesini tespit için Kerkük'te ve diğer

anlaşmazlık bölgelerinde en geç 31.12.2007 tarihinde referandum düzenlenmesi tamamlanmalıdır.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

2.1.1. Sosyal Bilgiler Kavramı

Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin bulgu ve araştırmalarının, bir toplumda yaşayan insanlar için gerekli olan temel ve ortak öğelerini kapsamaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalarından sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren; ilköğretim düzeyine ve çocuğun küresel algılamaya özelliğine uygun duruma getirilmiş bir derstir (Sözer, 1998:3).

Dönmez (2003:3)'e göre sosyal bilgiler kavramı, İnsanlar ve toplumlar sürekli bir değişim içerisinde yer almakta ve karmaşık sorular ve sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebeple, toplumlar ve insanlar için sosyal bilimlerin önemi çok büyüktür. Toplum içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçlarıyla, toplumun beklentileri arasındaki dengeyi sağlamada, bireylere gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma açısından sosyal bilimlere önemli görevler düşmektedir.

Erden (1996, 8)'e göre sosyal bilgiler “ ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır”.

Aynı zamanda sosyal bilgiler, bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir.

Her toplum kendine özgü bir vatandaş yetiştirmesini bekler. Sosyal bilgiler eğitimi de bireyin çevresinde olup bitenlere karşı duyarlı, sorumluluk sahibi, sorunlara karşı çözüm üretmek için istekli vatandaşlar olarak yetiştirilmesini hedefler. Sosyal

Bilgiler dersi, güncel hayat ile iç içe olması gereken bir derstir. Öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumdaki kopmadan, güncel konulardan haberdar, bilgili birer birey olarak sosyalleşebilmesi için Sosyal Bilgiler eğitimi büyük önem taşımaktadır.

Sosyal bilgiler derslerini verimli hale getirebilmek için, öğrencilerin derslerde öğrendikleri bilgilerini günlük hayatta karşılaştıkları olgu, olay veya durumlara kullanabilmeleri, öncelikle, bireylerin zihinsel gelişimlerini sağlayacak yeni yöntem ve tekniklerin kullanılmasına bağlıdır.

2.1.2. Sosyal Bilimler Kavramı

Sosyal Bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen derin bilgiler olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla bu alan, insan tarafından meydana getirilen gerçekle uğraşmaktadır. Diğer bir tanıma göre Sosyal Bilimler, insanın insanla ve çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen disiplinler topluluğudur.

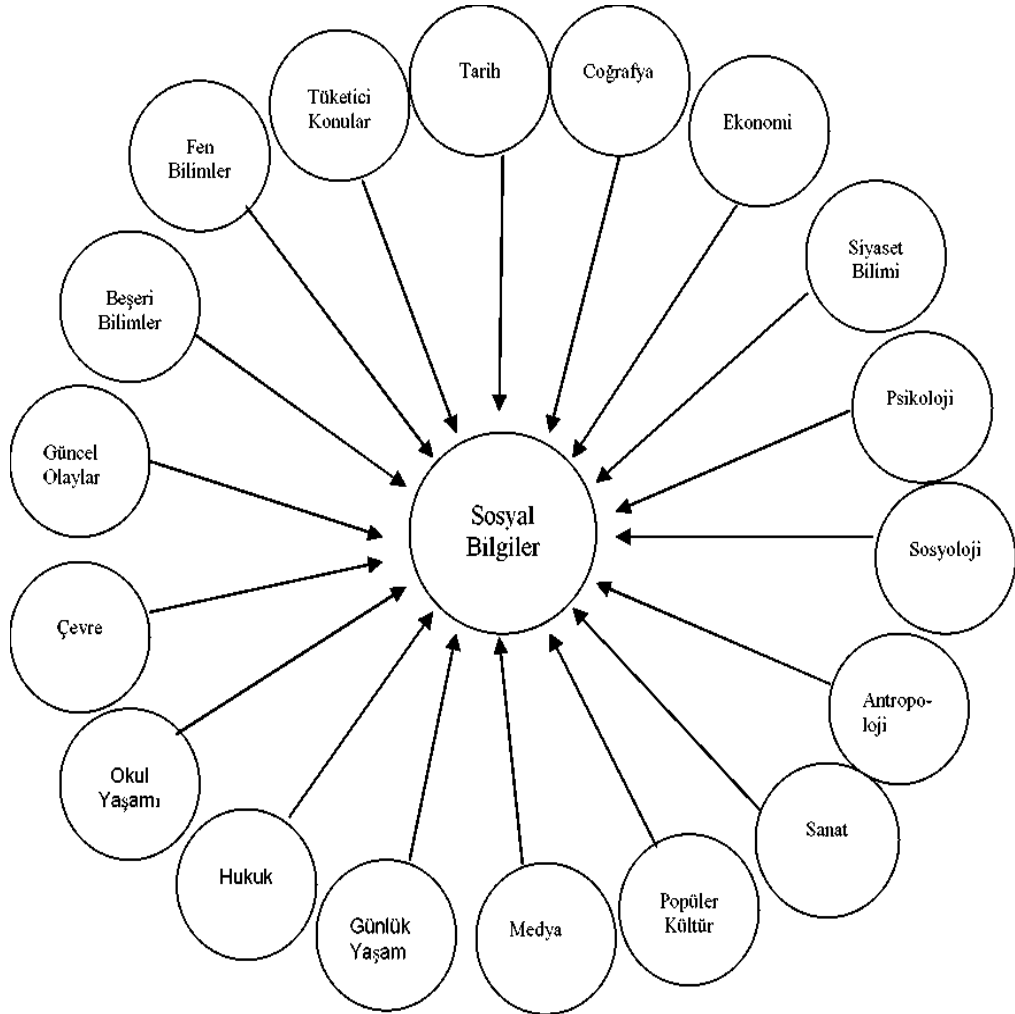
Sosyal Bilimler, genel olarak, insanların, diğer insanlarla ve toplumla olan ilişkilerini inceleyen bir disiplinler topluluğudur. Sosyal Bilimlerin Öğretimi denildiğinde ise, eğitimin, çağdaş uygarlığın zorunlu kıldığı, sosyal olgunluğu ve uyumu sağlayan ve geliştiren bir dalı anlaşılmaktadır (Sözer,1998).

Başka bilimlerde olduğu gibi, sosyal bilimlerde de bilginin artırılması ve geliştirilmesi temel amaçtır. Sosyal bilimciler, bilimsel yöntemi kullanarak, yaşamı ilgilendiren sosyal bilim disiplin alanlarından sistematik olarak olgular, kavramlar, genellemeler ve kuramlar üretirler. Sosyal bilimler, temel sosyal sistemleri, kurum ve süreçleri, bireyler ve kurumlar arasındaki ilişkiyi politik ve ekonomik açıdan irdelerken, toplum ve kültürlerin doğasını, insanların kendileriyle, sosyal ve aynı zamanda fiziki çevreleriyle etkileşimlerini araştırmakta ve her biri insan faktörlü gerçeğin bir yönünü ele alıp incelemektedir:

- Antropoloji: İnsan ve kültür
- Sosyoloji: İnsan ve toplum
- Siyaset Bilimi: İnsan ve yönetim

- Coğrafya: İnsan ve yer
- Tarih: İnsan ve geçmiş zaman
- Ekonomi: İnsan ve kaynakların paylaşımı

Psikoloji: İnsan ve davranışı (Doğanay, 2003,23)

Şekil-1. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları (Kaynak: Martorella, 1988, Akt, Gürkan, 2009:35).

2.1.3. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE GÜNCEL OLAYLAR

2.1.3.1 Güncel Olayların Öğretimi

Sosyal bilgiler dersi; bireyin ve içinde yaşadığı fiziksel ve üyesi olduğu toplumsal çevreyle olan ilişkisini, bilgi, beceri, değer ve tutum boyutlarıyla geçmiş, şimdi ve gelecek bağlamında, bir zaman ekseninde irdeler. Üretilen bilgilerin, kazanılan becerilerin, değerlerin ve tutumların geçmişte nasıl olduğunun, hangi tür değişimlerle bugüne ulaştığının ve gelecekte nasıl olabileceğinin kestirilmesi esas alınır. Öğrenciler geçmişteki hayat şekillerinin bugüne yansımaları öğrenirler. Geçmiş anlamının ve gelecek hakkında kestirimlerde bulunmanın en iyi yolu güncel konuları oluşturan şimdiki zamanı anlamakla mümkündür. Şimdiki zaman eğitim ortamına sosyal bilgiler dersiyle taşınabilir.

Arın ve Deveci (2008: 170)'ye göre sosyal bilgiler eğitiminde etkili vatandaş yetiştirme gibi temel amaçlara ulaşılabilmesi için öğrencilerin dün, bugün ve geleceği kavramalarına yardımcı olmasını sağlayan güncel olayların kullanımını gündeme getirmektedir.

Güncel olaylar çocukların dünyayı algılayarak onların yaşamlarını etkiler ve daha iyi bir yaşam sürmelerine olanak sağlar (Smith, 2003).

Gedik (2008: 15)'e göre güncel olaylar, şu anda gelişmekte olan ve haber olma niteliği devam eden olaylardır. Güncel olaylar, yakın zamanda meydana gelmiş yeni vakaları belirtmek için kullanılabilir. Kitle iletişim araçları radyo, televizyon, internet, gazete ve dergi gibi araçların vasıtasıyla insanlara topluma duyurulan haberler güncel olaylardır. İçinde yaşadığımız yakın çevrede, çeşitli ülkelerde dünyada meydana gelen, toplum ve insanlık için önemli etkileri olan ve yeni meydana gelmiş ya da etkileri devam etmekte olan hadiseler günceldir. Örneğin; 2003 yılında başlayan ABD-Irak savaşının etkileri devam ettiği için ve günümüzde internet, televizyon ve çeşitli kitle iletişim araçları vasıtasıyla toplumu haberdar eden güncel sayılabilir. Unutulan ve toplum tarafından etkisi hissedilmeyen olaylar güncel sayılmamaktadır.

Güncel olaylarla desteklenen sosyal bilgiler dersinde, öğrenciler, mevcut durumları geçmiş izleriyle kıyaslayan, geleceğe yönelik şekillerini kestirebilen, eleştiren, nasıl ve hangi sebeple bu değişime ulaştığını bilen, olaylara farklı bakış açılarını sunabilen, paylaşımcı, sorumluluk duygusu gelişmiş bireyler olabilirler. Güncel olaylar vasıtasıyla öğrenciler gazete okuma, televizyon ya da radyoda haber izleme, internet gibi araçlardan haber takibi yapma gibi beceriler kazanabilir ve bu becerileri alışkanlık haline getirebilirler. Yine öğrenciler güncel olaylar vasıtasıyla sosyal bilgiler ders konularını sosyal yaşamın yansıması olarak görebilirler. Ayrıca çeşitli haber kaynaklarından edindikleri bilgileri derste diğer arkadaşlarına aktarmak isteyen öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları olumlu yönde değişebilir. Güncel olaylar sayesinde öğrenciler toplumdaki düzenin işleyişinde annelerinin, babalarının vb. büyüklerinin olumlu ya da olumsuz katkılarının olduğunu fark ederler.

Sosyal bilgiler ders konularını öğrencilerin de tanık olduğu zaman dilimindeki güncel olaylarla destekleyen öğretmenler en dinamik ve doğal örnekleri sınıfa getirmiş olur. Öğretmenler ayrıca konuların sosyal yaşamda var olduğunu gören öğrencilerinin geçmiş durumları araştırmalarını ister ya da bu durumları eğitim ortamına sunarsa onların önemli dersler çıkarmalarına yardımcı olur ve düşünme becerilerini geliştirir. Böylelikle öğrencilerin karar verme sistemlerinin doğru ve akılcı yönde çalışmasına katkı sağlamış olur.

Okullarda verilen eğitimin temel amacı, çocuğun öğrendiklerini sosyal yaşama taşımasına yardımcı olmaktır. Öğrenilenlerin günlük yaşamda görülmesi ve ilişkinin kurulması öğrenci için en önemli kazanımdır. Güncel olayların öğretiminde öğretmenin temel görevi, öğrencilerin güncel olayları takip etmelerini, geçmiş ve şimdi arasında bağ kurmalarını ve değerlendirme yapmalarını sağlamaktır.

Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylara yer vermekle, öğrencilerin okul dışı yaşam arasındaki ilişkilerinin kopması engellenir ve önemli toplumsal olaylara aktif olarak katılmaları sağlanır. Güncel olaylar, sosyal bilgilerin şimdiki zaman eksenini oluşturduğundan eğitim ortamına taşınabilir. Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olayların katkıları ve güncel olay kaynaklarının öğrenciler üzerindeki etkilerinin belirlenmesi yönünde yapılan araştırmalar öğretmenlerin güncel olayları ele alış biçimlerinin

derinlemesine belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu araştırmayla öğretmenlerin sosyal bilgiler eğitiminde güncel olaylara yer verip vermedikleri, güncel olayların işlevlerine ilişkin görüşleri ve kullanma amaçları, güncel olayların ele alınışında izledikleri yaklaşımları, güncel olayların seçiminde dikkate aldıkları kriterleri, ele aldıkları konuları, kullandıkları teknik, yöntem ve etkinlikler ile yararlandıkları kaynaklar ve kullanma nedenleri ayrıca bu süreçte yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin getirdikleri önerilerin belirlenmesi hedeflenmiş ve böylelikle literatüre katkı sağlanacağına inanılmıştır.

Sosyal bilgiler genel amaçlarının gerçekleşmesinde sadece geçmişin aktarılması yeterli değildir. Öğrenilenlerin anlamlı kılınması için sosyal bilgiler dersinin şimdiki zamanın oluşturan güncel olaylarla desteklenmesi gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların ele alınıp alınmadığının belirlenmesinde en sağlıklı bilgiler dersin uygulayıcısı olan öğretmenlerden edinilebilir. Çünkü öğretmenler sosyal bilgiler dersi hakkında en fazla bilgiye sahip kişilerdir (Gürkan, 2009: 36).

2.1.3.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Güncel Olayların Yeri ve Önemi

Güncel olaylar, sosyal bilgiler öğretimi kapsamında yeni bilgiler kazanmaya ve bu bilgileri yeni durumlara uygulama becerisi edinmeye katkı sağlar (Paykoç, 1987). Güncel olaylar bireyi ve ait olduğu toplumu ilgilendiren, birey ve toplumların karar verme ve düşünce sistemlerini etkileyen, gündemi oluşturan insan ya da doğa kaynaklı olanın bilgisidir. Güncel olaylar mevcut gündemin kendisidir, dünyanın herhangi bir yeri yine dünya üzerindeki herhangi bir toplum ve düzenleri ile ilgili olabilmektedir. Güncel olayların geçmişe göre artan bir oranda sosyal bilgiler dersinde bahsedilmesinin gereğini ise şu şekilde belirtmek mümkündür:

- Toplumsal ve kültürel gelişme ve değişimler,
- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin insan yaşamı üzerindeki etkileri,
- İnsanların sık yer değiştirmeleri ve gezilerin artması,
- Nüfus patlaması,
- Siyasal ve ideolojik değişimler,

- Kitle iletişim araçlarındaki değişmeler
- Bilgi anlayışındaki değişmeler ve öğrenme durumlarına etkisi,
- Hastalıklar ve iyileştirme çabasının hız kazanması, farklı çözüm yollarının bulunması,
- Yönetimler ve gelişmelere açıklıkları,
- Dünya ekonomisi ve kaynağının yön değiştirme,
- Dünyanın fiziksel yapısında meydana gelen değişmeler, doğal kaynakların tüketimi ve geleceğe etkisinin kestirilmesi,
- Küresel düzeyde farkındalık kazanma ihtiyacının hissedilmesi (Paykoç, 1987: 45).

Güncel olayların öğretim amaçları sosyal bilgilerin etkin demokratik vatandaş yetiştirme amacıyla ortak noktada kesişmektedir. Güncel olayların kullanıldığı öğretim uygulamaları, öğrencilere dünyada ve kendi ülkelerinde meydana gelen fiziksel ya da toplumsal yönden hızlı değişimleri, gelişmeleri takip etmeleri, bilgi sahibi olmaları hususunda farkındalık ve duyarlılık kazandırmaktır. Sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırken, güncel olayların kullanılmasının yararlarını şu şekilde belirtmek muhtemeldir:

Güncel olaylar;

- Öğrenme ortamının ilgi çekici olmasını sağlar,
- Konuyu örneklendirerek öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırır,
- Vatandaşlık bilgi ve becerilerini geliştirir,
- Sosyal eylemlere katılma olanağı sağlar,
- Anlamlı konular için kaynak oluşturur,
- Güncellenmiş materyal içeren çalışma kaynakları oluşturur,
- Öğrencilerin, gerçekler ile kendi görüşleri arasındaki farkı ayırt etmesine olanak sağlar,
- Öğrencilerin bir vatandaş olarak yaşadığı dünyayı daha iyi anlamalarına olanak sağlar,
- Öğrencilerin toplumsal yaşamdaki yönetimleri fark etmelerini sağlar,

- Empati geliştirme, küresel düzeyde farkındalık oluşturma, hoşgörü geliştirme gibi duyuşsal özelliklerin kazanılmasına yardımcı olur,
- Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin akademik başarılarının ve bilgileri hatırlama düzeylerinin artmasını sağlar,
- Öğrencilerin bilgi toplama becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur,
- Öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur,
- Geçmiş anlamayı, bugünü görmeyi ve geleceği tahmin etmede önemli kaynakları oluşturur (Erden, 1996: 163-164).

Paykoç (1987: 46)'a göre güncel olayların ele alınması çeşitli becerilerin ve özelliklerin sürece katılmasını gerektirir. Güncel olayların öğretilmesindeki temel amaç, bu beceri ve özelliklerin çocuklarda gelişmesini sağlamaktır. Bu beceri ve özellikleri şu şekilde belirtmek mümkündür:

- Haberlerin verildiği materyalleri okuma,
- Önemli ve daha az önemli olaylar arasında ayırım yapabilme,
- Bilgiye ve bilgilerin eleştirel değerlendirmesine dayalı sorunlarda belli bir yanı tutabilme,
- Var olan gelişmeler ışığında, oluşabilecek sonuçları tahmin etme,
- Nesnel olabilme,
- Propagandayı, saptırılmış haberleri ayırt edebilme becerilerine sahip olur.

2.1.3.3. Güncel Olayların Amaçları

Sosyal Bilgiler öğretiminin başlıca hedefi topluma faydalı vatandaşlar yetiştirmektir. Sosyal Bilgiler ders programında güncel olaylara yer verilmesi, bilinçli bir toplum meydana gelmesine katkıda bulunabilir (Passe, 1988: 531–533).

Sosyal Bilgiler eğitiminde, öğrencilerin, ülkenin yakın ve uzak komşu ülkelerle ilişkisi çerçevesinde, dünyada olup bitenler hakkında, öğrenci düzeyine uygun bilgiler edinmesi öngörülür. Öğrencilerin, güncel olaylar, toplumsal gelişme ve çevre hakkında,

yakından uzağa, basitten karmaşığa doğrultusunda bilgilenmeleri istenir. Bu amaçların, Sosyal Bilgiler öğretimine uygun olarak gerçekleştirilmesi için, güncel olayların öğretimindeki hedeflerin açıkça bilinmesi gereklidir (Gedik, 2008: 35).

Sosyal bilgiler eğitiminde güncel olayların başlıca amaçları yazarlarca şöyle sıralanabilir (Binbaşoğlu, 2004: 15; Chapin: 1999:182; Moffatt, 1957:215; Parker, 2001: 180).

Topluma, devlete, ulusal ve uluslar arası olaylara karşı ilgi oluşturmak ya da var olan ilgiyi arttırmak; güncel olaylar, Sosyal Bilgiler eğitiminde işlenen konuları somutlaştırır. Okul içi ve dışı arasında geçmiş ve bugün arasında anlamlı köprüler kurulabilir. Çocuklar kendi kaygılarıyla uzun vadeli sosyal eğilimlerle, bireylerin ve grupların hareketleriyle ilgili olayları ve meseleleri inceledikçe ilgileri artabilir ve derinleşebilir. Güncel olayların analizi, kitle iletişim araçlarından edinilen bilgiler, kavramların ve diğer özel olayların öneminin artması konularında süregelen ilgiyi geliştirme alanında bir başlangıç noktası olabilir.

Hızla değişen olayları takip edebilmek için, çeşitli haber organları aracılığı ile bildirilen güncel olaylara karşı kalıcı bir ilgi sağlamak; bir toplumda yetişkin bireylerin güncel gelişmelere karşı kalıcı bir ilgi ve bilgilendirme isteği duymaları gerekiyorsa, başlangıç noktası ilköğretim aşamasında atılmalıdır.

Öğrencilerde güncel olaylarla ve sosyal meselelerle ilgilenme alışkanlığını geliştirmek; öğrenci, içinde yaşadığı toplumun kendi varlığı ve mutluluğu için önemini kavramalı, bunun neticesi olarak da toplumun her türlü meselesini kendi meselesi gibi görerek, meselenin çözümüne katkıda bulunma konusunda sorumluluk hissetmelidir.

Güncel olayların günlük hayat üzerindeki etkilerini incelemek ve güncel gelişmeleri değerlendirerek bu olayların gelecekteki muhtemel sonuçlarını tahmin edebilme yeteneği kazandırmak; meydana gelen olaylardan günlük hayatımızın nasıl etkilendiğini doğru bir şekilde değerlendirmek, durumun olumlu yönlerinden faydalanmaya, olumsuz yönlerinin etkilerini azaltmaya çalışmak için iyi bir güncel olaylar öğretimine ihtiyaç vardır. Öğrenciler güncel olayları toplarken yorumlarken,

değerlendirirken ve anlatırken düşünme inceleme becerilerini kullanırlar. Öğrenciler güncel olaylardaki kararları ve faaliyetleri değerlendirirken çevre, cinsiyet eşitliği, sosyal haklar ve diğer sosyal kaygılar konularında yeni fikirler geliştirirken tutumlar ve değerler göz önünde bulundurulur. Öğrenciler güncel olayları geçmiş gelişmelere bağlarken ve gelecek projeler tasarlarırken bugün geçmiş ve gelecek birbirleriyle ilişkilendirilebilir.

Sosyal bilgiler bireylere bilgi, beceri, tutum ve değerleri geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında kazandıran, sosyal olayların sınıf ortamına taşınması sorumluluğunu üzerine almış bir derstir. Öğrencilere sosyal bilgiler konuları, geçmişte nasıldı, şimdi nasıl, gelecekte nasıl olacak ilişkisini göz önüne alınarak anlatılmalıdır. Sosyal bilgiler dersi de bu ilişkiyi gerçekleştirirken, geçmişin yorumlanmasını ve geleceğin kestirilmesini şimdiki zamana bağlar. Güncel olaylar, sosyal bilgilerin şimdiki zaman eksenini oluşturur. Sosyal bilgiler dersinde güncel olaylara yer vermekle öğrencilerin okul dışı yaşam arasındaki ilişkilerinin kopması engellenir. Öğrenciler güncel olaylar aracılığıyla, sosyal bilgiler dersinin doğasına uygun olarak, araştıran, düşünen, farklı görüşlere saygı duyan, eleştiren, tartışan, doğru ve yanlış, taraflı ve tarafsız ayırt edebilen, okuma, izleme alışkanlığı ve karar verme becerileri gelişen bireyler olabilirler. Güncel olayların öğretiminde öğretmenin temel görevi ise, öğrencilerin güncel olayları takip etmelerini, nesnelere, kişilerin, olguların geçmiş ve şimdiki durumları arasında bağ kurarak değerlendirme yapmalarını sağlamaktır.

Sosyal bilgiler dersi, öğrencinin içinde bulunduğu toplumsal yaşamla ilgilidir. Sosyal bilgiler dersiyle öğrencilere ulusal miras, anayasa, temel haklar, ulusal ve evrensel değerler, politik süreçler ve yetişkin bir insanın bilmesi gereken temel bilgiler verilerek etkili bir vatandaş yetiştirmek amaçlanmaktadır (Deveci, 2005).

Bu noktadan hareketle, sosyal bilgiler eğitimi kapsamında yer alan politik sürece dayalı güncel olayların ele alındığı bu araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının 2003 ABD-İrak savaşının, Irak Türklerine ve Türkiye'ye etkilerine ilişkin bilgi düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.1.3.4. Irak ve Irak Türkmenleri'nin Tarihi

Günümüzde Irak denilen Mezopotamya ilk medeniyetlerin kurulduğu yerdir. M.Ö.4000'li yıllarda Sümerler ile başlayan bir uygarlıklar silsilesinin kurulduğu yerdir. Çivi yazısının, kubbe ve kemer yapımının ilk örneklerinin bulunduğu tarımda alet kullanımı ve sulama kanallarının en mükemmel yöntemlerle geliştirildiği bir coğrafyadır. Sümer uygarlığı, Akad, Babil ve Aşur'a uzanan bir medeniyetler beşiğidir. Babil ve Aşur uygarlıkları hükümdar olan Hamurabi'nin adıyla özdeşleşmiş hukuk kurallarını armağan etmiştir.

Türkmenler'in, Irak'a yerleşmeleri çeşitli dönemlerde devam etmiştir. Tarih kaynaklarına göre, Türkmenler'in, Irak'a ilk girişleri Emeviler döneminde Hicri 54 (Miladi 674) tarihine kadar uzanmaktadır. Emevi Halifesi Muaviye tarafından Übeydullah Bin Ziyad'ı 20.000 kişilik ordusu ile Horasan'a göndererek, Ceyhan Nehri'ni geçtikten sonra Buhara'ya yönelmiş, Übeydullah'ın Buhara'ya yaptığı saldırılar karşısında, Buhara prensesi Hatun emrindeki Türk kuvvetler ile şiddetli çatışmalardan sonra sulh yapmak zorunda kalmıştır (Hürmüzlü, 2005: 27-28).

Oğuz Türkleri'nin Müslüman olduktan sonra, Türkmen olarak anılmaya başlandığı hususunda, hemen bütün tarihçiler görüş birliği içindedir. Milattan önceki devirlerde Orta Asya'dan yapılan göçler sonucunda, Mezopotamya bölgesine çeşitli Türk gruplarının geldiği bilinmektedir. Ancak Türklerin düzenli ve kalıcı olarak Irak'a gelmeleri, Sasani Devleti'nin yıkılması neticesinde, Türklerin İslam orduları ile karşı karşıya gelip İslamiyetle tanışması sonucunda başlamıştır.

Übeydullah Bin Ziyad, sulhtan sonra yanına aldığı 2000 Türk askerlerini Irak'a göndererek, Basra'ya yerleştirir. Türklerin Irak'a gelişlerinin, Abbasi döneminde ve özellikle Halife Me'mun ve halefi Halife Mu'tasım'ın iktidarları sırasında meydana gelen bir takım siyasi gelişmelerden dolayı daha da sıklaştığını görülmekteydi. Halife Me'mun'un tahta oturmasında büyük rol oynayan Türkler, Bağdat'a yerleştirilmişlerdi. Abbasiler'e cephe alan Şii Araplara karşı hilafet makamını savunmak için, Türklere dayanmaktan başka bir çare bulamayan Me'mun, Türkistan'dan Türk askerinden oluşan yeni kuvvetleri hilafet merkezi olan Bağdat'a getirtiyordu. Halife Mu'tasım zamanında Türklerin Abbasi ordusuna alınmaları işlemine daha fazla önem verildi.

Böylece Suğd, Fergana, Esruşene ve Taşkent bölgelerinden gelen deneyimli Türk subayları, halifenin Hassa ordusuna alınıyordu. 836 yılında Mu'tasım'ın emriyle Türk kumandanı Aşnas tarafından Türk hassa askeri için Samarra şehri kuruldu. 70 bin mevcutlu olan Samarra, böylece yarım yüzyıl (836–884) kadar hilafet merkezi olmuştur (Hürmüzlü, 2005:315-316).

Türk askerlerinin üstün meziyetlerinin kaybolmamasına, bizzat halifeler özen göstermişler ve onların sadece Türk kızları ile evlenmelerine izin vermişlerdir. Ayrıca Türklerin, öz yurtlarında alışageldikleri gelenek ve göreneklerinin bozulmamasına da dikkat edilmiştir. Annesi Türk olan Mu'tasım, çocukluğundan beri yanında Türkleri bulundurur ve Türklerin gelenek ve göreneklerini çok severdi (Hayri, 2005:185).

Böylece Irak'ta, 1055'te Tuğrul Bey'in Bağdat'a girmesi ile sona ermiş olan ve bir yüzyılı aşan Büveyhoğullarının hâkimiyet dönemi başladı. Irak'ta yüzyıllardan beri varlık gösteren Türkmen halkı, köklü geçmişine ve medeniyetine sahip olmuştur. Türkmenler, Irak'ta altı beylik ve devlet kurmuşlardı. Kurulan Türkmen beyliklerin iktidarı döneminde adaleti yaymak ve eşit haklar ilkeleri içerisinde hâkimiyetlerini sürdürmüşlerdi. 1055 yılında Türk Sultanı Tuğrul Bey'in Bağdat'a girişi ile Irak fiilen Selçuklu hâkimiyetine geçmişti.

Selçuklular, Sultan Mehmet Tabur'un ölümünden sonra 1118–1194 yıllarında Irak'ta 76 yıl hüküm sürmüştür. Selçuklular'dan sonra Irak'ta İlhanlılar, Atabeyler (Erbil ve Musul Atabeyleri), Kerkük Türkmen Beyliği, hüküm sürdürmüşlerdi. Bu dönemden sonra Oğuz Türk boyundan olan Osmanlılar 1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın Irak'a girişi ile Birinci Dünya Savaşına kadar hâkimiyetini sürdürmüşlerdi. Böylece Türklerin Irak'ta hâkimiyetleri 1118 yılında Selçuklular ile başlayıp Osmanlı Devletiyle 1918 tarihine kadar devam ettirmişlerdi.

25 Nisan 1920 yılında San Remo'da imzalanan bir anlaşma ile İngilizler tarafından Irak'a daha geniş imtiyazlar verilmesi benimsenmiştir. Irak halkı, büyük bir çoğunlukla bu kararın bir an önce uygulamaya geçilmesini arzu etmiş ve İngiliz mandasının sona ermesini istemiştir. Orta Fırat bölgesinde bulunan halkın isyanı sırasında İngilizler büyük kuvvetler toplamaya mecbur olmuş ve bu isyanı 10 ay sonrasında bastırılabilmiştir. İngilizler, 11 Kasım 1920'de geçici bir Irak hükümeti teşkil etmiştir. 1921 yılında İngiliz komutanı Churchill'in Kahire'de Albay Lawrence ve

Gertrude Bell ile yaptığı toplantıdan sonra Fransızlar tarafından Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal'ı Suriye'den getirilerek Irak kralı olması teklifi benimsenmiştir. 1921'de kral I.Faysal Irak tahtına çıkmış, I. Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti'nin yönetiminde kalan Irak, 1921 yılında İngilizlerin denetimine geçmiş ve 3 Ekim 1932'de tam bağımsızlığını kazanana dek bu statüde kalmıştır (Çelepoğlu, 2006: 30-33).

Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrıldıktan sonra 1920 yılında kurulan Irak yönetiminin başına 1921 yılında Kral Faysal göstermelik bir referandum sonucu geçmiştir. Müslüman Arap nüfus çoğunluğu açısından peygamber soyundan bir ailenin hanedan olması, İslam dünyasında Osmanlı hanedanının boşluğunu doldurmak anlamına gelmiştir. Üçte ikisi Arap ve Müslüman olan bir toplumun başına böylesine bir yönetimin getirilmesi, bir anlamda Türkiye ile olan bağların kesin olarak kopartılmasını amaçlıyordu.

5 Haziran 1926'da Ankara antlaşmasıyla, Türkiye ile olan kuzey sınırlarını belirleyen Irak için, Kerkük ve Musul sorunu da bitiyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş döneminde son Osmanlı Meclisi'nde kabul edilen Misak-ı Milli sınırları içerisinde yer alan bu iki eski Türk kenti, sürekli olarak Irak ile Türkiye arasında problem olmuştur. Ankara Antlaşması'nın bu konuyu çözüme kavuşturması ile rahatlayan Irak, Türkiye Cumhuriyeti'ne hasım olmaktan kurtulmuş ve bundan sonra ilişkiler normalleşme sürecine girmiştir (Çeçen, 1998: 41).

2.1.4. IRAK'IN SOSYAL YAPISI

2.1.4.1. Nüfus ve Etnik Yapı

Irak'ta bugün Araplar, Kürtler, Türkmenler, Süryaniler, Acemler, Yahudiler, Ermeniler, Yezidiler ve Sabiiler yaşamaktadır. Bu ana topluluklar bünyesinde çeşitli unsurlar veya alt kimlikler barınmaktadır. Örneğin en büyük topluluk olan Araplar'da; bedeviler ve şehirliler olmak üzere iki farklı kimlik mevcuttur. Ayrıca Araplar arasında mezhep, bölge ve kabile farklılığı da belirleyici niteliktedir. Kürtler ise, Bahdinan (Kırmanç) ve Soran olmak üzere iki farklı topluluk ve bunlara bağlı aşiretler ve

şehirliler olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Az sayıdaki Süryaniler; Asurîler, Keldaniler ve Ermeniler şeklinde üç grup halinde bulunmaktadır.

Irak'ın eski halklarının, geçmiş asırlarda birbirini takip eden göç dalgaları sonucunda, ülkeye gelen yeni halklar arasında eridikleri kabul edilmektedir. Sonradan Araplaşmış toplulukları da içine alan Araplar ülke nüfusunun beşte üçünü oluştururlar. Arapların büyük bölümü ülkenin orta ve güney bölgelerinde yaşarlar. Ekonomik ve siyasi gücün Arapların elinde olması da, ırkçı ve Arap şovenizmi güden siyasi iktidarın baskıları ve uygulamaları sonucunda sağlanmıştır. Kürtler, kuzey ve kuzeydoğudaki dağlık bölgede yaşarlar. Tahminen ülke nüfusunun %15'ni oluştururlar. Irak'ın kuruluşundan beri merkezi yönetim ile çatışmaya giren Kürtler, kırsal hayat yaşadıkları ve çoğunlukla hayvancılıkla geçimlerini sağladıkları söylenebilir.

M.S. 674 yılında bölgeye gelmeye başlayan, 9-11. Yüzyıllarda topluca yerleşerek bölgeyi yurt edinen Türkler, günümüzde Irak'ın orta, kuzey ve kuzeybatı bölgelerinde yaşarlar. Osmanlı dönemine kadar sürekli Türk göçleri ile beslenen Irak Türkleri, Kürtlerden sonra üçüncü büyük topluluk olarak nüfusun yüzde on ikisini teşkil eder.

Irak, Osmanlı Devletinin çöküşünden sonra Ortadoğu'da kurulmuş olan devletlerden birisidir. Tarih içinde önceden yaşamış bir Irak devleti veya bir Irak milleti olmamıştır. Irak, ismi de Osmanlı İmparatorluğu döneminde merkeze olan uzaklığından dolayı uzak anlamına gelen "Irak" kelimesiyle isimlendirilmesinden gelmektedir. Osmanlı dönemindeki Musul, Bağdat ve Basra eyaletlerinin bir araya gelmesiyle Irak oluşmaktadır. Irak 18 ayrı şehirden oluşmuştur.

Irak genç bir nüfusa sahip olup nüfusun %55'i 15-64 yaş grubuna, %42'si 0-14 yaş grubuna, %3'u 65 yaş ve üzeri gruba dâhildir. Ortalama ömrün yaklaşık 66,5 yıl olduğu Irak'ta bebek ölüm oranlarının yüksekliği (%6,2) önemli bir sorundur. Irak nüfusunun %58'i okuma yazma bilmektedir. Bu oran erkeklerde %70,7'ye çıkarken, kadınlarda %45'e inmektedir. 2000 yılı nüfus artış hızı %2,86 olarak tahmin edilmiştir (Saatçi, 1996: 21).

2005 yılı tahminlerine göre 27 milyon civarında bir nüfusa sahip olan Irak'ın %97'si Müslüman (%65 Şii, %32 Sünni), %3'u ise Hıristiyan'dır. Etnik dağılım olarak ise %65–70 Arap, %15–20 Kurt, %12-13 Türk (Türkmen) %3–4 ise Asurî ve diğer etnik unsurlardır. Dini ve etnik yapılarıyla bakıldığında ülkede hâkim güç olan Sünniler aslında %25'lik bir nüfusa sahipken, %60'lık nüfusa sahip olan Şiiler 15 Aralık 2005'te yapılan seçimlerden sonra Saddam sonrası hükümetin kurulmasına kadar olan dönemde hep yönetim dışında kalmışlardır. Şiiler Güney Irak'ta yaşarken Bağdat civarında Sünni Araplar, Irak'ın kuzeyinde ise Kürt ve Türk nüfusu yaşamaktadır. Irak'ta çok önemli petrol yatakları mevcuttur. Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın en büyük ikinci petrol yataklarına sahip olan ülkedir (Timur, Akt. Kandirli, 2007:10-11).

2.1.4.2. Irak'ta Türkmenlerin Nüfusu

Irak Türkmenlerinin nüfusu, değişik siyasi nedenlerden dolayı Irak yönetimleri tarafından gizli tutulmuştur. Türkmenlerin nüfusu, devletin asimilasyon Politikası doğrultusunda, gerçek ve tarafsız bir sayımla ortaya konmamıştır. 1947, 1957, 1965, 1977 ve 1981 olmak üzere Irak'ta beş nüfus sayımı yapılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1921'de Irak'ın toplam nüfusu 2.500.000 olarak tahmin edilmiştir. 54 numaralı 1927 tarihli nüfus sayımı Kanunu ile nüfus isleri yasası yürürlüğe girmiştir.

Genel nüfus sayımı 19 Ekim 1947'de yapılmıştır. Bu sayıma göre Irak'ın nüfusu 4.816.165'dir. 1947 yılında Kerkük'ün nüfusu 286.005 olarak belirlenmiştir. 1957'de tekrar bir nüfus sayımı gerçekleştirilmiş ve Irak'ın nüfusu 6.339.960'a çıkmıştır. 1959 sayımında Kerkük'ün nüfusu 388.939, 1965 sayımında 473.626, 1977 sayımında 495.425 ve 1981 yılında Irak'ın istatistik tahminlerine göre 567.957'dir. Kerkük'te nüfusun gösterdiği azalma, Kerkük'e bağlı bazı bölgelerin diğer illerin idari sınırlarına bağlanmasından kaynaklanmıştır. 17 Ekim 1987'de yapılan sayımla nüfusun 16 milyon olduğu açıklanmıştır. Yapılan açıklamada Türkmenlerin nüfusu yüzde 2'lik bir oranla gösterilmiştir (Hürmüzlü, 2003).

Irak'taki Türkmenlerin nüfusu konusunda güvenilir bir nüfus sayımından söz etmek zordur. Ancak 1947 ve 1957 sayımlarında dakik ve güvenilir bir şekilde olmasa

da etniklerin nüfusuna değinilmiştir. Cumhuriyet dönemindeki 1977 sayımda ise etnik gruplara yer verilmemiştir. 1947 nüfus sayımında (Irak Palanlama Bakanlığının Sayım Müdürlüğü 1965) Türkmenlerin oranı, 280.130 olarak belirlenmiştir. 1957 sayımında Türkmenlerin nüfusu 467.000 bazı kaynaklarda da 567.000 olarak açıklanmıştır (Samancı, 1996:76).

Irak'taki nüfus büyüme oranı 1950-1970'li yıllar arasında yüzde 3.2, 1980'li yıllarda yüzde 2.6, 1990'lı yılların başında yüzde 2.4 ve 1993'ten sonra 2.3'tür. Bu oranlar dikkate alındığında Türkmenlerin nüfusu iki milyonun üzerinde olması gerekmektedir. Irak'taki Türkmenlerin nüfusu hakkında Lozan barış anlaşmasında da tartışmaya yol açmıştır.

Lozan anlaşması öncesi Türkiye ile İngiltere arasında cereyan eden müzakerelerde İngiltere'yi temsil eden Lord Gurzon, Musul vilayetinde yaşayan Türkmenlerin sayısını çok az göstermeye gayret etmiş ve bu sayıyı çok düşük rakamlarla ifade etmiştir. Lord Gurzon, bölge nüfus sayısı hakkında 1920 yılında İngiliz subayları tarafından titizlikle yapılmış olan sayımlara dayandırarak Irak Türkmenlerinin nüfusunu 66.000 olarak göstermiştir. Bunun karşılığında müzakerede Türkiye'yi temsil eden ismet İnönü sunmuş olduğu belgelere dayanarak bu sayının 146.960 olduğunu ifade etmiştir (Global, 2009).

2.1.4.3. Irak Türkmenlerin Sosyal ve Kültürel Yapısı

Irak Türkmenleri coğrafi şartlara uygun olarak çölde yaşayan bedevi Araplarla, dağlık alanda yaşayan Kürtlerden farklı olarak, ziraat ve hayvancılık, ticaret ve sanat ile uğraşırlar. Kültür düzeyleri çok yüksek milli kültür ve geleneklerine son derece bağlı olup, her türlü baskıya rağmen milli benliklerini ve milli kültürlerini korumuşlardır. Irak Türkmen lehçesi Azerbaycan Türkçesi (Doğu Oğuzca) sahasına girmektedir. Arap ve Kürt aşiretlerinde görülen feodal sistem Türkmen bölgelerinde rastlanmaz. Irak'taki Türkmen şehir ve kasabalarında bir memleketin temel taşı sayılan, orta tabakanın mevcudiyeti bariz ve yüksek bir şekilde göze çarpmaktadır. Bunlar memur, öğretmen, esnaf, sanat erbabı ve çiftçidir (Selim, 2007:110).

Son yıllarda, gençler arasında yüksek öğrenime, büyük istek görülmektedir. Irak dışında; Türkiye, Amerika ve çeşitli Avrupa ülkesinde okuyan birçok Türkmen öğrencisi vardır. Iraklı Türkmenler, Türklüğü ile iftihar eder. Aynı zamanda zengin folklorları vardır. Tamamına yakını Müslüman olup, bunların %50'i Sünni'dir. Şii olanları Telafer, Kerkük'ün bazı köyleri ile Tuzhurmatu ve Hanakin civarlarında yaşar. Mezhep ayrılığını bilmezler. Misafirperverlik ve komşuluk bağları kuvvetlidir. Genelde tek eşli evlilik hâkimdir. Töreleri Anadolu'nun aynısıdır ve eskiden beri gelen kültürel değerleri yaşamaktadırlar.

Irak'ta başlıca istikrar unsuru olan Türkmenler, ülkelerinde bütünlüğün adeta garantisidir. Türkmenler 70 yıl boyunca devamlı olarak başa geçen her iktidar döneminde ezilmiş, takip altında bulundurulmuş ve devamlı olarak Araplarla Kürtler arasında iki ateş arasında kalmıştır. Buna ek olarak, Türkiye'ye gereğinden fazla güvenmeleri sebebi ile kendilerini kurtaracak siyasi veya askeri anlamda bir teşkilatlanmaya da gidememişlerdir. Mevcut olanlarının da Irak üzerinde pek fazla bir siyasi etkisi bulunmamaktadır. Türkmenler devamlı Irak'ta baskı asimilasyon ve yok etme politikası ile karşı karşıya kalmışlardır.

2.1.4.4. Irak Türkmenleri'nde Eğitim

Irak Türkleri Osmanlı döneminde, klasik Türk-İslam eğitiminden yararlanmışlar. Eğitimlerini mahalle mektepleri ve camilerdeki külliyele ile medreselerde yapmışlardır. 1909 yılında Kerkük'te bir Sanayi Mektebi ile İdadi açılmıştır. Irak yönetiminde her devirde ve her konuda baskı gören Türkler, eğitimde de asimile edilmeye çalışılmıştır. Bağdat yönetimi eğitimde, azınlıklar arasında çifte standart uygulamış, Kraliyet Anayasası'nın 14' ncu maddesi Türklere kendi dillerinde eğitim görme hakkını verirken, bu ayrıcalık uygulamada sadece Türklerin dışındaki diğer azınlıklara tanınmıştır (Kandirli, 2007: 63).

Irak Hükümeti, İngiliz mandası altında olduğu 1933 yılına kadar, Türk yerleşim merkezlerinde eski yazı olmak koşuluyla; ilk ve orta dereceli okullarda Türk diliyle eğitim yapılmasını izin veriyordu. Öğretmenler Türk olup, ders kitapları Türkiye'den gelmekte ve Türkiye'deki ders programlarına paralel bir müfredat uygulanmaktaydı.

İlkokul 4.sınıftan itibaren ise yabancı dil olarak haftada 3 saat İngilizce dersi verilmekteydi. Derslerin Türk diliyle okutulmasının yanında ayrıca, okuma ve grameri de kapsayan Türkçe dersi de program dâhilindeydi. Yani Kraliyet Anayasası'nın 14. maddesine uyulmaktaydı.

1930 yılında Irak ve İngiltere arasında antlaşmayla manda idaresi kalkmış ve Irak belirli şartlara göre, bir tür muhtariyet kazanmıştır. Irak'ın 1932'de Milletler Cemiyeti'ne üye olmasıyla, bütün Türk bölgelerindeki tüm okullarda Türkmen dilinin kullanılması kabul edilmiştir (Çobanoğlu, 1994:137).

Irak'taki öğretim dili Arapça'dır. Kürt bölgelerinde ise hem Arapça hem de Kürtçe'dir. Eğitim sistemi bütünüyle devlet denetimine bağlıdır. 1970'lerin başında Türkçe eğitim veren ilkokul sayısı 100 iken, bu sayı zamanla 40'a indirilmiş ve sonraları özellikle Başbakan Nuri Sait dönemindeki, "Irak Türklerini Araplaştırma" politikası sonucu bu uygulama tamamen kaldırılmıştır (Günay, 1999:110).

1992 yılında Irak'ın kuzey bölgelerinde Arapça eğitim veren okulların tamamı Kürtçe'ye dönüştürülmüştür. 1992'ye kadar Türkler, çocuklarını okutmak için ülkenin resmi dili olan Arapça ile eğitim veren okulları tercih etmekteydiler. Türk velilerin isteği üzerine, Irak Milli Türkmen Partisi'nin Türkçe eğitim veren okullar açmak için yaptığı girişimler Celal Talabani liderliğindeki IKYB tarafından olumlu karşılanıp destek görmüştür. Önce Erbil'de 2, Kifri'de 1 tane Türkçe eğitim veren ilkokul açılmıştır. Kısa süre sonra okul sayısı Erbil'de 17'ye, Kifri'de 2'ye yükselmiştir. Aşırı milliyetçi bir parti olan IKDP' nin engelleme çabaları, KYB' nin Erbil'de hâkimiyeti ele geçirmesi üzerine boşa çıkmıştır. Ancak KDP, 31 Ağustos 1996'da Irak kuvvetlerinin yardımıyla Erbil'i ele geçirdikten sonra, tekrar harekete geçerek, Türk okullarındaki eğitimi engellemeye başlamıştır (Özmen, 1999: 17).

2.1.4.5. Irak Türkmenleri'nde Dil

Arapça ve Farsça ile karışmış durumda olan Türkmen dili, Türk dillerinin güneybatı ve Oğuz grubundan olup, Azerbaycan ve Türkiye Türkçesine oldukça yakındır. Bu dilin beslendiği iki önemli kaynaktan biri; yaşayan dil denilen yöre ağzı, yani konuşma dilidir. Erbil, Kerkük ve diğer Türk bölgelerindeki yöre ağzıları, genel

anlamda bir bütünlük halinde olmasına karşın, yörelere göre bazı farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın nedeni olarak; değişik zamanlarda bölgeye göçle gelen Türk boylarının ağız farklılıkları gösterilebilir.

Bir toplumda ana dilin yaygınlaşması kendiliğinden olmaktadır. Öyle ki, o toplumun, kültürünü, edebiyatını, dünya görüşünü, kimliğini ve etnik bilincini ayakta tutan “ana dil”dir. Türkler de ana dillerini korumuş, tüm bu değerlerini de korumuş ve geliştirmişlerdir. Irak Türklerinde yaşayan dil o kadar kuvvetlidir ki, Kerkük’te Türklerle birlikte yüzyıllarca yaşamış olan ve “Hıristiyan Türkler” olarak tanınan bir topluluğun yazı dilleri, hatta İncilleri bile Türkçeleşmiştir. Irak Türklerinin oluşturduğu sözlü edebiyatın (halk edebiyatı) ortaya çıkması ve gelişmesinin en önemli kaynağı halkın konuştuğu dildir. Ancak Irak yönetiminin, eğitimin Arapça olarak yapılmasını zorunlu tutmasıyla, zaman içerisinde Türklerin konuşma dili bozulmuştur. Türklerin eğitim almayan kesimi, dolayısıyla Arapçadan da etkilenmedikleri için daha yalın bir Türkçeye sahiptir (Özeren, 2002:100).

Dili besleyen diğer önemli kaynak ise, yazı dilidir. Irak Türkleri yazı dilinde Osmanlı Türkçesini kullanmışlardır. 16. yüzyıla kadar Irak’ta ortaya çıkan Türkçe edebi eserler, Azerbaycan Türkçesi formundadır. 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkan edebi eserlerin ise, Osmanlıca’nın etkisinde olduğu görülmüştür. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra ise Türkiye Türkçesini benimsemiş, 1975 yılına kadar Türkiye Türkçesindeki sadeleşmeyi izlemişlerdir. Ancak Türkiye kökenli Türkçenin Bağdat yönetimince kısıp alınması ve bu dildeki eserlerin yasaklanmasıyla, her türlü Türkçe eser ve kaynaktan mahrum edilmişlerdir (Saatçi, 1994:307-308).

Türk dili, tarih boyunca oldukça geniş bir alanda kullanılmıştır. Atlas Okyanusu’na kadar tüm kuzey Afrika’da, Osmanlı döneminde Türkçe eserler verilmiştir. Göktürkler ve Uygurlar çağında Türkçenin kullanıldığı alan bütün Moğolistan’ı ve Kuzey Çin’i kaplamaktaydı. Oğuz Türklerinin edebiyatı, kuzeydoğuda Azerileri kapsayarak Kafkas Dağları eteklerine ve Hazar Denizi’ne, doğuda Tahran yakınlarına, güneyde Bağdat’a ve Halep’e, batıda ise Yugoslavya içlerine ve Romanya sınırına kadar uzanmıştır. Irak’lı Türkler de, kökeni Oğuzlara kadar uzanan Türk edebiyatıyla yoğrulmuş ve bu etkiyle eserler vermişlerdir (Ercilasun, 1987:45).

2.1.4.6. 2003 ABD-İrak Savaşı'nda Türkmenler'in Durumu

Saddam rejiminin devrilmesinden sonra Türkmenlerin durumunu ele almadan önce savaş öncesinde yaşanan önemli bir gelişmeye değinmek yararlı olacaktır. ABD, Irak'a girmeden önce Şubat 2003'te ABD Başkanı Bush'un o dönemdeki özel elçisi Zalmay Halilzad aracılığıyla Ankara'da Iraklı Kürt ve Türkmen liderlerini bir araya getiren bir toplantı düzenlemiş ve bu toplantı sonucunda bir mutabakat metni ortaya çıkmıştır. Iraklı Kürt liderlere danışmanlık yaptığı bilinen Peter Galbraith "*İrak'ın Sonu*" adlı kitabında, bu toplantıda Zalmay Halilzad'ın Kürt liderlere "Birleşik Devletler, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Irak Kürt Bölgesi'ne girmesini onaylıyor", dediğini aktarmıştır (Galbraith, 2007: 90).

Aynı toplantıda hazır bulunan ve dönemin ITC Uluslararası ilişkiler Sorumlusu Mustafa Ziya, yaşananları şu şekilde özetlemiştir; "2003 yılının Şubat ayında Bush'un Irak özel elçisi Zalmay Halilzad başkanlığında Ankara'da iki toplantı yapmış. Irak Saddm'ın yönetiminde olduğu için işlerini Ankara'dan yürütüyordu. Halilzad bu toplantılarda, Ankara 'da Irak'ın muhalif güçleri olan IKDP, IKYB ve ITC'yi bir araya getirdi.

Bu toplantıya muhalif grupları, heyetler halinde toplantıya katıldılar. Kürtlerin heyetindeki önemli isimler KDP'den Neçirvan Barzani, Sami Abdurrahman, KYB'den Celal Talabani, Fuat Masum ve Berham Salih'ti. ITC heyetinde ise, ben, dönemin ITC Başkanı Sanan Ahmet Ağa, Orhan Ketene, Cüneyt Mengü, Mustafa Kemal Yayçılı ve Kenan Şakir vardı. ABD elçisi, toplantıda herkese eşit mesafede yaklaşmış. Bununda kanıtı grupları kare bir masanın etrafında toplanmış olduğuydu. Masanın bir kenarına Halilzad ve heyeti, bir kenarına dönemin Dışişleri Müsteşar Yardımcısı Ali Tuygan ve ekibi, bir kenarına biz ve bir kenarına da Kürtler oturdu. Bu toplantı sonucunda 7 maddelik bir anlaşma imzalandı. Bu 7 madde arasındaki en önemli üç tanesi şöyleydi: Kerkük'e, her iki taraftan da (Türkmenler ve Kürtler) ne sivil ne de askeri bir güç girmeyecek, sadece ABD askeri şehre müdahale edecek, Kerkük'e yönelik sivil veya askeri bir hareket koalisyon güçleri tarafından engellenecek ve Irak'ın toprak bütünlüğüne sadık kalınacaktı. Bu maddelerin amacı ise, Kürtlerin Kerkük'ü işgal etmemesiydi. Ama bu maddeye sadık kalmadılar. 9 Nisan 2003'te Bağdat düştü ve

hemen ertesi gün Peşmergeler ABD askerleriyle birlikte Kerkük'e girerek, şehir yönetimini ele geçirdi" (Duman, 2007:44).

Peter Galbraith'e (2007: 90) 'e göre ise, Şubat 2003'te, Bush'un Irak özel elçisi Zalmay Halilzad Kürt liderlerini Ankara'ya topladı ve Kürtlerin itirazlarına rağmen, ABD Türk silahlı kuvvetlerinin Irak'ın kuzeyine girmesini onaylıyor dedi. Buradaki amaç ise, ABD'nin iki müttefiki Türkler ve Kürtler arasında çıkacak bir çatışmanın gönüllüleri idi. Neyse ki, TBMM dört oy farkla ABD askerlerinin Türk topraklarından geçmesine izin vermedi.

10 Nisan 2003 tarihinde ABD güçlerinin desteğini alan Kürt militanları Ankara'da muhalifler anlaşmasına uymadıkları gibi Kerkük şehir merkezine girmişler. Binlerce peşmergenin girdiği Kerkük'te, yerleşim ve kimlik bilgilerinin yer aldığı arşivleri yağmalamış, belgeleri yırtmış ve mahkeme dosyalarını da imha etmiştir. Bütün devlet binaları, kamu yapıları, ilkokullardaki çocukların oturdukları sıralar dâhil her şey yağmalanmıştır. Kerkük'te savaş nedeniyle evlerini terk edilen evler Kürtler tarafından işgal edilip boş evleri kendilerine karargâh etmişler. Daha sonra planlı bir şekilde Kerkük tapu, valilik, nüfus, belediye daireleri, adliye binaları, emniyet müdürlükleri, polis karakolları, Baas partisinin il merkezleri ve şube binaları işgal edilerek yağmalanmıştır (Saatçi, 2007: 25-34).

Bu olay üzerine Türk yetkilileri Kürtlerin Kerkük'te uzun süre kalacaklarının endişesini yaşamışlar. Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ı arayarak anlaşmaların ihlal edildiğini hatırlatmış ve Türkiye'nin çıkarlarının korunacağı konusunda verilen sözü hatırlatarak güvence istemiştir. Kısa bir süre sonra Türkiye Irak'ın kuzeyindeki durumu yerinde incelemek için bölgeye bir askeri heyet göndereceğini açıklamıştır (Yılmaz, 2003:100).

Öteden beri Irak Türklerinin merkezi durumunda olan Kerkük'ün nüfus ve mülkiyet dengelerini değiştirmek istemişlerdir. Anlaşılan Türkmenleri öldürerek veya korkutup kaçırmak Kerkük'te Türkmenlerin yaşamış olduklarına dair kanıtları yok etmek amacı güdüyorlarmış. Aynı olayları bir gün sonra diğer Türkmen şehri olan Musul'da da gerçekleştirmişler. Bu sefer bölgeye gönderilen Türk askeri gözlemciler Ankara'ya olayları raporlar halinde göndererek Ankara'da tepkiler daha da artmaya başlamış ve durumu ABD yetkililerine sunarak Musul ve Kerkük'teki olaylar birazda

olsa dinmiştir. Öte yandan aynı gün KYB' nin askeri işlerinden sorumlu olan Rüstem Reşit, peşmergeleri, Amerikan güçleriyle girdikleri Irak'ın kuzeyindeki Kerkük kentinden çekilme emri aldığını duyurmuştur. Rüstem yaptığı açıklamada, emir verildi. Amerikan güçlerinin gelmesini bekliyoruz. Silahlı peşmergeler, kenti bugün ya da yarın terk etmiş olacak, ifadesinde bulunmuştur. Kentte halen 10 bine yakın peşmerge bulunduğunu belirten Rüstem, Amerikan güçlerinin güvenliği sağlamasına yardımcı olmak üzere birkaç peşmergenin kentte kalacağını söylemiştir (Radikal, 2003: 22).

23 Nisan 2003 tarihinde, ABD operasyonları sırasında Kerkük ve Musul'da Irak'ın askerleri ortada bıraktığı cephanelik ve ağır silahların Kürt peşmergeler tarafından götürülmüştür. Irak ordusundan kalan 130 uçaksavar, 61 tank, 64 top, 55 zırhlı araç ve çok sayıda silah ve mühimmata el koyarak kendi bölgelerine götürdükleri açıklanmıştır. Bu duruma rahatsız olan Türkmenler olayı ilk önce Türk yetkililerine daha sonra bölgede Amerikan askerlerine şikâyet etmişler. Ancak Amerikan askerlerini Türkmenlere cevabı şaşkıncı olmuştur. Bizim Kürtleri Kerkük ve Musul'dan şimdilik çıkaracak gücümüz yok diyerek teselli etmiştir. Irak'ın kuzeyi Erbil şehrinde bulunan Türk özel kuvvetleri, haksızlığa fazla dayanmayarak Kerkük'e iki araç insani yardım gönderme kararı alır. ABD askerleri Kerkük'ün güvenliğinden sorumlu oldukları için Türk yetkilileri Amerikalılar'dan izin belgesi almak zorunda kalmış ve yardım araçların içeriğini de ayrıntılı bir şekilde bildirmişler. İki araçta toplam altı Türk özel kuvvet elemanı, rehber ve tercüman olarak onlara yardım eden üç KDP peşmergesi ve üç Türkmen eşlik etmiştir.

Araçlar, Erbil'den ayrıldıktan kısa bir sonra Erbil-Kerkük karayolunda ABD'li bir kontrol noktasında durdurularak sorgulanıp aracı aranmaya başlanmış, arama sırasında araçta bulunan özel kuvvetler mensubuna ait olan silahları nereye götürdükleri sorulmuş onlarda kendilerine ait olduğunu söylemişler. ABD'li askerler bu cevaba ikna olmayarak "öyleyse neden sivil kıyafettesiniz, asker olduğunuzu nerden bilelim? diye sorgulanmışlar. Kontrol noktasından sorumlu ABD'li komutan Türk özel kuvvetler mensuplarını Kerkük'te Türkmenlere silah yardımı gerekçesiyle sorgulamak için merkeze götürmüşler. Bir gece gözaltında geçirmiş ve ertesi gün serbest bırakılmışlar. Kontrolde bulunan askerlerden biri bölgede bulunan Amerikan yayın organlarından birine olayı çarpıtarak anlatmıştır; Türk askerleri Kerkük'teki Irak Türkmen Cephesi üyelerine silah taşırken yakalandıklarını açıklayarak Türk kuvvetlerini hedefleri

Kerkük'e büyük bir barış gücü gelmesini gerektirecek ortamı oluşturmak olduğunu açıklamıştır (Şimşir, 2004).

Bilgay Duman'ın Türkmen Milliyetçi Hareketi Başkan Yardımcısı Turhan Ketene ile yapmış olduğu mülakatta savaş esnasında Kerkük'ün durumuna şöyle değinmiştir; Kerkük valiliğinin yayınlamış olduğu bir belgede Saddam Hüseyin döneminden sonra Kerkük idaresinde hassas ve önemli görevlere sadece bir Türkmen getirilirken, aynı mevkilerde 10 Kürt, 7 de Arap görevlendirilmiştir. Orta derece olarak ifade edilen mevkilerde de 30 Kürt, 8 Türkmen, 8 de Arap görev almıştır. Türkmenlere valilikte hiç görev verilmemiştir. Türkmenler sadece Kerkük Emniyet Müdür Yardımcılığı görevine getirilmiştir. Ancak Kerkük Valisi ve Emniyet Müdürü Kürt'tür. Kerkük'ün idaresiyle ilgili 24 genel müdürlükten sadece biri Türkmen'dir. Bu müdürlük Kerkük İl Milli Eğitim Müdürlüğüdür. Ancak Kürt gruplar bu müdürlüğü de ele geçirmek için birçok yolu denemiş ve halen de denemektedirler.

Ayrıca bu müdürlüğü içlerine sindirmeyerek kendilerine Kerkük il milli eğitim müdürlüğü binasının arkasında Kerkük Kürt eğitim binası açmışlar. Kerkük İl Milli Eğitim Müdürü Şen Ömer'e yönelik birçok baskı ve tehdit olayı gerçekleşmiştir. Geri kalan bütün müdürlükler Kürtlerin elindedir. 2003 öncesinde Kerkük Valiliği'nin İçişleri Bakanlığına yazdığı bir yazıda Kuzey Petrol Şirketi'nde %70-80 oranında Türkmen bulunduğu açıklanmıştır. Ancak bu durum 2003 sonrasında değişmiştir. Şimdi ise Şirket'in üst düzey makamlarında 5 Kürt, 4 Arap, 2 Türkmen ve 1 Hıristiyan yer almaktadır. Yine 2003 öncesi dönemde Kerkük'ün güvenliğinden sorumlu birimlerde Türkmen çoğunluğuna rastlanırken, bu dönemden sonra Kürtlerin ağırlık kazandığı söylenebilir. Örneğin, Kerkük Polis Teşkilatında görev alacak kişilerin milliyetleri konusunda ABD tarafından oranlar belirlenmiş ve buna göre %40 Kürt, %29 Türkmen, %29 Arap ve %2 de Keldo-Asurî'nin görev alması öngörülmüştür. Ancak bu oran çok farklı şekilde uygulanmıştır. 2006 yılında polis kaynaklarına göre Polis Teşkilatında 2556 Kürt, 2246 Arap, 1196 Türkmen ve 360 da Keldo-Asurî görev almıştır. Bu duruma göre yaklaşık 700 Türkmen'e daha görev verilmesi gerekirken, Türkmen kontenjanı başka gruplara verilmiştir. Ayrıca Kerkük'teki 748 subayın yine Polis Teşkilatı için öngörülen oran dâhilinde belirlenmesi gerekirken, fiiliyatta bu görev için de oranlar farklı olmuştur. Dağılıma göre 300 Kürt, 217 Türkmen, 217 Arap ve 14 Keldo-Asurî görev alması gerekirken, sadece 49 Türkmen subayı vardır ve Türkmenlere

ayrılan kontenjan yine başka gruplar tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca şu an Kerkük'te bulunan 300 Kürt subayının 263'ünün sahte belgeyle bu görevi yürüttükleri kanıtlanmıştır. Türkmenler, zaman ilerledikçe bu durumdan rahatsızlıklarını Kerkük valisine bildirerek Kerkük'ün idaresinde Türkmen vatandaşlarının sayısını az da olsa artmıştır (Duman, 2007: 46-47).

Bu gibi olaylar devam ederken Amerikan güçleri Saddam rejimi sonrası Kerkük'ün yerel yönetimini yeniden kurulmasına karar vermiş ve bu çerçevede Kerkük'te de seçimler yapılmıştır. Ancak seçimde ABD'nin taraf tuttuğu belirlenince sıkıntılı geçmiştir. Seçim için şehirdeki Türkmen, Arap, Kürt ve Asurî grupların her birinden 39, toplam 156 temsilci il meclisinin 24 üyesini, ABD'nin 'bağımsız' delege olarak Kerküklü işadamları ve aşiret başkanları arasından seçmiş olduğu 144 temsilci ise ABD yetkililerinin onayına sunulacak 12 kişilik 'bağımsız' listeyi belirlemek için sandığa gitmiştir. Her grubu temsilen altışar kişi seçilerek il meclisinin 24 üyesi belirlenmiştir. Bağımsız olarak seçilen 12 adaydan da dönemin ABD güçlerinin komutanı General Reymond Odierno, il yönetimindeki 6 kişilik bağımsız aday tespit etmiştir. Ancak Türkmenler ve Araplar, ABD'nin bağımsız delegeleri belirleme tarzı, seçilen 144 delegenin büyük çoğunluğunun Kürt olması ve belirlenen 6 bağımsız temsilcinin de 5'nin Kürt olmasına itiraz etmiştir. (Şimşir, 2004:331).

Türkmen ve Arap gruplarını itirazlarına rağmen Odierno, kararı onaylamış ve ardından belirlenen il yönetiminde vali, vali yardımcıları ve konsey başkanı seçilmiştir. Oluşturulan 30 kişilik il yönetim heyeti Kürt asıllı Abdurrahman Mustafa'yı vali olarak seçmiştir. Türkmen vali adayını Mustafa Kemal Yayçılı ise yeterli oyu alamamıştır. Ayrıca meclis başkanı olarak da Mehmet Tahsin Kâhya, vali yardımcılığını ise bir Türkmen ve bir Arap seçilmiştir. (Cumhuriyet, 2003: 8).

ABD'nin yayın organı olan Washington Post gazetesinin (21 Mayıs 2003) tarihinde yazısına göre, Kerkük yerel yönetimi için ABD tarafından oluşturulan il konseyinde Kürtlere üstünlük sağlandığını yazmıştır. Kerkük'teki etnik gruplardan oluşan 24 kişilik yerel konseyde Türkmenlere ayrılan 6 sandalye Türkmenlerin gerçek temsilcisi olan Irak Türkmen Cephesine verildi. Ancak, Kerkük'te Kürtlerin kurmuş olduğu üç tabela Türkmen partilerinin itirazları üzere 5 sandalye Türkmenlerin gerçek temsilcisi olan Türkmen cephesinden geri alınmıştır.

2.1.4.7. Irak Savaşı Sırasında Kerkük'e Giren Kürt Gruplar

ABD-Irak savaşı öncesinde ve sonrasında yapılan gerek Iraklı muhalif grupları ve Türkiye arasında gerekse Türkiye- Amerika arasında yapılan anlaşmalarda alınan ortak kararların başında Kerkük ve Musul'a Kürt grupların girmemesi olmuştur. Kürtler, bu anlaşmaları ihlal ederek bu iki Türk şehrine girmekle yetinmeyip bölgedeki bütün resmi belgeleri yağmalayarak bölgedeki Türk varlığını yok etmeye çalışmışlar. Bu olayların şüphesiz sebebi bölgedeki Türklere ait olan arazi ve mal varlığını yok ederek azınlık duruma düşürmektir. Bu duruma Türkiye'den tepki gelince, ABD'liler Kürtleri belirtilen iki şehirden çıkararak güvenlik durumunu az olsa da yatıştırılmıştır.

Irak'ın kuzey yerleşkelerinde Kerkük'e giren Kürt grupların diğer amacı ise, bölgenin zengin petrolle sahip olmasıdır. Kanıtlanmış petrol rezervleri açısından dünya ikincisi, kanıtlanmamış rezervler de buna eklendiğinde dünya lideri olan Irak için Kerkük Bölgesi'nin ayrı bir önemi vardır. Birinci Dünya Savaşı'na kadar Osmanlı topraklarının bir parçası olarak kalan ve hala Türkiye'nin üzerinde hak sahibi olup olmadığı tartışılan Kerkük'ten çıkarılan petrolün yıllık değeri 15 katrilyon liranın üzerindedir. Bu bağlamda 5 Haziran 1926 tarihinde Türkiye- Irak ve İngiltere arasında yapılan Ankara antlaşmasında bölgedeki petrolün % 10'unu 25 yıllığına Türkiye'ye verildiğini öngörmüştür. Ancak Türkiye, daha sonra bu gelirin 500,000 İngiliz sterlini karşılığında bölgedeki petrolü İngiltere'ye bırakmıştır. Bugün itibarıyla yaklaşık 1,2 trilyon lira. Kerkük'ün yıllık petrol gelirin 15 katrilyon liranın üzerinde olduğu düşünüldüğünde, 500, 000 sterlinlik anlaşmanın Türkiye'ye ne kadar zarar verdiği iyi anlaşılmıştır (Ayışığı, 2006).

Kürt, özellikle de KDP ve KYB gruplar arkalarına ABD güçlerinin desteğini alarak hayallerindeki bağımsız Kürt devletini kurmak için politikalarını Kerkük'ten başlayarak diğer Türkmen bölgelerine de uygulamaya başlamışlardır. Bölgeye yerleşen gruplar, resmi belgeleri yok edip bölgenin idaresini elde ettikten sonra kuzeyden Türkmen bölgelerine göç etmeye başlamıştır. Kendilerine sahte nüfus cüzdanı ve Kerküklü olduklarını ispatlayacak tüm resmi evrakları çıkarmaya başlamışlar. Bununla yetinmeyip Erbil, Süleymaniye ve Duhok gibi kuzey bölgelerden doğumlarını yapmak için kadınlara para vererek Kerkük'e gönderilmiştir. Kerkük'teki hastanelerde doğumlarını gerçekleştiren Kürt kadınları bebeklerine Kerkük nüfus cüzdanı alarak

Türkmen şehri Kürtleştirmeye çalışmışlar. Kürtler, Türkiye'nin kendilerine yaptıkları tehdit içeren açıklamalarını test ederek Irak'ın kuzey illerinde Kerkük'e 2003-2007 yılları arasında yaklaşık 600,000 Kürt yerleşmiş ve bu sayıyı Kerkük resmi kayıtlarına yazdırmayı başarmışlar (Kerküklü, 2006:103).

Kerkük il yönetiminde çoğunluk sağlayan Kürtler, kentin güvenliğini sağlamak için ilk aşamada 500 'den fazla polis ataması yapmıştır. Bu polisler kuzey illerden geldikleri için Kerkük'ün çoğu yerlerini bilmezken zaman zaman çıkan olayların üstesinden gelemiyorlardı. Böylece kentte Türkmenlerle Kürtlerin arasında çıkan takışmalarda Kürtlerin yanlarında saf tutarak resmi bir şekilde Türkmenlere baskı uyguladılar. Öte yandan Kerkük'ü Kürtleştirmek için kuzey illerde KDP ve KYB gibi Kürt partilerin etkisi altında yaşayan Kürtler memurlarını özellikle sağlıkçı, öğretmen ve belediyede yöneticilerini kimilerini para teşviki ile kimilerini işten atma gibi tehditlerle Kerkük'ün çeşitli bölgelerine yerleştirdiler.

Tercüman Gazetesi'nin (30 Mayıs 2003) tarihindeki yazıya dayanarak; Kürtler, Kerkük il yönetimini ele geçirdikten birkaç gün sonra ABD generali Odierno, Türkmenlerin çoğunlukta olduğu Kerkük'e atanan Kürt asıllı validen emniyet, adliye ve yüksek öğrenim gibi kamu hizmetlerinin yürütülmesi için Türkmenler, Araplar, Kürtler ve Asuriler'den daha önce kamu hizmetlerinde görev yapmış memurların listesini istemiştir. Türkmenler bu istek üzerine eski rejim döneminde görev yapan 320 kişilik üst düzey emniyet görevlisi listesini General Odierno'ya vermişler. listede bulunan 5 General, 12 Albay ve 20 Yarbay yer alıyordu. Aynı istek üzerine Kürtler, Kerkük'te eski rejim döneminde hiçbir üst düzey emniyet görevlileri olmazken Süleymaniye'den 15 peşmerge komutanının ismini listeleyerek ABD'li komutana vermek zorunda kalmışlar. Kentin güvenlik konusunda Amerikalılar, Kürtlerin verdiği listeyi uygulamış ve böylece kentin güvenlikten sorumlu üst düzey yetkilileri Kürtlerden olmuştur. Aynı dram Kerkük'ün adliyesini hizmete açmak için 152 kişilik hukukçu listesinin 134'ünü Türkmenler oluşturuyormuş. Bu liste 2003 ABD-Irak savaşı öncesi Kerkük adliyesinde görev yapmış Türkmenlerin hâkim, savcı ve avukatların isimleri yer almıştır. Kürtler ve Araplar sadece 8 hukukçu ismini verebilmişler. ABD'li General Odierno hâkimiyetinde Kerkük'te alınan kararlar hep Kürt grupların lehine olmuştur. Böylece Türkmenler her zamanki gibi hem Kerkük hem de Irak denklemine dışlanmışlardır.

Bu bağlamda Kerkük Belediyesinde Emlak Bölümünde görev yapmakta olan Burhan Bacalan ile yaptığım mülakatta ortaya çıkan gerçekleri elde ettim; 2003 sonrası Irak'ın Erbil, Süleymaniye ve Duhok gibi illerden Kerkük'e yerleşen Kürt grupları, belediye birimlerinin çoğu ellerinde olduğu için devlet arazilerini sadece kendi soydaşlarına vermektedirler. Bazı müzayedelere katılan Türkmen ve Arapları öldürmekle tehdit ederek veya yüksek miktarlarda para vererek arazilere sahip oluyorlarmış. Ayrıca belediyenin kendi bünyesinde olan binalarına, lunapark ve otopark gibi işletme yerlerinde belediyedeki Kürt yetkililerce göz yumulmuştur. Bunun yanı sıra Kerkük'ün bazı Kürt mahallelerindeki Araplara ait olan savaş nedeniyle terk edilen evlere çıkan el koyarak kendi üzerlerine yazdırmışlardır. 1990'lı yıllarında bu politikayı Türkmen Erbil şehrine uyguladıkları gibi günümüzde Kerkük'e de uygulanmaktadır.

2.1.4.8. Savaş Sonrası Kerkük'ün Demografik Yapısı

Tarihi eserler, milli duygular ve kültür itibarıyla Türkmen şehri olan Kerkük'ün demografik yapısını değiştirmek amacıyla Kürt gruplar ile ABD oyunu devam etmiştir. Irak'ın Erbil ve Süleymaniye illerinden her gün 50 Kürt ailesi Kerkük'e yerleştiriliyor. Sözde Kürt göçmenler adı altında Kente getirilen ve çadırda, stadyumda kalan Kürtler, ABD'nin vereceği primle her Kürt ailesi ev sahibi olacak Türkiye'nin, Irak politikasında kırmızı çizgi olarak tabir ettiği Kerkük'te, peşmergenin kente sahip çıkma oyunu hızlı bir şekilde devam etmektedir. Oysaki Saddam yönetiminde Kerkük'ten göç ettirilen nüfus sayısı 11.800'dür. Bu sayıya eski rejim tarafından çeşitli nedenlerden dolayı göç ettirilen Türkmenlerde yer almaktaydılar. (Saatçi, 2007: 29).

Kerkük'te yıllardır en yoğun nüfusu oluşturan Türkmenler, son günlerde endişe içerisinde. Geçmişte Irak'ta yapılan sahte seçimleri gibi, 2005 seçimlerinde de bir takım hileler yaparak Kerkük'ün demografisini değiştirmişler. Örneğin; İran, Suriye ve Türkiye'den gelen PKK terör örgütüne ait olan militanlar Kerkük'te Kürtlere oy kullanmışlar. Bunun yanında aynı kişi çeşitli seçim merkezlerine giderek birden fazla oy kullandılar. 2005 seçim sonuçlarına güvenerek Kerkük'ü bölgesel Kürt yönetimine bağlamak için Irak anayasasındaki 140. Maddeyi uygulamaya başlamak istediler ancak Türkmen, Arap grupları ve başta Türkiye olmak üzere diğer komşu ülkelerin girişimi ile yapamadılar. Öte yandan Irak anayasasınının 140. Maddesinde Kerkük ve diğer

anlaşmazlık bölgelerin sakinlerinin iradesini tespiti için en geç 31.12.2007 tarihinde referandumun yapılmasını ön görmüştür. Böylece Kerkük'te yapılmak istenen referandum zaman aşımına uğramıştır.

ABD yönetiminin, devrik lider Saddam Hüseyin tarafından Kerkük'ten göç ettirilen ailelerin, kente dönmeye başlamasıyla yaşanan yerleşim sorununun çözümü için 8 bin konut yardımı sözü verdiği belirtilmiştir. Kerkük İl Meclis Başkanı Kürt kökenli Rizgar Ali bir konuşmasında, ABD Hükümeti'nin desteğiyle Kerkük'te 8 bin konuttan oluşan 7 ayrı yerleşim biriminin inşa edileceğini duyurmuştur. Ancak, kentteki Türkmenler, sadece Kerkük'e yığılan binlerce Kürt'e bu yardımdan pay verileceğini, böylece Kerkük nüfusunda sürekli bir üstünlük sağlanacağından endişe ediyorlar. Irak İmar Bakanlığı'ndan Kerkük İl Meclisi'ne gönderilen bir yazıyla söz konusu konutlar için yer ayrılmasının istendiği kaydediliyor. Ancak, bu yazıda konutların Saddam zamanında evlerinden zorunlu olarak göç ettirilen Irak vatandaşlarına tahsis edileceğinin belirtilmemesi dikkat çekiyordu (Tercüman, 2006: 16).

Irak ve Dünyanın en zengin petrol rezervlerine sahip olan Kerkük, Kürt grupları tarafından bugün işgal edilmektedir. Kürt gruplar, KYB ve KDP, 15 Aralık 2005 Irak seçimlerine Kerkük merkezli bir Kürt Devleti sloganıyla girmişti. Peşmerge liderleri, silah zoru ile Türkmen ve Arap arazilerinin gasp edip, ücretsiz olarak Kürt vatandaşları üzerine dağıtılmaktadır. Kürt gruplar, son olarak Nuri El Maliki başkanlığında kurulan Irak hükümetinin programına da ve Kerkük'ün normalleşme komisyonun da Kerkük'ü koydurmayı başardılar. Başbakan Nuri El Maliki tarafından imzalanan Kerkük'ün normalleşme komisyonun da Irak Türkmen Cephesi'ne üye hakkı verilmemesine yanında Kürt gruplarına komisyon da üç üye hakkı tanınmıştır.

İsrail, Amerika ve İngiltere, Kerkük'ün Kürt mahallelerinde kurdukları insani ve yardım kuruluşları adı altında örgütler, Kerkük'ün demografi yapısını değiştirmek için çalışmaktadırlar.

- 1- İngiltere'ye ait (NDA) örgütü.
- 2- Amerika ve İsrail'e ait (İSCD-VOCA) örgütü.
- 3- İngiltere'ye ait (RICH) örgütü.
- 4- Amerika'ya ait (ICSP) örgütü.

5- Yahut-Kürt (KARRA) örgütü.

6- Norveçli (NPA) örgütü.

7- Kürdistan Çocukları adı altında kurulan Kristine İtalyan ve Yahudi bir örgüttür (Selim, 2007:180).

Kerkük demografisi ile ilgili dikkat çeken başka bir husus ise Kerkük il meclisindeki zafiyet ve kentin ikiye bölünmesidir. Şehrin büyük bir bölümünde Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı Çay, Çukur, Musallah, Piryadi, Korya, Sarıkahya, Beyler, Şaturlu, Cirit Meydanı, Şehir Merkezi, Tisin, Bağdat Yolu, İmam Abbas, Vasiti, Askeri, 1 Haziran ve 1 Mart Kerkük'ün merkez ve güneyinde yer alan semtler her türlü hizmetten mahrum kalmışlardır. Bu semtlerde akşamları biriken çöpleri bile Türkmen Mahallesi gerekçesiyle belediyece kaldırılmamaktadır. Ancak Kerkük'ün kuzeyinde yer alan ve Kürtlerin yoğun yaşadığı mahallelerde insanı hayrete düşüren olağan üstü hizmet ve özen gösterilmiştir. Irak hükümetinde Kerkük şehrine ayrılan bütçenin nerdeyse tamamı Kerkük'ün kuzeyine yatırılmaktadır.

Kerkük ilçe meclisinde görev yapan ve Türkmen Adalet Partisinin önde gelen üyelerinden Cevdet Zülâl'le bir görüşmemde Kerkük yeteri kadar hizmetten yoksun kalmış ve eski rejim zamanında bile Kerkük Irak'ın en güzel ve en temiz şehri olarak seçilmiştir. Bu hizmetleri neden 2003 yılı sonrası gerçekleşmiyor diye sorduğumda soruya şu cevabı aldım; ilçe meclisi olarak Türkiye'nin Konya ilini ziyaret ettik, oradaki yetkililer Kerkük'ün hizmeti konusunda bizden bilgi istediler. Bu bilgileri aldıktan sonra Kerkük'ü ağaçlandırma projesini yaptırmak için bizlere açıkladılar. Kerkük'ü ağaçlandırmak için ilk etapta 100.000 ağaç bağışladılar. Bu projeyi Kerkük valisine söylediğimiz zaman hiç beklemediğimiz bir cevapla karşılaştık. Kerkük valisi, bu ağaçların büyük kısmını Kerkük'ün kuzey sınırlarında Kürtlerin yoğun olduğu semtlere dikilmesini istedi. Kürt kökenli Kerkük il meclis başkanından aynı cevabı alınca bu projeyi gerçekleştiremedik. Bunun gibi yüzlerce projeleri aynı sebepten dolayı gerçekleştiriyoruz neticede Kerkük hizmetten mahrum kalmaktadır.

Türkmenlerin yaşadığı semt ve mahallelerin hizmetlerinde Türkmen partileri ve Irak Türkmen Cephesi başta olmak üzere büyük katkılarda bulunmuştur. Aynı zamanda Kerkük il yönetimince Türkmenlere psikolojik savaşlar da eksik olmadı. 2003 ABD-

Irak savaşı sonrasında Türkmen mahallelerine yeteri kadar elektrik ve su verilmemektedir. Fakat aynı şehirde bulunan Kürt mahallelerine bu gibi hizmetlerden yeteri kadar pay düşmektedir. Bu durum üzerine Kerkük Elektrik Dağıtım Müdürlüğüne şikâyet eden hak, Bağdat'tan gelen emirler üzerine Kerkük'ün aylık elektrik payının % 40'nı Erbil ve Süleymaniye illerine vermemizi istiyorlar cevabıyla ikna ediliyorlar. Hükümet dairelerine çeşitli işler için başvuran Türkmen vatandaşlarına Kürtçe konuşma zorunluluğa şart koşulmaktadır. Bu şarta uymayan vatandaşların isteklerini yerlerine getirilmemektedir. Ayrıca Kerkük'te Saddam rejimi zamanında Araplaştırılan Türkmen mahallelerinin isimlerini Kürtleştirerek değiştirilmiştir. Bunun yanı sıra sağlık kurumlarının da isimleri Kürtleştirilmiştir. Örneğin Kerkük'te bulunan Saddam hastanesini Kürtçede kurtuluş anlamına gelen Azadi ismi vererek değiştirilmiştir. Buna benzer uygulamalar birçok devlet kurum ve kuruluşlarda görülmektedir (Bacalan, 2008).

Öte yandan Kerkük valiliğinde bulunan Kürt grupları, federal Kürt yönetiminden direktifler alarak Kerkük'e Kudüs'te olduğu modeli uygulayarak kuzey ve güneye bölme çabaları da devam etmektedir (Bacalan, 2010).

2.1.4.9. Telafer'in Genel Görünümü

Telafer, Irak'ın Musul iline bağlı bir Türkmen ilçesidir. Irak'ın en büyük ilçesi olmasına rağmen Telafer hakkında, ne Irak arşivlerinde ne de dünya arşivlerinde kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Telafer'in kuzey ve doğu sınırından tepelerle sarılmış, güney sınırı ise dağlık, batı sınırı ise, düzlük olan bir coğrafyada yer almaktadır. Telafer iklimi, kara iklimi olmakla birlikte kışın, ilçe etrafındaki dağlar karlı olur. Telafer, Türkiye sınırına 110 km, Suriye sınırına 70 km uzaklıktadır (Özdağ, 2008: 21).

Telafer, Osmanlı döneminde önemli bir yer olduğunu şöyle ifade edilmektedir; "Telafer, Musul'a 13, Sincar'a 12 saat mesafede olup, işlek bir güzergâh üzerindedir. EL-Cezire'nin Beled'den sonra en düzgün yerleşim yeri olduğundan, oradan gelip geçen kervanlarla ve EL-Cezire'de bulunan aşiretlerle münasebetleri iyidir ve öneme sahiptir.1900'lerin başında nahiye merkezi olan Telafer kazası, takriben 1.500 kadar

haneye sahip, dokuz mahalleden oluşmaktadır. Telafer halkı, yerleşik ve ziraat, hayvancılığa fazlasıyla yatkındır. Telafer'e adını veren tepenin üzerinde bir kale vardır. Bir hükümet konağı, iki büyük han, bir hamam, sekiz-on camii, bir sıbyan mektebi bulunduğunu yazmıştır (Eroğlu, Babuçoğlu, Özdi, 2008: 22-49-162).

Telafer, Erbil ve Kerkük'ten sonra, 450 bini aşkın ve merkezinin tamamı Türkmen olan bir nüfusa sahiptir. Türkmenlerin Kerkük'ten sonra en önemli yerleşim bölgesidir. Türkiye ve Türkmenler tarafından açılması düşünülen Habur kapısına karşın Ovacık Köy'nden geçen ikinci kapı Telafer sınırındadır. Türkiye ve Türkmeneli topraklarını doğrudan birbirine bağlayacak bir kapı, güvenli bir geçit yoludur. Kürt grupları, başından beri bu kapının açılmasına karşı çıkmışlardır. Kürt gruplarının kontrolündeki İbrahim Halil kapısının bir alternatifi olarak Ovacık Köyün sınır kapısının açılmasını düşünülmektedir. Türkmen Telafer iline açılacak kapının bölge halkına ciddi derecede gelir kaynağı sağlayacağı da düşünülmektedir. Büyük olasılıkla bu yüzden Kürt grupları bu kapının açılmasını engellemektedirler.

1907 tarihli Osmanlı salnamesinde, Telafer halkıyla ilgili şöyle denilmektedir; "Bu insanlar yiğitlikte hiçbir kavimle mukayese edilemeyecek derecededir. Komşu aşiretlerle birlik ve beraberlikleri sebebi ile daima aşiret özelliklerini muhafaza ediyorlar." 1993 yılında dönemin Türkiye başbakanı Süleyman Demirel, benim en güvendiğim Türkmenler, Telafer Türkmenleridir. Diyerek Osmanlı salnamesindeki tepkiyi kanıtlamıştır (Özdağ, 2008: 25).

2.1.4.10. ABD ve Kürt Peşmergeleri ile Telafer'e Operasyonu

Telafer'de ABD ordusunun Irak'ı işgali sırasında ve sonrasında kayda değer olay, isyan ve silahlı çatışma olmamıştır. ABD askerlerinin Irak'ı işgalinde girdiği en son bölgelerden biri olarak dikkat çekmiştir. Ancak 9 Eylül 2004 tarihinde ABD ordusu ve Kürtlerden oluşan Irak Ulusal Muhafızları tarafından düzenlenen operasyonlarda kentte bulunan Türkmenlerin tamamına yakını yerlerini terk etmek zorunda kalmış ve Telafer'de tam bir kargaşa ortamı oluşturulmuştur. Amerikan birlikleri ve peşmergeler tarafından yürütülen bu operasyonlara gerekçe olarak Mukteda El Sadır'a bağlı güçlerin, Suriye üzerinden Irak'a girmeye çalışan yabancı savaşçıların, Felluce'den

kaçan bazı direnişçilerin ve Ensar El İslam militanlarının Telafer'e girmesi gösterilmiştir (AREM, 2005).

Yapılan açıklamalarda ayrıca, operasyonun Türkmenlere yönelik olmadığı, yerel güçlerin militanlarla baş edemediği için, kendilerine yapılan talebe bağlı olarak operasyon düzenlendiği ifade edilmiştir. Fakat, dönemin Irak geçici yönetim konseyindeki Türkmen temsilcisi Songül Çabuk Telafer'e yapılmış operasyonun daha farklı nedenleri olduğunu açıklamıştır. Çabuk, 20 Eylül 2004 tarihinde El-Şark El-Avsat gazetesine verdiği bir demeçte "Kürtlerin Telafer'e girip yerleşmek ve burada Kürt partilerinin şubelerini açmak istediklerini ancak halkın kentte Kürt yaşamadığı için bu adıma karşı çıkması üzerine, Kürtlerin Irak güvenlik birimleri ve Amerikan güçlerine kentte terörist bulunduğu yolunda bir ihbarda bulunduğunu ve böylece Irak güvenlik birimlerinin ihbarı doğrulamaksızın kentte saldırdığını açıklamıştır". Telafer'e yönelik yapılan saldırıda ilk sonuçları aralarında çocuklarında bulunduğu 55 sivil hayatını kaybederken, 150 sivil de yaralanmıştır. Beş gün süren bu operasyona kara tayfun adı verilmiştir (Duman, 2009: 41-42).

Radikal Gazetesi'nin 13 Eylül 2004 tarihli yazısına göre, Telafer'deki Operasyon sebebiyle halkın yaklaşık yüzde 70'i kenti terk etmiş ve başta Musul olmak üzere civar kent ve kasabalara sığınmıştır. Ayrıca Telafer dışına çadır kentler kurulmuş ve evlerini terk eden insanlar bu çadırlarda yaşamak zorunda kalmıştır. Bunun yanı sıra 18 yaşından büyük olan erkeklerin kenti terk etmeleri yasaklanmıştır. Operasyon nedeniyle bölgede temel ihtiyaçların bile bulunmadığı sıralarda Türkmen bölgeleri başta olmak üzere Türk Kızılay'ından gelen yardımların bölgeye alınmasında ABD askerlerince izin verilmemiştir.

Radikal Gazetesinin 14 Eylül 2004 tarihli yazısına göre ise, Telafer'e yönelik operasyon sırasında ABD askerleri ve Kürt peşmergelerden oluşan Irak Ulusal Muhafızlarla birlikte kenti ağır silahlar ve F-16 savaş uçaklarla bombalamıştır.

Telafer'de çıkan olayların ardından dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı olan Abdullah Gül, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'i arayarak operasyonla ilgili sıkıntılarını dile getirmiş ve operasyona son verilmesi konusunda uyarılarda

bulunmuştur. Türkiye'nin baskıları sonuç vermiş ve operasyon 12 gün sonra sona ermiştir. Telaferliler, operasyonun sona ermesinde büyük katkısı olan dönemin Türkiye Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'e minnetlerini kentte adını bir caddeye vererek göstermişler. Şehirde kuşatma kalkmış ve halk evlerine dönmeye başlamıştır. Öte yandan Telafer'deki Türkmenler, Amerikan bombardımanlarında hayatını kaybeden onlarca kişinin toplu mezarlara gömüldüğünü öne sürmüştür. Ayrıca kentte tam bir insanlık aybı yaşanırken, hastahane bulunan yaralılar su sıkıntısı nedeniyle tedavi edilememiş ve insanların temel ihtiyaçları karşılanamamıştır. (Milliyet, 2004: 14).

Telafer'de yaralar sarılmak üzereyken, birinci operasyondan tam bir yıl sonra kentte ABD askerleri ve Kürt peşmergelerden oluşan Irak Ulusal Muhafızları tarafından ikinci operasyon gerçekleştirilmiştir. Operasyon gerekçesi ise, Telafer'in Suriye'den Irak'a sızan direnişçileri üstlendiği bölge olduğu açıklanmıştır. Bir hafta süren yoğun sert çatışmalara ve Amerikan hava kuvvetlerinin bombardımanına sahne olan Telafer'e yönelik yapılan Büyük Taarruz adı verilen operasyonda 10 Eylül 2005'te kara harekâtına başlanmıştır. Bölge halkından edindiğim bilgilere göre üçüncü gününde 200'den fazla kişi hayatını kaybederken 400 kişiden fazla gözaltına alınmıştır. İkinci operasyon sonucunda bölgenin alt yapısı tamamen hasar görünken su ve elektrik gibi temel ihtiyaçlardan yoksun kalmıştır. Bu durum üzerine harekete geçen ve bölgeye yardım götüreren Türk Kızılayı bölgede bulunan Amerikan askerleri tarafından bu yardımların bölgeye ulaşmasını engellenmiştir. Yardımlar şehir merkezine giremeyince, şehrin dışında kurulan çadırlar da indirilmiştir. Bölgede bulunan ABD askeri yetkilileri, yardım malzemelerinin kendilerinin gösterdiği yerlerde depolanmasını ve dağıtımını bizzat kendileri tarafından yapılmasını istemiştir. Kızılay yetkilileri de bu teklifi kabul etmeyince Amerikalı yetkililer, Kızılay ekibinin malzemeleri bırakarak birkaç saat içinde bölgeyi terk etmesini talep etmiştir. Kızılay yetkilileri de konu üzerine yazılı bir açıklama yapmış ve ABD askerlerinin uluslararası hukuka aykırı hareket ettiklerini ve hukuk dışı uygulamalarda bulduklarını açıklamıştır.

15 Eylül 2005 tarihinde Yeniçağ Gazetesi'nin "Burası Telafer ikinci Çuval Vakası" başlık altındaki yazısına göre; Amerikalılar'ın operasyon sırasında kimyasal silah kullandıklarını yazmıştır. Telafer'de halkın açıktan yiyecek yememesi ve su içilmemesi konusunda uyarılarda bulunmuştur. Bu uyarılar, operasyon sırasında kimyasal silahların kullanıldığının göstergesidir. Yapılan resmî açıklamalara göre

yaklaşık 500 kişi öldürülmüş; ancak Irak Kızılayı ve Kızıllaç yetkilileri ölü sayısının daha fazla olduğunu bildirmiştir. Amerikan askerlerinin gayri insani uygulamaları bununla da sınırlı kalmamış, terörist oldukları şüphesiyle yaralıların ambulansla hastanelere taşınmasına izin verilmemiştir. Bölgedeki okullar, camiler, işyerleri bombalanmış, su ve elektrik tesisleri kullanılamaz hale geldiğini yazmıştır.

2.1.4.11. Telafer Operasyonun Amaçları

Irak'ta Saddam rejimi kapandıktan sonra, ülkede bir otorite boşluğu oluşmuş ve boşluk ülkede kargaşaya yol açmıştır. İşgal nedeniyle kendiliğinden ortaya çıkan bu istikrarsızlık, Türkmen kenti Telafer'de payını almıştır. Devletin yıkılmasıyla şehirlerin idaresine de yansımıştır. Telafer'deki bu istikrarsızlıktan yararlanarak çeşitli gruplar bölgenin idaresini ele geçirmiştir. 2003 Irak-ABD Savaşı sırasında ülkenin hemen hemen her yerinde sık sık çatışmalar yaşamasına rağmen, Telafer'de hafif olaylar dışında sorunsuz bölge olarak dikkat toplamıştır. Haziran 2004 yılında Amerikalılar tarafından bölgede geçici yönetim konseyi kurulana kadar Telafer'de halk sorunsuz bir şekilde kendi kendini yönetmiştir. Ancak başta Kürtler olmak üzere ülkenin çeşitli kesimleri bölgenin stratejik önemi ve verimli topraklarını ele geçirmek için eylem planı hazırlamıştır. Örneğin; Telafer'de Kürtlerin yaşamamasına rağmen KDP ve KYB mensupları kente kaymakam atamıştır. Bu haksızlığa dayanamayan halk, kaymakamın gitmesini sağlamışlar. Tam bu noktada Telafer'in güvenlik durumu kötüye giderek artmıştır. Bu çerçevede ülkede işgalci güçlere rehber olan Kürt peşmergeleri, Telafer'de çeşitli amaçlar için operasyon gerçekleştirmişler. Bu amaçlar;

- 1- Halk arasında Sünni ve Şii ayırımı yaparak bölgedeki Türkmen kimliğini yok etmek,
- 2- Telafer'in kimliği Türkmen kaldığı sürece Irak'lı Kürtlerin Suriye'deki Kürtlerle bütünleşmek büyük Kürdistan devletini hayal etmek amacıyla,
- 3- Telafer ve çevresindeki zengin petrol yataklarını hesaba katarak yapılmış olması,
- 4- Telafer, Irak'ın tahıl ambarı ve Irak'ta buğday üretiminde birinci sırada yer almaktadır. Bütün bu amaçları gerçekleştirmek için 2004 ve 2005 yıllarındaki ağır operasyonlar yapılmıştır. Ama Telafer'in Türk kimliğini ne 2003 yılları öncesi ne de sonrasında değiştirmek kolay olmamıştır. Bu operasyonlar sırasında

evlerinden zorunlu göç eden ailelerin yerlerine diğer Türkmeneli bölgelerinde olduğu gibi Kürt aileleri yerleştirilmiştir.

Kürt kökenli Musul Vali yardımcısı Husro Goran'a göre, Telafer'in içinde bulunan Şengal bölgesi kendileri için tampon oluşturmaktadır. Yapılan bu operasyonda bölgeye hâkim olarak bu toprakları bölgesel Kürt yönetimine bağlaması sağlanır. Telafer'in çevresinde bulunan Araplarla anlaşma sağlanmadığı takdirde peşmergelerin bölgeye gireceğini ve Kürt aşiretlerinde Musul'u tekrar işgal ederek yağmalayacaklarını açıklamıştır. Goran böylece Telafer'de 2004 ve 2005 yıllarında ortaya çıkan olayların temelinde bu amaçların olduğunu kanıtlamıştır. KDP, Telafer'deki operasyonun Türkiye tarafından engellenmesini tahammül edemeyerek, bölgeye yardım götürün Türk Kızılay'ına ait araçların Habur sınır kapısı ve Duhok'ta bekletilerek bu yardımların operasyon bölgesine yetişmesini engellemiştir (Özdağ, 2008:102).

Bilinmelidir ki bu olumsuz düşünceler Wilson zamanından beri planlanmıştır. 24 Temmuz 1932 tarihinde imzalanmış olan Lozan anlaşmasının yerine 10 Ağustos 1920 tarihinde imzalanmış olan Sevr anlaşmasının günümüzde uygulanması bu projenin bir parçasıdır. Telafer, yaşadığı operasyonlarla tanınmış olup dünya kamuoyunda önemli mesafeler kat etmiştir. Ayrıca Telafer şehri bu operasyonlar sonucunda teröristlerin barındığı yer ve Şii, Sünni diye ayırıcı adlandırmaların yeri olarak düşünülmüştür. Hâlbuki gerçekler bunu yansıtmamıştır. Türkiye-Irak arasında açılması düşünülen ikinci sınır kapısı olan ovacık köy'ün kapısı birebir Telafer topraklarından geçecektir. Açılması düşünülen bu kapının çevresindeki arazileri Kürt ve İsrail'in gizli servisleri MOSAD tarafından satın alınmaya başlanmıştır (Demirci, 2006:425).

2.1.4.12. Telafer Operasyonunun Nedenleri ve Türkiye'ye Etkileri

Türkiye İçişleri Bakanlığının Araştırma ve Etütler Merkezinin (Eylül 2005) tarihinde hazırlanmış olduğu değerlendirme raporuna göre, 2004 ve 2005 Telafer operasyonunun şöyle değerlendirmiştir; bu operasyonlar bölgedeki Türkmenleri sindirmek, nüfus yoğunluğunu azaltmak ve şehrin demografik yapısını değiştirerek Kürt nüfusunun egemen olmasını sağlamak, Türkiye-Irak arasında açılması düşünülen ikinci

sınır kapısı (Ovacık) projesini, Türkiye'den Irak topraklarına doğrudan uzanacak koridor ve bu sınır kapısı Telafer'deki Türkmen ekonomisi yükseltme olasılığını önlemek amacıyla yapılmıştır.

Telafer'e yapılmış olan operasyonun başka bir nedeni ise, Türkiye'nin Irak içindeki gelişmelere doğrudan etki edebilecek pozisyonunu zayıflatmak, ABD ve Kürt grupların yaptığı açıklamaya göre ise, Suriye'den sızan, Felluce ve Irak topraklarından kaçan bazı direnişçilerin Telafer'e girmesini önlemek ve direnişçileri bölgeden temizlemek nedeniyle yapılması düşünülmüştür.

Bu bağlamda Musul Valisinin 2009 yılında Türkiye ziyaretindeki açıklamasında; *Benim Valiliğim döneminde mazlum Telafer gereken ilgi ve yakınlığı görecektir. 2 hafta önce İl Meclisi'nde Telafer hakkında bir toplantı yaptık. Telafer'den 150 kişi katıldı. Telafer genel olarak Türkmen'dir. İşgalden sonra Telafer'de yaşanan olaylar konusunda bir noktada Telaferlileri de hatalı buluyorum. Olayların en önemli nedeni bazı insanların toplumun içine yerleşmesine izin verilmesiydi. Şayet kendilerini bölen o kişileri içlerinden çıkartabilselerdi acı olayların önüne geçebilirdi. Telaferlilerin adil ve doğru kimselerin sözünden gitmesi lazım. Bu arada işgalden sonra Telafer'e çok para harcandı. Fakat, paraların nereye gittiğini kimse bilmiyor. Yine de Telafer için bazı projelerimiz var. Ağustos ayına kadar bitecek bir su projemiz var. Ama Telafer'in en önemli ihtiyacı iç barıştır. Açıklamada bulunmuştur (ORSAM, 2009).*

2.1.4.13. 2003 Sonrası Irak'ın Yapılanmasında Türkmenler

Irak'ın işgali ile birlikte, Amerika, uzun yıllar tek partili sistem altındaki Irak'ı demokratikleştirme gayreti içerisine girmiştir. Bunu için Amerika yönetimi dönemin savunma Bakanı Rumsfeld'i 20 Ocak 2003 tarihinde savaş sonrası yönetim için görevlendirmiştir. Bakan, Emekli General Jay Garner başkanlığında Yeniden Yapılanma ve İnsani Yardım adı altında bir büro kurmuştur. Bu büro, hem savaşın insani sonuçlarından hem de savaş sonrası Irak'ın yönetiminden sorumlu olmuştur. Garner, 28 Nisan 2003 tarihinde Bağdat'ta, 200 ile 300 kişinin katılımıyla gelecekteki hükümeti tartışmak için ulusal bir konferans düzenlemiştir. Bu toplantı sonunda bir bildiri yayınlanmıştır. Bu bildiride, bir ay içinde, Iraklıların geçici hükümetini

belirlemeleri için ulusal bir toplantı yapmaları konusunda uzlaştıkları açıklanmıştır (Galbraith, 2007: 92).

Amerika yönetimi Garnel'in yardımcısı olarak Irak'a 12 Mayıs 2003 tarihinde terörizmle mücadele konusunda tecrübeli olan Paul Bremer'i atamıştır. Irak'a sivil idareci sıfatıyla atanan Bremer, Geçici Koalisyon yönetiminin 1 numaralı yasasını yayınlamıştır. Bu yasaya, Baas Partisi yöneticilerinin kamu görevlerine devam etmelerini yasaklamıştır (Savaşın kronolojisi, 2004).

Kısa bir süre sonra geçici koalisyon yönetiminin 2 numaralı yasasını da açıklayarak, Irak Ordusu, Irak Hava Kuvvetleri, Irak Deniz Kuvvetleri, Irak Gizli Polisi, Irak İstihbarat Teşkilatı, Cumhuriyet Muhafızları, Baas Partisi'nin Askeri Kanadı ve Savunma Bakanlığını feshetmiştir (Galbraith, 2007: 119).

Bremer, Irak'taki demokrasiyi oturtmak için çalışmalarına hızlı bir şekilde devam etmiştir. 13 Temmuz 2003 tarihinde ilk toplantısını yaparak Saddam döneminde işlenen suçlar için mahkeme kuracağını açıklamıştır. Öte yandan Irak Geçici Yönetim konseyinin 25 üyeden olacağını da açıklamıştır (Polk, 2007: 202).

İşgal sonrası Irak yönetiminin yapılandırılmasında resmi olarak ilk adım 15 Kasım 2003 tarihinde atılmıştır. Bu tarihte, Irak geçici yönetimi ile ABD öncülüğündeki koalisyon güçleri arasında bir antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre Irak'ta 18 vilayette idari esaslı federasyon sistemi öngörülmüştür. Ancak ABD ve Irak Kürtleri antlaşmadaki federasyon sistemini savunmuştur. 25 üyeden oluşan Irak Geçici Yönetim Konseyinde 13 üye Şii Arap, 5 üye Sünni Arap, 5 üye Kürt ve 1 Türkmen üyesi yer almıştır. Irak'ın geçici hükümetinde Kürtlere en önemli bakanlıklar verilirken, Türkmenlere önemli bir görev verilmemiştir. Böylece işgalden sonrada Türkmenler için değişen bir şey olmamıştır. 13 Aralık 2003 tarihinde Saddam'ın ABD askerleri tarafından ele geçirilmesinin ardından Irak'taki gelişmeler hızlanmıştır. 2003 yılı sonlarında anayasanın hazırlığı sürerken, Irak'ın üniter devlet yapısını korunmasından, federe devletlere bölünmesine kadar çeşitli senaryolar hazırlanmıştır. Bu senaryo toplantılarına ABD'liler ile Irak'ın Şii ve Kürt kesimleri katılmıştır (Şimşir, 2004: 406).

25 kişilik Irak Geçici Yönetim Konseyi, 29 Temmuz 2003'te bir toplantı yapmış ve Konsey'e dönüşümlü olarak başkanlık yapacak 9 kişilik Başkanlık Komisyonu'nu

seçmiştir. Başkanlık Komisyonuna, 5 Şii Arap, 2 Sünni Arap ve 2 Kürt'ten (Celal Talabani ve Mesut Barzani) oluşturulmuştur. Böylece geçici konseyde Türkmenleri temsil eden üye başkanlık hakkı tanınmamıştır.

Bu dönemde ülkedeki şiddet hız kazanmaya başlamıştır. Arap kesimler bu şiddetin, Irak'taki tüm güvenlik güçlerinin lağvedilmesinin bir sonucu olarak açıklamıştır. Bunun sonucunda Irak'ta yağmalama, adam kaçıрма, cinayet ve terör olayları çoğalmıştır. Bremer de Irak'taki güvenliği yeniden sağlamak için başlangıçta 40.000 kişiden oluşacak Irak polis gücünü kurmaya çalışmıştır. Polisler için eğitim akademileri kurulmuş ve batılı devletlerden Irak'a giden uzmanlar tarafından Iraklı yeni polisler için eğitim verilmiştir. Ayrıca Irak'ın acilen yeni bir orduya ihtiyacı olduğu için yeni bir ordu kurulması çalışmalarına da başlanmıştır. Dönemin Pentagon Müsteşarı Walter Slocomb, Saddam Hüseyin yönetiminin devrilmesinden sonra lağvedilen Irak Ordusu'nun yerine kurulacak yeni ordunun eğitimine 2003 Temmuz ortasında başlanacağını, Irak Ordusu'nun, 40.000'ni aşmayacağını açıklamıştır (Keengan, 2005: 197).

Türkiye Irak'ta yeni yapılandırma çalışmalarında yer almaya kararı alırken, 4 Temmuz 2003'te Türk kamuoyunda unutulmayacak bir olay yaşanmıştır. Irak'taki ABD askerleri Kürt pesmergelerin de yardımıyla, Irak'ın Süleymaniye kentinde görev yapan Türk Özel Kuvvetler Komutanlığı'na bağlı 3 subay, 8 astsubaydan oluşan Türk askeri birliğini tutuklamış ve başlarına çuval geçirilerek saatlerce sorgulamıştır (Silleli, 2005: 216).

Süleymaniye'deki Türk Özel Harekât timlerinin bulunduğu büroyu basan ABD askerleri, Kerkük'ün Kürt valisine suikast düzenleyecekleri iddiasıyla 11 Türk Askerini Kerkük'e götürmüştür. Bu olay Ankara ile Washington arasında büyük bir gerginliğe yol açmıştır. Amerikalı askerlerin baskın sırasında haberleşmeyi engellemek için telefon bağlantılarını kestikleri ortaya çıkmıştır. Gözaltına alınan Türk özel kuvvetlerinin yanı sıra karargâhta görev yapan 6 Türkmen de tutuklanmıştır. Bu askerlerin yakalanmasını görüntüleyen Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani'nin oğlu ve KYB Washington temsilcisi Kubat Talabani olmuştur. Bu olay üzerine Türkiye, Irak ile arasındaki sınır kapısı olan Habur'u kısa sürede olsa kapatmıştır. Girişilen diplomatik çabalar

sonucunda 6 Temmuz 2003 tarihinde Türk askerleri serbest bırakılmıştır (Kerküklü, 2006:327).

Bütün bu olumsuz gidişata rağmen Türkiye, Irak'ta yeniden yapılandırma çalışmalarına destek vermiştir. 2003 yılının Eylül ayında Irak'a elektrik ihracatına başlamıştır. Irak'a elektrik satış yetkilerini elinde bulunduran Karadeniz Toptan Elektrik Ticaret A.Ş.'ye KARTET ait Silopi'de bulunan bir mobil santralden, Irak'a ilk etapta 75 MW gücünde elektrik enerjisi satılmaya başlanmış ve söz konusu elektrik enerjisi satışının ilerleyen günlerde 200 MW' ye kadar çıkarılması öngörülmüştür. Ancak Türkiye'nin bu yardımından sadece Irak'lı Kürtlerin yararlandığından dolayı Türkmen tarafından iyi karşılanmamıştır (Köylü, 2006).

2.1.4.14. Irak Anayasasında Türkmenler

Irak'ta, Osmanlı hâkimiyetinden sonra 1925-1970 yılları arasında 5 anayasa hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştuk. Bunlar; Irak Kanun-i Esasi 1925 Yılı Krallık Anayasası, 1958 Yılı Irak Cumhuriyeti Geçici Anayasası ki bu anayasa, "Kürt yanlısı General Abdülkerim Kasım Irak kralı ikinci Faysal'ın devrilmesiyle çıkarılmış ve anayasada, Irak halkı Arap ve Kürtlerden oluşur cümlesinin yanı sıra Irak'ın resmi dili Arap ve Kürtçeden oluşur cümlesi yer almıştır", 1964, 1968 ve 1970 yıllarına ait anayasalardır. Bu anayasanın yanında 1990 yılında da Saddam döneminde bir anayasa projesi hazırlanmıştır. Ancak bu anayasaların hiç biri, Türkmenlerin, Irak'taki varlığına ve haklarını tanımamıştır. Sadece 1970 Anayasası, Irak toprak birliği kapsamında bütün azınlıkların meşru haklarını tanıyan bir hüküm içermiştir. Ayrıca bu anayasanın bir hükmü gereği Türkmenlere sadece kültürel haklar tanınmıştır. Ancak Türkmenlere 1970 anayasasında tanınmış olan kültürel hakları Saddam döneminde (1979-2003) çeşitli nedenlerden dolayı geri alınmıştır.

2.1.4.15. Geçici Irak Yönetim Yasası ve Türkmenler

İşgal sonrası Amerika güçleri öncülüğünde hazırlanan geçici anayasada, Irak halkının hukukun üstünlüğü çerçevesinde idare edilen özgür bir halk olarak varlığını devam ettirmeye kararlı olduğu ve halkın, Irak'ın niteliklerini belirleyerek ırkçı ve

mezhepçi uygulamaların etkisini silmek amacıyla bir kardeşlik ve dayanışma duygusu içinde topraklarını koruma amacı bulunduğu açıklanmıştır. Irak'ın geçici yönetim yasasında Türkmenlere önceki yasalarda olmayan hakları çeşitli maddelerde verilmiştir. Ancak bu haklar yeterli olmamakla birlikte, Türkmenlerin aleyhine işlenmiştir. Türkmenlerin Irak'ta üçüncü temel unsur olması gerektiği sözde kalmış ve Türkmenlerin isteklerine cevap verilmemiştir (Hasan, 2004: 37).

Irak Geçici Yönetim Yasasında Türkmen varlığını ve Türkmen bölgelerini ilgilendiren birçok maddelerde yer almıştır. Bunlar; Yasası'nın 7. maddesinin B bendinde, "Irak birçok değişik milletin yaşadığı bir ülkedir. Irak'taki Arap halkı da Arap ulusunun ayrılmaz bir parçasını teşkil etmektedir. İfadesi yer almıştır. Bu madde ile 1958 ve çıkarılmış diğer anayasalarda bulunan "Irak halkı Arap ve Kürtlerden oluşur" cümlesi değiştirilmiş ve yerine "Irak birçok milletin yaşadığı bir ülkedir", ibaresine yer verilerek Türkmenler ve diğer grupların varlığı kabul edilmiştir. Ancak geçici yasanın 9. maddesine göre Irak'ta resmi dili Arapça ve Kürtçe oluşturmaktadır. Ülkede bulunan Türkmen ve Asurîler sadece nüfuslarını yoğun olduğu yerlerde çocuklarını devlete ait kurumlarda ana dillerinde eğitim verme hakları garanti altına alınacaktır. Resmi dil kapsamı ile ve bu maddenin hükümleri şöyle uygulanmıştır;

1. Resmi gazetenin iki dilde yayınlanması,
2. Ulusal Meclis, Bakanlar Konseyi, mahkemeler ve resmi konferanslar gibi resmi ortamlardaki konuşma ve ifadelerde iki dilden herhangi birisinin kullanılması;
3. Resmi belgelerin ve yazışmaların iki dilden birinde yayınlanması ve dikkate alınması;
4. Eğitim alanında belirlenen ilkeler doğrultusunda iki dilde eğitim verecek okulların açılması;
5. Diğer her türlü ortamdaki iki dilin de, eşitlik ilkesine dayalı olarak kullanılması (örneğin paralarda, pasaportlarda, pullarda);
6. Irak'ın kuzeyinde Kürtlerin kontrolünde olan Erbil, Süleymaniye ve Duhok illerindeki kurum ve kuruluşlarda her iki dilin de kullanılması öngörülmüştür. Fakat Kürtlerin yoğun yaşadıkları bölgelerde hariç Arapların çoğu Kürtçe bilmemektedir.

Geçici Yönetim Yasası'nın 12. maddesine göre, “tüm Iraklılar cinsiyet, mezhep, fikir, inanç, milliyet, din ya da mense özelliklerine bakılmaksızın, sahip oldukları haklar itibariyle yasalar önünde eşittirler. Herhangi bir Irak vatandaşına karşı cinsiyeti, milliyeti, dini ya da menşei nedeni ile ayrımcılık uygulamak yasaktır. Her birey, yaşama, özgür olma ve güvenliğini sağlama hakkına sahiptir. Yasal prosedür gereği olmadıkça hiç kimsenin canı veya özgürlüğü elinden alınamaz. Herkes, mahkemeler önünde eşittir”. İfadesi kullanılmıştır. Bu çerçevede, Iraklılar arasında ayırım gözetilmeksizin herkesin yasalar önünde eşit olduğunu değerlendirebiliriz. Böylece Türkmenler geçmiş dönemde yaşadıkları ayrımcılığı bir daha yaşamayacaklarının kanaatindeydiler. Ancak geçmiş dönemler de Türkmenlere resmi olarak bazı haklar tanınmış olsa da, fiiliyatta uygulanmadığı gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.

Irak Geçici Yönetim Yasası'nın 30. maddesinin C bendine göre de, “Ulusal Meclis, bir seçim kanunu ile siyasi partiler kanununa uygun şekilde seçimle oluşturulması ve seçim kanununda, kadın üyelerin Ulusal Meclis üyelerinin en az dörtte birini oluşturmaları ve Türkmenler, Keldani-Asurîler ve diğerleri olmak üzere Irak'ta yaşayan tüm topluluklar içerisinde kadınların adil şekilde temsil edilmeleri” öngörülmüştür. Bu maddeden yola çıkarak parlamento seçimleri ile ilgili olup, tüm grupların adaletli bir şekilde temsil edileceğini ifade edilmiştir. Bu madde Türkmenlere parlamentoda yer alma hakkı sağlamıştır. Ayrıca Irak Geçici Yönetim Yasası'nın 53. maddesinde Türkmenler, Keldani-Asurîler ve diğer tüm vatandaşların idari, kültürel ve siyasi hakları garanti altına alınmaktadır. Irak Geçici Yönetim Yasası'nda Türkmenler ve Kerkük'le ilgili önemli bir madde yer almış ve bu madde ile geçmiş dönemdeki haksızlıklar giderilmeye çalışılmıştır.

Öte yandan Irak Geçici Yönetim Yasası'nda yer alan 58. maddede, “Kerkük'ten zorla göç ettirilmiş kişilerin yerlerine başka kişiler yerleştirilerek ortaya çıkmış adaletsizliklerin onarılması için acilen harekete geçilmesi gerektiği belirtilerek, milliyet özelliklerinde değişiklik yapılmış kişilerle ilgili olarak Irak Geçiş Dönemi Hükümetinin, bu konuda çıkarılmış bulunan tüm kararnameleri iptal etmesi ve bu uygulamadan etkilenmiş olan kişilerin hiçbir baskı ve zorlama altında olmaksızın kendi milli kimliklerini ve etnik özelliklerini serbestçe belirlemelerini sağlaması” öngörülmüştür. Saddam rejiminin son yıllarında özellikle Türkmen bölgelerine yönelik olarak “milliyet düzeltme” uygulaması yapılmıştır. Buradaki amaç ise, Türkmen kimliğini değiştirmek

ve zorla Arap kimliğine geçirmek olmuştur. Bu uygulamanın sonucunda bazı Türkmenler para ve arsa karşılığında devlete dilekçe vererek kendilerin Arap olarak yazdırdıkları da bir gerçektir. Bu konuda çıkarılan tüm karar ve uygulamaların iptali için 58.maddenin 4 Bendi doğrultusunda hükümete direktif verilmiştir.

Irak Geçici Yönetim Yasası'nda yer alan 58. maddenin C bendine göre, "Kerkük dâhil olmak üzere ihtilafli topraklar için kalıcı çözümün getirilmesi, bu tedbirlerin tamamlanmasına, adil ve şeffaf bir nüfus sayımının gerçekleştirilmesine ve kalıcı anayasanın onaylanmasına kadar ertelenmesi öngörülmüştür. Getirilecek çözümün, adalet ilkesi ile uyum içerisinde olacağı ve söz konusu bölgede yaşayan halkın istekleri göz önüne alınarak belirleneceği", belirtilmiştir. Bu madde ile Kerkük'ün ve diğer ihtilafli bölgelerin geleceği kalıcı anayasaya bırakılmıştır.

Ancak her ne kadar Kerkük'ün geleceğinin ileri bir zamanda çözülmesi öngörülse de, Irak Geçici Yönetim Yasası'nda çelişkili bir hüküm yer almaktadır. Buna göre Irak Geçici Yönetim Yasası'nın 53. maddesinde "Kürdistan Bölgesel Hükümeti'nin sınırları belirlenmiş ve Kerkük'te bulunan bazı topraklar da bu yönetime bırakılmıştır. Ayrıca Kerkük'ün bir kısım toprağı Irak'ın kuzeyindeki yönetime bırakılırken, Kerkük ve Bağdat hariç olmak üzere Irak'ın kuzeyindeki yönetimin idari sınırları dışında bulunan ve sayıları üçü aşmayan vilayetler grubunun kendi aralarında bir bölge teşkil edebileceği, belirtilmiştir." Bu maddelerin Irak'ın geleceğine ilişkin önemli ifadeler içermiştir. Bu bağlamda Kerkük ve diğer ihtilafli bölgelerin, Irak'ta yaşanan istikrarsızlığı daha da derinleştireceği dünyanın önde gelen kuruluşları tarafından sıkça ortaya konulmuştur (Irak Anayasası).

Kerkük'teki nüfus dağılımı ele alındığında, Irak'taki her kesimden bir parçanın kentte yaşaması, burada çıkabilecek bir çatışmanın Irak'ın diğer bölgelerine yayılmasını tetikleyebilecek, zaten zor durumda olan Irak'ı bir iç savaşa sürükleyebilecek olasılığı da söz konusudur. Ayrıca Kerkük'ün sahip olduğu petrol rezervleri düşünüldüğünde, bu kentin Irak için önemi daha da artmıştır. Irak Geçici Yönetim Yasası'nda azınlık kelimesine yer verilmemiş ve Türkmenlere böyle bir tanımlama yapılmamıştır. Irak Geçici Yönetim Yasası'nda Türkmenleri lehine işleyen diğer konu ise, peşmergelerin milis güçleri olarak varlığını sürdürmesi olmuştur. Her ne kadar Irak Geçici Yönetim Yasası'nda önemli maddeler yer alsada, bu kanun kalıcı anayasanın oluşturulmasından

sonra geçerliliğini kaybetmiştir. Zaten bu yasanın temel amacı çıkarılacak kalıcı anayasaya temel oluşturmaktır (Duman, 2007: 60).

2.1.4.16. 2003 Sonrası Irak Kalıcı Anayasasında Türkmenler

Irak'ın yeniden yapılandırılmasındaki siyasi yaşamın temel özelliği siyasetin etnik ve dinî temellerde yapılması ve ülkenin bu çerçevede siyasi bloklaşmaya yol açmıştır. Bunun temel nedenleri ABD yönetiminin Irak'a bakış açısı ve ülkenin iç dinamikleridir. Siyasetin etnik ve dinî çizgiler çerçevesinde yapılması ABD tarafından da teşvik edilmesi dikkat çekmiştir. 2003'ten sonra kurulan, Geçici Yönetim Konseyi, Başkanlar Konseyi, Meclis ve Bakanlar Kurulu ülkenin etnik ve dinsel farklılıklarının uygulamaya yansıtılacak bir şekilde siyaset yapılması düşüncesi üzerine inşa edilmiştir. 2005 anayasa taslağı da böyle bir uygulamanın özelliklerini ve sonuçlarını içermiştir. Irak'ta yeniden yapılandırılmış anayasa, ülkenin sadece ekonomisi ya da istikrarı ve güvenliği değil, aynı zamanda ulusal kimliği düşüncesinde yapılmıştır. Önceki Irak anayasalarında Irak'ın Arap kimliği vurgulanırken, anayasada somut bir Iraklı kimliğinin oluşturulabildiği mümkün olmamıştır. Irak'taki siyasi gruplar, devletin resmî dili, dinî ve etnik kimliği konularında farklı düşüncelere sahiptir. Genel olarak Irak'taki Arap kesimi, Irak'ın Araplılığını savunurken, Kürtler buna karşı çıkmıştır. Kimlik konusunda tarafların görünürde uzlaştığı söylenirse de, bu konunun yeniden sorun haline geleceği görünmüştür. Ayrıca geliştirilen federal sistemle, bu sorun biraz daha karmaşık bir hal almaktadır. Belirtilen sorunların salt bir anayasa çıkarılmak suretiyle çözümlenebileceği zayıf bir ihtimaldir. Anayasa, Irak'ta gevşek federal yapısı, bölgesel milislerin varlığına izin vermesi ve petrol konusundaki düzenlemelerin iç savaşa yol açacağı endişeleriyle bata Türkmenler olmak üzere Irak'ta bulunan diğer kesimlerce de ciddi olarak eleştirilmektedir. Kalıcı anayasa metninin kısa sürede hazırlanması ve birçok ihtiyaca yanıt vermemesi sıkıntı yaratmıştır. Bu sıkıntılar anayasanın hazırlanmasının üzerinden geçmiş bir yıl süreye rağmen, günümüzde de devam etmektedir. Anayasa metni, Irak'taki ABD Büyükelçiliği ve Irak Anayasa Komisyonu'nun ortak çabasıyla hazırlanmıştır.

Anayasanın hazırlanması sürecinde, Şii Araplar'ın, Kürtlerin ve Sünni Arapların tutumları etkili olmuştur. Kalıcı Anayasanın hazırlanma sürecinde Türkmenlerin tutumu

ise, 1991'den bu yana süren politikanın bir devamı olmuştur. Türkmenler, Irak'ın toprak bütünlüğü, siyasi birliği ve içişlerine müdahale edilmemesini savunmaya devam etmiştir. Bu dönemdeki Türkmenlerin tehdit algılaması, Kerkük'ün Kürtleştirilmesi ve Kürtlerin kontrolüne girmesi, anayasa üzerinden Kerkük'ün Kuzey Federe bölgesine ilhak edilmesi, kuzeydeki Kürt bölge yönetiminin Türkmen yoğunluklu bölgeleri Kürtleştirmesi ve Türkmenlerin siyasi ve kültürel olarak baskı altına alınması çerçevesinde şekillenmiştir. Bu nedenlerle anayasanın hazırlanma sürecinde Türkmenlerin en çok üzerinde durduğu konulardan biri Kerkük meselesi olmuştur. Kerkük'ün “küçük Irak” olduğunu savunan Türkmenler Kerkük'ün merkez hükümetine bağlı kalmasını ve kentin tek bir grubun kontrolüne girmemesini talep etmiştir. Ayrıca Türkmenler dillerinin anayasada resmî dil sayılmasını, kültürel ve siyasi haklarının tanınmasını istemiştir.

O dönemde Türkmenler endişelerini şöyle dile getirmişlerdir; “Kürt-Şii ittifakıyla oluşan Anayasa, Irak'ın bölünmesine yol açıyor. Bu anayasa, Türkmenleri azınlık statüsüne dönüştürüyor, Türkmenlerin hakları gasp ediliyor, rollerini kısıtlıyor, dillerini ve varlıklarını yok etmeye çalışılıyor. “Irak Cumhuriyeti'nin resmî dili Arapça ve Kürtçe'dir” ifadesi ile Araplar ve Kürtler kurucu unsur sayılıyor. Diğer etnik gruplar ise sadece azınlık statüsünde değerlendiriliyor. Kürt grupları, Anayasa yoluyla Kerkük'ü de kendi bölgelerine dâhil etmek istiyor. Bu durumda Kerkük dâhil olmak üzere Türkmen bölgeleri de Kürtlerin kontrolüne geçecek. Yapılacak genel seçimlerde Kerkük'te çoğunluğu sağlamak için yüz binlerce kişiyi Kerkük'e yerleştirdiler. Demografik yapının değiştirilmesi için çabalar devam ediyor”.

Uzun bir siyasi pazarlıktan sonra hazırlanan anayasa metni, 15 Ekim 2005 tarihinde referanduma sunularak kararlaştırılmıştır. Türkmenler bu anayasa, ülkenin parçalanması ve Türkmenlerin yok olması doğrultusunda maddeler içerdiğini dile getirmiştir. Bu anayasa Türkmenleri sadece belli hükümlerde zikredilmiştir.

Irak kalıcı Anayasasında Türkmenler ile ilgili önemli sayılabilecek hükümlere yer verilmiştir. Anayasa'nın giriş bölümünde yer alan “...dostlarımızın ve bizi sevenlerin verdiği uluslararası desteğin ışığında müstebit yönetimin mezhep ayrımcılığına dayalı baskıları neticesinde insanlarımızın eziyet ve acılarını hatırd tutarak, Şii-Sünni, Arap-Kürt-Türkmen ve diğer bütün kardeş kesimlerden Iraklı şehitlerimizin trajedilerinden

ilham alarak...” ifadesinin, Türkmenler yönünden altı çizilmesi gereken önemli bir söylem olduğunu vurgulanmıştır. Böylece Türkmenlere yapılan haksızlıklar, Anayasa'nın giriş bölümünde resmen tanınmıştır. Ayrıca, “Şii-Sünni, Arap-Kürt-Türkmen ve geriye kalan diğer bütün kardeş kesimlerden” ifadesinden anlaşıldığı gibi, Türkmenler, Araplar ve Kürtlerden sonra üçüncü bir etnik grup olarak kabul edilmişlerdir. Diğer etnik grupların aksine, Türkmenlerin adının Araplardan ve Kürtlerden sonra dile getirilmesi, Türkmenlerin bir azınlık değil, Irak halkını oluşturan temel üç topluluktan biri olduğunu doğrulanmıştır. Anayasanın giriş kısmının devamında Türkmenlere yapılan haksızlıklara sadece soyut bir atıfta bulunulmamış, “...Türkmenlere karşı Beşir’de yapılan eziyetler” ifadesini kullanılarak, eskiden Türkmenlere yapılan birçok haksızlıkları bir örnekle somutlaştırılmıştır. Öte yandan Türkmenler, kendilerine karşı işlenen suçların sadece “Beşir Köyü” ile sınırlandırılmasına karşı çıkmışlardır (Hasan, 2007:87).

Yeni Anayasa Taslağı, Saddam döneminde sonradan fiilen kaldırılan bir kısım hakları yeniden gündeme getirmiştir. Anadilde eğitim konusunda, 4. maddenin birinci fıkrasında, “Arapça ve Kürtçe Irak’ın iki resmî dilidir. Iraklı çocukların, eğitim kuralları dâhilinde resmî eğitim kurumlarında Türkmence, Süryanice ve Ermenice gibi kendi anadillerini öğrenme haklarını veya özel eğitim kurumlarında herhangi bir dilde eğitim görmelerini garanti eder”, demek suretiyle ana dilde eğitim ilkesi güvence altına alınmaktadır.

Bu anayasada Türkmenleri ilgilendiren önemli hususlardan bir diğeri de, 4. maddenin 4. fıkrasında yer alan “Türkmence ve Asurice bu iki toplumun nüfuslarını yoğun olduğu idari birimlerde, diğer resmi dildir ” ifadesidir. Böylece yeni yasa 1932 Irak Devlet Deklarasyonu’nda yer alan 3. maddenin 5. fıkrasındaki ifadeye benzer bir yaklaşım ortaya koymuştur. Türkmenlerin yoğunlukta yaşadıkları bölgelerde, Arapça ve Kürtçenin yanı sıra Türkmencenin de resmî dil olarak kabul edilmesi olumlu bir gelişmedir (Hasan, 2007: 88).

Irak Anayasanın 122. maddesine göre, Türkmenlerin idari, siyasi ve kültürel hakları garanti altına alınmıştır. Bu maddeye göre, “Bu anayasa Türkmenler, Keldaniler, Süryaniler ve diğer topluluklar gibi çeşitli milliyetlerin idari, siyasi, kültürel ve eğitim haklarını güvence altına alır. Bu hususlar yasayla düzenlenir”. Anayasa'daki bu hükmün uygulamada ne gibi sonuçlarının olabileceğini de zaman gösterecektir.

Bu anayasada Türkmenleri rahatsız eden bazı düzenlemeler olmuştur. Hazırlanan Anayasa taslağındaki Kerkük ile ilgili düzenlemeler göre taslakta, Kerkük'ün özel statüsü 2007 sonunda ortadan kaldırarak, Kürt bölgesine dâhil edilmesine imkân veren düzenlemeler yer almaktadır. Yasanın 138. maddesine göre, “Yeni Irak Hükümeti kurulduktan sonra Geçici Yönetim Yasası ve bu yasanın ekini teşkil eden belgeler 53/A ve 58. madde dışında iptal edilir.” Dolayısıyla yasanın yürürlüğe girmesiyle, Irak Geçici Anayasası'nın 53. maddesinin (A) bendi ile 58. maddesi hariç tüm maddelerin yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlükten kaldırılan yasanın 53. maddesinin (C) bendinde, Kerkük'ün özerkliği gizli tutulmaktaydı. Maddeye göre, “Bağdat ve Kerkük hariç olmak üzere, Kürt federe bölgesi dışında bulunan ve sayıları üçü aşmayan herhangi bir vilayetler gurubu, kendi aralarında bir bölge oluşturma hakkına sahip olacaklardır. Bu tür bölgelerin oluşturulmasına ilişkin mekanizmalar Irak Geçiş Dönemi Hükümeti tarafından önerilecek ve incelenerek yasa haline dönüştürülmek üzere, seçimle oluşturulacak Ulusal Meclis'e sunulacaktır. Belli bir bölgenin oluşturulmasına yönelik öneri getiren her türlü yasanın, ulusal meclis tarafından onaylanmasına ilaveten ilgili vilayetlerin halkının katılacağı bir referandum sonucundan sonra kabul görmesi gerekmektedir” ifadesi gereğince Kerkük ve Bağdat hariç, Kürt federe bölgesi dışındaki diğer illerde kendi aralarında bölge oluşturabilir.

Türkmenler, bu maddenin özel olarak korunmadığı durumunda, Kerkük'ün tüm Irak ulusunun ortak ve özel bir simgesi olmasını sağlayan özerk statüsünün de ortadan kalkacağını savunmuştur. Yasanın 138. maddesinde “Yeni Irak Hükümeti kurulduktan sonra Geçici Yönetim Yasası teşkil eden belgeler 53/a ve 58. madde dışında iptal edilir” demek suretiyle geçici yönetim yasının Kerkük ile ilgili 58. maddesinin tüm fıkralarının gereğinin yerine getirilmesi şartı da kabul edilmiştir. 58/A-3'e göre, bölgelerinden göç etmeye zorlanan ve iş imkânı verilmeyen insanlara hükümet tarafından iş sağlanacaktır. Buna göre, Saddam döneminde göç ettirilen tüm Kerküklüler, kurulacak komisyonlar aracılığıyla ya eski yerlerine dönecek, ya da kendilerine tazminat ödenecektir. Ancak bu yasanın uygulaması Türkmenlerin aleyhine olmuştur. Bu yasa, Saddam rejimi zamanında bölgelerinden zorla göç ettirilen Kerkük halkından sadece Kürt oluşumunu kapsamıştır.

Aynı yasanın 58/A-4'e göre ise, eski rejim döneminde uygulanan milliyeti düzeltme politikası çerçevesinde, farklı yöntemlerle nüfus kütüklerinde milliyetlerini değiştirmeye zorlanan vatandaşlar, doğru olan milli kimliklerini resmî kayıtlarda tekrar yazdırabilirler.

Yasanın 58 (B) fıkrası ise, Saddam rejimi zamanında değiştirilen illerin sınırları hakkındadır. Buna göre, eski rejim döneminde siyasi amaçlar doğrultusunda bazı illerin sınırlarında değişiklik yapılmıştır. Madde de bu sorunun giderilmesi amacıyla da alternatifler sunulmaktadır. 136. maddeye göre, 58. maddenin uygulanması yeni yönetimin sorumlulukları arasındadır. Bu maddeye göre, normalleştirme, nüfus sayımı ve Kerkük ve anlaşmazlık konusu olan bölgelerin halkının iradesinin belirlenebilmesi için en geç 31 Aralık 2007 olmak üzere referandum yapılacaktır. Fakat bu madde uygulanmadan zaman aşımına uğramıştır (TKO, 2007: 16).

Irak halkının temel unsurlarından biri olan Türkmenler, yaşadığı bölgelerde Türkmen dilinin resmi dil sayılması gibi kendilerine bazı hakların verilmesine rağmen, bu anayasanın bütün beklentilerine cevap vermeyeceğinin kanaatindedir. Anayasanın tartışmaya açık olan bazı maddelerinde ilerideki zaman içinde bu maddelerin değişmediği sürece Türkmeneli bölgesi ve Türkmenlerin varlığını tehlikeye atacak ve kendilerine verilen hakların sadece yazılı olarak kalmasından endişe içerisindedir. Ayrıca Türkmenler, anayasada bir Arap ve Kürt'ün hangi haklara sahip olmuşsa veya bu oluşumlar hangi seviyede tespit edilmişse kendilerinin de aynı haklara veya tespit edilmiş seviyelerde olmalarını arzulamaktadırlar.

2.1.4.17. 2003 Sonrası Türkmenler'e Uygulanan Baskılar

Irak'ta yaşayan Türkmenler, Irak'ın bütünleşmesinden yana olduklarını ve bu isteklerini her mahfilde uluslar arası kamuoyuna bildirmişlerdir. Irak'ın toprak bütünlüğü içerisinde Türkmenlerin ve diğer milletlerin meşru haklarına kavuşması, demokratik, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, Türkmenlerin Irak parlamentosunda diğer etnik temsilcileri kadar temsil edilmeleri ve Saddam döneminde ellerinden alınarak Araplara verilen arazilerin iade edilmeleri, eski dönemlerde Türkmenlere yapılan katliamları

anayasa tarafından tanınmasına mücadele etmektedirler. Bu doğal hakları istemekten gücenen gruplar Türkmenlere her fırsatta çeşitli baskılar uygulamaktadır.

2.1.4.18. Türkmenlere Yapılan Siyasi Baskılar

Irak'ı, istikrar ve demokrasi getirmek amacıyla işgal eden ABD, Irak halkına eşit mesafede davranmamaktadır. Bunun da gerekçesi, ülkenin kuzeyindeki Kürt bölgesel yönetimine farklı bir politika uygulamaktır. Bu politika ülkedeki Kürt oluşumunun Irak siyasetinde daha aktif bir rol oynamakla beraber Türkmen varlığını yok etmektedir. Bu amaçla 2009 yılında Kürt bölgesel yapılan seçim öncesinde bir nüfus sayımı yapılmıştır. Bu nüfus sayım pusulasında Kürt bölgesel yönetiminin sınırları içerisinde Türkmenlerin yoğun bir şekilde bulunmalarına ve sözde Kürdistan bölgesinin anayasasının 4. maddesine göre Türkmenlerin Kürtlerden sonra 2. Millet sayılmalarına rağmen sayım pusulasının milliyet hanesinde Türkmen sözcüğü yer almamıştır (Kazancı, 2007).

Bunun yanı sıra 2003 yılı sonrasında Irak'ın kuzeyi Erbil, Süleymaniye ve Duhok illerinden başta Kerkük olmak üzere diğer Türkmen bölgelerine yapılan nüfus kaydirmaları bölgedeki Türkmenlere siyasi olarak baskılar yapılmaktadır. Irak'ta Türkmenleri siyasi denklemin dışında tutmak için, Kerkük, Selahattin ve Diyale gibi illerde, Türkmen kuruluşlarında çalışan kişilerin ya kendileri ya da akrabalarını kaçırmışlar ve bazılarını öldürmüşler. Türkmenler, Kerkük dışından gelenlerin Kerkük'ün yerel halkı olmadığını, bu insanlara geçmişlerini ya da hangi semtte ne zamandır yaşadıkları gibi sorular yöneltilerek ortaya çıkarılabileceğini ifade etmektedirler.

Bu konuyla ilgili 2004 yılında Kerkük'ün Türkmen Korya mahallesinde karşılaştığım bir durumu anlatmak isterim. “ Kendisini Kerküklü iddia eden bir Kürt vatandaşı şahsımdan bulunduğu caddenin istikametinde olan Kerkük Havaalanı bölgesini sordu. Bu soruyla birlikte kendisinin Kerküklü olmadığını ele verdi. Çünkü Kerküklü olup da Kerkük Havaalanının adresini bilmemek çok enteresandır. Kendisinde birkaç soru sorduğumda, ben Erbil'de kıdemli memurum ve ev, arsa sahibiyim. Fakat, KDP ve KYB' nin bize yaptıkları baskıdan dolayı bizleri işten atma korkusuyla Kerkük'e gönderdiler. Kerkük'e geldiğimiz zaman bize Erbil'de vad

ettikleri sözlerde durmadılar. Bizler için Kerkük'te hazırlanan evlerde kalmamızı sözlerinde bulundular. Fakat Kerkük'e gelince bizleri savaş sebebi ile hasar gören devlet dairelerinde ve bazılarını çadırlarda kaldık. Biz bu tür yaşamaya alışık değiliz ve sonucu ne olursa olsun kısa zamanda Erbil'e döneriz" dedi.

Özellikle Kerkük'e yapılan nüfus kaydırmaları ile şehirde sürekli siyasi atmosfer gergin durumdadır. Bu nedenlerden dolayı şehir sürekli tartışmalar merkezinde yer almaktadır. Kerkük'e çeşitli unsurlar tarafından yapılan siyasi baskıların diğer nedeni ise şüphesiz içinde barındığı petrol konusudur. 1920'li yıllarından beri Irak, Kerkük petroleri ve stratejik konumundan dolayı sürekli siyasi mahfillerde tartışmalara neden olmaktadır.

25 Temmuz 2009 tarihinde Bölgesel Kürt Yönetiminde yapılan seçim sonrası Türkmenlere, bölgede 2. Millet sayılmalarına rağmen bölgesel parlamentosu için öngörülen 111 sandalyeden sadece 5 sandalye verilmiştir. Seçimde Mesut Barzani yeniden bölge başkanı seçilirken, Birleşmiş Milletlerinin Kerkük hakkında sunduğu teklifi reddederek," kimsenin bize Kerkük'te referandumdan başka bir alternatif sunmasını kabul etmeyeceğiz" açıklamasında bulunmuştur. BM'nin Barzani'ye sunduğu raporda, Kerkük'te olası bir kargaşanın engellenmesi için Türkmen ve Araplara eşit bir şekilde güç paylaşımı öngörmüştür (Hürriyet, 2009: 27).

Öte yandan Irak'ta 2008 yılının sonlarında azalmış olan şiddet olaylarının 2009 yılı ortasında yeniden yükselişe geçtiği görülmüştür. Ancak, bu genel yükselişin yanı sıra Irak'ta Türkmenlere yönelik saldırılarda endişe verici bir artış olduğu gözlemlenmiştir. 2007 yılında Telafer ve Tuzhurmatu bölgesine bağlı Amirli nahiyesine düzenlenen saldırı sonucunda 250'ye yakın Türkmen hayatını kaybetmiştir. 2009 yılının Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında Karakoyun, Telafer ve Tazehurmatu bölgelerinde meydana gelen bombalı saldırılar Türkmenlerin doğudan hedef alındığının açık bir göstergesidir. Bu patlamalarda Türkmen nüfusunu Irak'ta olası bir sayım öncesi aza düşürülmek için yapılması mümkündür. Sadece Telafer'deki patlamaların sonucu, 2800 kişi hayatını kaybederken 6000 kişi de ağır ve orta derecede yaralanmıştır. Buna ilaveten Tuzhurmatu'daki aksu çayhanesinde meydana gelen patlamada 80'i aşkın

Türkmen ve Tazehurmatu'da 100'e yakın Türkmen'in hayatına mal olmuştur (ORSA, 2009).

2007 yılında Telafer'de ve Tuzhurmatu'ya bağlı Amirli nahiyesinde meydana gelen saldırılar ile 2009 yılındaki Tazehurmatu saldırısını bir arada düşünüldüğü zaman son yıllarda Türkmenlere yapılan saldırılarda artış olduğu görülmüştür (Erkmen, 2009:7)

Türkmenlere yapılan bu patlamalar, Irak'ta tartışmalı bölgeler kavramı ortaya atılmaktan sonra daha sık görülmüştür. Tartışmalı bölgeler; Musul'un batısından Diyale'nin doğusuna kadar çizilmiştir. Bu çizginin içinde yaşayan nüfusun çoğunu Türkmenler oluşturmaktadır. Tartışmalı bölgeler haritası bir anlamda Türkmeneli haritasını kapsamıştır. Bu tartışmalı bölgelerde Türkmenlere yönelik sürekli göç olayları, büyük baskılar ve siyasi güç yaşanmaktadır. Tartışmalı bölgeler, kargaşanın yatırılması için Barzani'nin tezi olarak ortaya atılan ABD ve Irak başbakanı Nuri EL-Makili onayladığı bir karar ile bölgede karma gücünün görev yapmasına izin verilmiştir. Bu güç ABD, Irak muhafızları ve peşmergeden oluşmaktadır. Bu gücün görevi bölgede olası bir kargaşanı önlemek için görevde bulunuyorlar. Tartışmanın yaşanmadığı sürece bu güçler şehir dışında görev yapmakla yükümlüler. Bu karma gücün içinde Türkmen kökenli polislerinin yer almadığı Türkmenler tarafından tepki toplamıştır (Bacalan, 2010).

2.1.4.19. Türkmenlere Yapılan Kültürel Baskılar

9 Nisan 2003 tarihinde Irak'ı işgal eden ABD, bölgede Kürt grupların Irak siyasetinde güçlenmesini sağlamakla beraber Türkmenlere Kürtler tarafından çeşitli asimilasyonlar uygulanmıştır. Irak anayasası tarafından Türkmenlere kendi dillerinde verilen eğitim hakları daha önceki zamanlarda da Kürtler tarafından engellenmiştir. 1970'li yıllarda Türkmenlere verilen kültürel hakları ve kısa zamanda Baas partisi tarafından geri alınan bu hakları ve dönemin iki muhalif partilerinde biri olan KYB başkanı Talabani, Türkmenlerin kültürel haklarının ellerinden alındığından dolayı Saddam'a karşı tavır sergilemiştir. O dönemde Türkmen ve Asurîler Irak'ta azınlık durumuna düşürülmüştür. Talabani, 1971 yılında Baas partisine bir yazı göndererek

Saddam'dan Türkmen ve Asuriler'e verilen hakları az bularak gözden geçirmesini istemiş ve bu hakları şöyle savunmuştur.“ Telafer bölgesinde bulunan 70.000 Türkmen nüfusunun ve bu bölgede Türkmen okulunun açılmaması, Kerkük'te ilk etapta açılan 100 Türkmen okulunun devlet televizyonları kanalları ile Türkmen okullarının aleyhine propaganda yapması sonucu ve bu propaganda da bölgedeki insanlara çocuğunuzu Türkmen okullarına göndermeyin çünkü Türkmen okullarının geleceği yoktur. Ayrıca Kerkük'te açılan Türkmen okullarına devlet tarafından herhangi bir destek yapılmadan, kitap göndermeyerek bunun sonucunda okulların sayısı 40'a ve daha sonra verimsizlikten dolayı kapatılmıştır Aslında Talabani, bu açıklamasıyla Telafer ve Kerkük'ün birer Türkmen şehri olduğunu kanıtlamıştır (Bildiriler, 1971: 222-223).

Kürtler, günümüzde Türkmen okullarına yönelik Saddam'ın politikasını izlemektedirler. 2009 yılının Ağustos ayında Kerkük'ü ziyaret eden Irak Cumhurbaşkanı Talabani, şehirdeki Türkmen okullarının sayısını aza düşürmek için KYB Kerkük bürosunun kadın kollarına, Türkmen okullarının geleceğinin olmaması yönünde propaganda yapmalarını istemiştir. Ayrıca bu propagandaları gerçekleştirmek ve şehirde Kürt kökenli öğretmenlerin sayısını daha fazla göstermek için Erbil'den yüzlerce Kürt kökenli öğretmen Kerkük'teki okullara atamıştır. Ayrıca bu okullarda eğitim seviyesini düşürülmesi dolayısıyla Türkmenlerin Türkçe eğitim veren okulları tercih etmemelerini sağlamak için son dönemde bölgedeki en vasıfsız öğretmenleri zorunlu olarak bu okullara atamıştır. Kerkük il Eğitim Müdürünün Türkmen olmasına her münasebette karşı çıkan Kürtler, kendilerine Kerkük'te Kürt Eğitim Müdürlüğü açarak Erbil'den getirilen öğretmenleri atamalarını yasalaştırarak şehirde Kürt okullarının sayısını artırmışlardır.

Bunun yanında, Saddam sonrası Irak anayasasında Türkmenler Irak'ın üçüncü unsuru olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla Irak'ta yaşayan diğer unsurlar gibi Türkmenlere de bazı haklar tanınmıştır. Fakat, anayasa Türkmenlere adil bir şekilde işlenmemektedir. Örneğin; son zamanlarda sadece Kerkük şehrine atanan 380 öğretmenin hiçbiri Türkmen kökenli olamadığı bu örneğe kanıtlamıştır.

Türkmenlere yapılan kültürel baskılar sadece eğitim konularıyla kalmayıp Türk eser ve kutsal mekânlara kadar devam etmiştir. Savaş sonrası Kerkük'e yerleştirilen Kürt grupları şehirde devlet dairelere yerleştirildikten sonra Türkmen mezarlığına da ev yaparak yerleşmişler. Bu çerçevede 2005 yılında bölgesel Kürt yönetimi Erbil'de Ortadoğu'nun en büyük alışveriş merkezini yapmak için bölgede bulunan Türkmen mezarlığını yerle bir ederek yerine alışveriş merkezini hayallerini gerçekleştirmişler. O dönemde Türkmen Bağımsız Harekâtı Başkanı Üzeyir Ağalı Türkiye ziyaretinde 21.yüzyıl Türkiye enstitüsüne olayla ilgili şöyle demiştir.” *İlk önce şunu söylemek istiyorum: biz, Türkmen olarak bu projeyi destekliyoruz. Ortadoğu'nun en büyük alışveriş merkezi olması dolayısıyla şehrimiz için yani Erbil için çok büyük bir avantajdır. Ancak, şimdi mesele bu değildir. Bilindiği gibi Erbil tarih boyunca bir Türkmen şehridir. Türkmen tarihi eserlerinden tutun da Türkmen mezarlıklarına kadar, bu bölgenin Türkmenlere ait olduğuna dair birçok elle tutulur kanıt vardır. Bunlardan en önemlisi de Türkmen mezarlıklarıdır. Erbil'de bulunan büyük Türkmen Mezarlığı Osmanlı dönemine dayanan bir mezarlıktır. Hatta daha gerisi de vardır; Selçuklulardan kalmadır bu mezarlık. Benim büyük dedem Üzeyir ağa'nın orada mezarı vardır. Mezar taşında yazılan tarih 1002 Hicri'dir. Şuanda 1428 Hicri'deyiz. 420 yıl önce ölen biri, orada en az 50-60 yıl yaşamıştır. Yani 500 yıllık bir Türkmen tarihini, kimliğini yok etme söz konusudur. Bu durumu biz defalarca dile getirdik. Birçok medya kuruluşu, Türk medyası da dâhil, gelip Erbil'de çekim yaptılar. Mezarlığın büyük bir bölümü zaten tahrip ettiler. Yalnızca ortada bazı mezarlıklar, türbelikler kalmıştır. Onu da yok etmek istiyorlar. Bizim çağrımız şudur: kalan mezarlıklara dokunulmasın.” Açıklamasında bulunmuştur.*

Bu kültürel soykırımlar bir benzeri 13 Nisan 2010 tarihinde Kerkük'te de yaşanmıştır. Türkmeneli uydu televizyonunun yayınlamış olduğuna haberde, Kerkük musalla yakasında bulunan Türkmen Seyit Abdullah mezarlığı yıkıma uğramıştır. Yıkımın gerekçesi ise, mezarlığın yerine otopark yapılacaktır. Bu durum Kerkük valisi, Kerkük il meclis başkanı ve Kerkük vakıflar müdürlüğünün 8 din adamı imzasıyla gerçekleşmiştir. Bölge halkının tepkisini almamak için yıkım saat 03'te gerçekleşmiştir. Ertesi sabah bölge halkı durumu görünce tepkilerini dile getirmişler. Ancak Musalla mahallesinde bulunan Azadi karakolundan bir polis yetkilisi yıkım yerine gelerek

oradaki halkı teselli etmek yerine tehdit etmiştir. Polis yetkilisi tehditle yetinmeyip şehirde bulunan tüm Türk izlerini tek tek yok edeceğiz gibi sözler sarf etmiştir.

Irak anayasasının 23. Maddesi gereği Kerkük'teki devlet dairelerinin tabelalarında Kerkük halkını temsil eden dört dilde yazılması gerekir. Bu yüzden şehirde bulunan tüm devlet dairelerinin tabelasında dört dilde yazılması öngörülmüştür. Bu bağlamda tabelalarda bulunan Türkçe yazılarda yanlışlar göze çarpmıştır. Bölge halkı bu yanlış yazıları bilerek Türkçe yazılarda yanlış yapıldığını değerlendirmişlerdir.

2.1.4.20. Türkmenlere Yapılan Sosyal ve Ekonomik Baskılar

1991 yılında Irak'ın merkez hükümetinden bağımsız kalan ve güvenli bölge adlandırılan Erbil, Süleymaniye ve Duhok illerinde faaliyetini sürdüren Türkmenlere bölge yönetimi tarafından faaliyetlerini engellemek amacıyla baskılara maruz kalmıştır. Bu şehirlerde yaşayan geliri dar olan Türkmen ailelerine yapılan yardımlar KDP tarafından kaygıyla karşılanmıştır. Saddam döneminde memleketlerinden Erbil ve Süleymaniye'ye zorla göç ettirilen Türkmen ve Kürt ailelerine taraflı davranmıştır. Bölgesel Kürt yönetimi yönetim tarafından Kürt ailelerine iş imkânı, ev teminatı ve maaş bağlanması konularında büyük kolaylıklar gösterirken Türkmen aileleri bu gibi yardımlardan yoksun kalmıştır (Küzeci, 2004: 294).

Türkmenler, Saddam sonrası Türkmeneli bölgesinde sosyal faaliyetlerini sürdürebilmek amacıyla kurdukları kuruluşlar Kürt grupları rahatsız etmiştir. 2003 yılında Kerkük'te kurulan Türkmeneli uydu televizyonu bölgede canlı yayın yaparken polisler tarafından saldırıya uğramıştır. Türkmenlerin seslerini dünyaya duyurulmasında yapılan saldırı sonrası yakalanan polisler KDP mensubu oldukları ortaya çıkmıştır.

Saddam sonrası Irak'ın çeşitli bölgelerinde yaşanan çatışmalar nedeniyle bölgelerini terk eden halk, genellikle iç çatışmadan uzak olan Kerkük ve civarındaki kasabalara yerleşmek zorunda kalmıştır. Ekonomik seviyesi zayıf olan Kerkük, savaş sonrası bölgeye iç çatışma ve çeşitli nedenlerden dolayı göç sonucu ekonomik durum daha da zayıflamış durumdadır. Göçlerle birlikte yerel halk iş bulmakta zorlanmaktadır. Öte yandan Türkmen iş adamları bölgede yatırım yapmaları belirsiz kişiler tarafından

engellenmektedir. Kerkük merkezinde olan ihalelere katılan Türkmen iş adamları silahlı gruplar tarafından tehdit edilerek ihaleyi terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durumda Kerkük merkezindeki yapılanmalar başka grupların eline geçince inşaatlarda istihdam konusunda kendi kendilerine yakın adamları ve kökenlerinden olan insanları istihdam etmektedirler. Bu durum, Türkmenlerin ekonomisini ve kalkınmalarını ciddi derecede etkilemektedir.

Kerkük ve Selahattin civarında bulunan tarım arazilerin çoğu Türkmen vatandaşlarına aittir. Savaşta kullanılan ağır silahlar sonucunda bu araziler verimsiz hale gelmiştir. Dolayısıyla, bu arazilerde üretim miktarı aza düşmüştür. 2006 yılında Kerkük'e bağlı Türkalın köyünde Türkmen vatandaşına ait olan Arpa ve buğday tarlası belirsiz kişilerce ateşe verilmiştir. Tarla sahibi, bu olumsuz girişimler Türkmen çiftçilerine sabotaj olarak değerlendirmesinde bulunmuştur.

2.1.5. 2003 ABD-Irak Savaşının Türkiye'ye Etkisi

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin Washington ve New York kentlerine yönelik terör saldırılarının ardından, Amerika'nın başlattığı uluslararası terörizmle küresel ölçekte mücadele etme politikası bir kez daha Türkiye'nin jeopolitik ve jeo-stratejik konumunu ön plana çıkarttı. Çünkü, kısaca asimetrik tehdit olarak adlandırılan ve uluslararası sistemde terörist gruplar gibi küçük aktörlerin büyük güçlere ağır kayıplar verdirmesini ifade eden yeni tehlike, dünyanın süper gücü olan ABD'nin güvenlik politikalarının da yeniden tanımlanmasına neden olmuştur. Bu amaçla terör tehlikeleri aktif hale gelmeden yok etmeyi amaçlayan önleyici saldırı anlayışı, ABD'nin ulusal güvenlik strateji belgelerine de girmiştir. Bu çerçevede 11 Eylül saldırılarının zanlısı olan EL-kaide terör örgütünün lideri Usame Bin Ladin'in Afganistan'da olduğunu ihtimali üzere bölgeye askeri operasyonlar düzenlemiş ve kısa bir süre sonra Afganistan'ı işgal etmiştir. ABD askerleri Afganistan'ı işgal ettikten kısa bir sürede ülke yönetimi ABD yanlısı olan muhalefet grubunun kontrolüne geçmiştir.

Hukuki dayanağı olmadan bu askeri operasyonunun bir benzerini de 2003 yılının Mart ayında Türkiye'nin yakın komşusu bilinen Irak'a gerçekleştirmiştir. Bu operasyonun gerekçesi kamuoyunda iki konu üzerinde ağırlaşmıştır. Bunların birisi;

Saddam yönetimindeki Irak, birleşmiş milletlerin izni olmadan kimyasal silah üretmesi, ikincisi ise, EL-kaide terör örgütünün bir uzantısı Irak'ta bulunması olmuştur. Ancak ABD yönetimi, Irak'ın işgal gerekçesini bölge bir demokratik yönetimine ve özgürleşmeye kavuşacağı amacıyla bu operasyonlar gerçekleştirmiştir açıklamasında sürekli bulunmaktadır. ABD askerleri Irak'ın işgali sıralarında fazla bir direnişle karşılaşmadığı da gözlenmiştir. Irak'ın işgalinde, Irak dışında bulunan muhalefet gruplarının da büyük katkısı olmuştur. İşgalin ilk günlerinde ülkenin güney sınırlarından Irak topraklarına giren koalisyon güçleri ile beraber Irak muhalefet gruplarından bariz isimleri de yer almıştır. Koalisyon Güçleri kendisine destekçi olarak sadece, savaş öncesi gerekli anlaşmaların yapıldığı Irak'ın kuzeyinde yer alan Kürt grupları bulabilmiştir. Ayrıca TBMM'nin yabancı silahlı kuvvetlere Türkiye içinde konuşlanma izni vermemesi de, Koalisyon Güçleri'ni operasyon süresince zor durumda bırakan bir başka etken olarak görülmüştür. Bu çerçevede ABD yönetimi, 2003 yılı sonrasında Irak'ı Kürtlere yakınlaşması ve ilgi göstermesinden de öte bir stratejik dostluk ve müttefik konumu izlemektedir. Bu durum Türkiye'yi çeşitli konularda etkilemiştir.

2.1.5.1. 2003 ABD-Irak Savaşının Türkiye'ye Güvenlik ve Siyasi Yönden

Etkileri

Amerika Birleşik Devletlerinin Irak'a müdahalesiyle birlikte değişen Ortadoğu'nun yeni siyasetinden günümüze kadar en çok etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Savaşın başlangıcında Türkiye, ekonomik yardım gibi vaatlerle ikna edilmeye çalışırken, diğer taraftan savaş esnasında ABD'nin isteklerini yerine getirmezse IMF ve dünya bankası yardımlarının kesileceği ve Irak işgali sonrası bölgede fazla söz sahibi olmayacağı gibi sözlerle sürekli olarak tehditler almıştır.

ABD'nin en önemli yayın organlarında biri sayılan ve yönetimine yakın olan The New York Times gibi gazetelerde Türkiye, sert bir dille eleştirilerek adeta açık bir tehdit almıştır. Öte yandan PKK'nın ucun bir aradan sonra savaşın başlangıcında yeniden terör eylemlerinde bulunacağını sinyallerini vermiştir (Demiral, 2004: 20).

Halbu ki bu gibi tehditler Türkiye'nin korkularını azaltmaktan ve ABD'ye yaklaştırmaktan fazla, ABD'ye güvensizliğini derinleştirmek olmuştur. Burada hatırlaması gereken noktalardan biride, Türkiye güney komşusu olan Suriye'nin PKK'yı

desteklediği dönemlerde bile Suriye'den değil, batılı ülkelerin PKK terör örgütüne olan desteğinden çekinmiştir. Bu durum Türkiye'nin bugünkü ekonomik, askeri ve hatta siyasi gücü itibariyle bölgesel güçlerin tamamı ile baş edebilecek bir güce sahip olduğunun göstergesidir. Ancak Irak savaşı sonrasında ABD, İsrail ve İngiltere'nin Irak planı Türkiye'yi tedirgin etmiştir.

Türkiye için en önemli tehdit sayılan ABD'nin Irak işgalinden sonraki dönemler olmuştur. Irak'ta varlığını gösteren ABD'nin Ortadoğu haritasını yeniden oluşturma çabaları ve bu çabaların İngiltere ve İsrail gibi ülkelerin şekillendirilmesi, Ortadoğu'da Türkiye'yi sarsacak değişimlere yol açabilir Çünkü ABD ve İsrail Ortadoğu'da ileriye dönük bir Yahudi lobisinin şekillenmesi sınır ve yönetim değişiklikleri bulunabilir. Sınır değişiklikleri Irak'ın kuzeyinde kurulması planlanan bir Kürt devletinin kurulması gibi Türkiye için büyük riskler taşırken, en önemli sorun da Irak'ta rejimin değişikliklerinden kaynaklanacağı da düşünülmüştür (Şen, 2003: 53).

Koç (2004: 62) göre, İslam'ın küresel sisteme meydan okuduğu düşüncesinde olan ve yeni bir İslam anlayışının geliştirilmesi gerektiğini savunan Ortadoğu'nun en büyük müttefiki görülen İsrail ve ABD, bu kavram üzerinden Ortadoğu'ya yeni şekil vermek isteyen iki müttefik Türkiye'yi bir köprü olarak kullanılmıştır. Bu durumda, ilk girişimlerde Türkiye'ye fazla ihtiyaç duyumlu de, Türkiye için hem dış politikada hem de iç Türkiye'nin iç sorunlarına da olumsuz etki edebilir. Başka bir ifade ile yeni bir anlayışı (İlmli İslam) Ortadoğu ülkelerine yerleştirmek için görevlendirilmek istenen Türkiye, bu sürecin sonunda batılı ülkelerle ilişkisinin zarara uğraması, demokrasisi ve ulusal çıkarlarının zedeleneceğini de aktarmıştır.

Türkiye, Amerika Birleşik Devletlerinin yaklaşık 50 yıldır müttefiki olmasına rağmen, Irak'ın işgali sırasında ABD askerlerinin Türk topraklarından geçmesi için izin niteliği taşıyan 1 Mart tezkeresi TBMM'den yeterli oyu alamaması sonucunda Iraktaki gelişmelerden uzak tutulmuştur. Bu çerçevede ABD-Türkiye arasındaki ilişkiler oldukça gerginleşmiştir. Türk hükümeti tarafından önceden belirlenmiş kırmızı çizgiler ABD hükümeti tarafından Irak'taki iki Kürt partisi KDP ve KYB tarafından ihlal ettirilmiştir. Türkiye açısından bu dönemde başka bir olumsuz gelişme de 4 Temmuz 2003 tarihinde Irak'ın Süleymaniye kentinde Türk özel kuvvetlere ait mensuplarına

yapılan baskınla Türkiye'nin etkinliğini Irak'ın kuzeyinde kırılma noktasına gelmiştir. Bu durum üzerine Türkiye ABD ile ilişkilerini yeniden gözden geçirmiş ve bölgede tekrar üstünlüğünü ortaya koymuştur. Kısa bir süre sonra 7 Ekim 2003 tarihinde Irak' a asker gönderme yetkisini Türk hükümetine vermiştir. Irak'a asker göndermedeki amaç ise, askeri başarıların siyasi alana yansıtılması ve Irak'ın yeniden yapılanmasında aktif bir rol alması olmuştur. Fakat, Kürt grupların baskısı sonucunda ABD Türkiye'den asker talebini askıya almıştır.

Türkiye için Irak konusundaki en önemli önceliklerden biri de Irak toprak bütünlüğünün korunması ve 2003 sonrası dönemlerde Irak'ın yeni yapısının oluşmasında Türkiye'ye tehdit teşkil etmemesi ve Irak'ın kuzeyinde bir Kürt devletinin kurulmasını engellenmesi ve Irak'ta Türklerin her türlü haklarını garanti altına almak ve gelecek yaşamlarında bir sağlıklı zemin hazırlamak olmuştur. Ayrıca, PKK terör örgütünün Irak'ın kuzeyinde faaliyetlerinin durdurulması ve tasfiye edilmesi Türkiye'nin bölgedeki hassasiyetlerinin en önünde gelmiştir.

Savaş sonrası Irak'ta çıkan direniş hareketleri Türkiye'yi de ilgilendirmiştir. Direniş hareketlerinin ilk başta Sünniler tarafından tetiklendiği düşünülmüştür. ABD, bu direnişin liderliğini Baas partisinin milliyetçi unsurları tarafından yapıldığının dile getirmiştir. Dolayısıyla bu direnişin Saddam'ın yakalanmasıyla son bulacağını düşünmüş, fakat bu düşünce gerçekleşmemiştir. ABD'nin Irak'ta izlediği Kürt odaklı bir politika ve 2003 yılı sonrası Irak'ta oluşturulan geçici anayasada bu tutumun devam ettirmesi Şii grupları rahatsız etmiş ve onların yeni oluşacak yönetimde etkili olmayacaklarını hissine kapılmalarına neden olmuştur. Irak'ta demokrasi sisteminin oturmadığını düşünen Şii grupları ve bu sistemle yeni yönetimde etkili olmayacaklarını düşünerek, ABD Irak'ta bulunan ABD askerlerine karşı Şii din adamı Mukteda El Sadr liderliğinde bir direniş başlatmışlar. Bu direnişi ilk olarak Şii nüfusun yoğun yaşadığı Irak'ın Necef ilinde başlatmışlar. Bu direniş, hem ABD hem de Irak'lı Şii'lerin ağır kayıplar nedeniyle Irak'ın tüm bölgelerinden Necef kentine Şii grupların gelmesiyle son bulmuştur. Irak'ta çıkan bu direniş hareketlerinden Irak'ın komşu ülkeleri de etkilenmiş ve bunların başında Türkiye gelmektedir. Çünkü Irak'ta ABD'nin kontrol kaybetmesi yeni oluşumlara müdahale edememesi anlamına gelmektedir. Bu durumda Irak'taki

direnışten tek karlı çıkan Kürt grupları olmuş ve bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasını gündeme getirmişler (Yanık, 2006:45).

2003 ABD- Irak savaşı, Türkiye'yi jeopolitik açıdan da etkilemiştir. Türkiye'yi Misak-i Milli sınırları içerisinde yer alan Musul-Kerkük, savaş sırasında ABD askerlerine rehber olan KDP ve KYB partilerine teslim edilmiş ve bölgede Türkiye'nin söz sahipliği kısa süre de olsa kaybolmuştur. Bu olumsuz etkiler, Türkiye ile Irak arasındaki ilişkileri hem siyasi hem de güvenlik açısından etkilemiştir. İşgal sonrası Kerkük'te meydana gelen olumsuz olaylar neticesinde Türkiye'nin güvenlik endişeleri artmıştır.

Irak'ın işgaline ABD askerlerine eşlik eden Irak'lı Kürt grupları, bölgede ABD'nin Türkmenlere uygulayacağı politikada Kürtler tarafından kışkırtılmıştır. Dolayısıyla, Irak'ın üç temel unsurunu oluşturan Türkmenler, ABD'lilerin Kürtler tarafından kışkırtmalarıyla siyasetten uzak tutulmalarına neden oldu. Bu çerçevede Türkmenler haklarını savunamadıkları için Türkiye'nin desteğine ihtiyaç duydular. Ancak Türkmenler, coğrafi olarak ikiye bölünmüşlüğü ve örgütlenmedeki eksikliği Türkiye'nin Türkmenlere gösterdiği desteği biraz da olsa zorlaştırmıştır.

2.1.5.2. 2003 ABD-İrak savaşının Türkiye'ye Ekonomik Etkileri

21.yüzyılda birçok ülkenin ulusal bütünlüklerini hedef alan ve aynı zamanda birçok ülkenin demokratik sistemini tehlikeye atan en etkili sorunların başında terör gelmektedir. Türkiye, 2003 ABD- Irak savaşı sonrasında bölgede siyasi inisiyatifini fazla kullanmak şansı olmamakla birlikte ekonomik kayıplar da vermiştir. Savaşın ilk aşamasında Irak hükümetinin etkisiz kaldığı zamanlarda Irak'ın kuzey sınırından komşu lke Türkiye'ye sızan terör rgt militanları Türk Silahlı Kuvvetlerine can kaybıyla birlikte ekonomik gibi olumsuz etkiler yaratmıştır. 30 yılı aşkın bir süredir Türkiye de kargaşanın yaşanmasına neden olan ekonomik, sosyal ve kültürel hayatı olumsuz yönde etkileyen terör olayları, Türkiye'nin kalkınmasına da olumsuz etkilemiştir (rgn, 2006:6).

Dünya tarihinde, terörden en fazla etkilenen, Jeostratejik, jeopolitik ve jeoekonomik açılardan önemli bir konuma sahip olan Türkiye, yıllarca ülkede yaşanan terör olayları istikrarsızlıklar, üretimin artırılmasına yönelik yatırımlara ağırlık verilememesi ve bütçesinin önemli bir bölümünün terör olaylarının önlenmesi amacıyla harcanması sonucunda kalkınmasını tamamlayamamıştır (Uygur, 2002: 119).

Savaş sonrasında Türkiye, Irak'ta söz sahibi olmak istediği sıralarda Türkiye'nin başta ekonomisini etkilemek için Kerkük-Ceyhan petrol boru hattına sık sık saldırılar yapılmıştır. Bu saldırılar belirsiz kişilerce günümüze kadar yapılmaktadır. Nitekim benzeri olaylar günümüze kadar devam etmiştir.

Ancak, Türkiye bu olumsuz etkilerden pay çıkaracak bir irade gücüne sahip ülkedir. Nitekim savaş sonrası Irak'ın yeniden yapılanması için önemli mesafeler kat etmiştir. Bu çerçevede özellikle Irak'ın kuzeyinde çok sayıda Türk şirketleri yatırım yapmaktadır. Bölgede bulunan yabancı şirketlerin % 50'den fazlası Türk şirketleridir. Bu olumlu gelişmeler Türkiye'nin ekonomisine olumlu katkılar sunmaktadır. Son zamanlarda Türkiye'nin yapmış olduğu Demokratik Açılım hem dış hem de iç politikasına olumlu yansımıştır. Özellikle Irak'ta yatırım yapan Türk şirketlerine daha fazla ilgi gösterilmiştir. Bölgede yapılan çoğu ihaleleri Türk müteahhitlerine verilmiştir. ABD'de faaliyet gösteren Barış Enstitüsünün 25 Haziran 2010 tarihinde yayınlamış olduğu raporda, Türkiye'nin hem Irak'ın kuzeyindeki bölgesel yönetime hem de kendi içindeki Kürt nüfusa yönelik açılımının, Ankara'nın iç ve dış siyasi amaçlarına hizmet ettiği, Türkiye'nin Irak siyasetindeki elini de güçlendirdiği savunulan raporda, her iki açılımın Türk- Amerikan ilişkilerinde Ankara'nın üzerinden önemli bir yükü kaldırdığı ve Türkiye'yi Irak'ta daha değerli ve güvenilir bir muhatap haline dönüştürdüğü görüşü dile getirilmiştir. Raporda ayrıca, Türkiye'nin bölgesel Kürt yönetimiyle yakın ekonomik ve siyasi bağlar geliştirdiği ve her iki tarafın terör örgütü PKK'nın etkisizleştirilmesi çabaları da dâhil olmak üzere çeşitli konuda işbirliği yaptığından bahsedilmiştir.

3 Haziran 2010 tarihinde Türkiye'ye ziyaret eden Irak bölgesel Kürt yönetimi başkanı Mesut Barzani bu gelişmeleri ve Türkiye'nin demokratik açılımını desteklemiş

ve Türkiye ile Irak arasındaki her türlü ilişkileri geliştireceklerini açıklamış ve Türkiye'yi bir köprü olarak gördüğünü ifade etmiştir. Ancak Türkiye, Barzani'yi bölgesel Kürt yönetimi lideri olarak kabul etmesi Irak'ın bazı kesimleri bölgesel yönetimi resmen tanınması olarak yorumlamışlar. Kerkük konusuna da değinmiştir. 2003 Irak-ABD savaşı sonrasında Kerkük için gerekirse savaşırız diyen Barzani, Türkiye ziyaretinde gazetecilerin sorusu üzerine Kerkük konusundaki tutumunu Irak anayasasındaki maddelerin uygulanmasıyla çözüleceğini cevaplaştırmıştır. Böylece Kerkük konusundaki her zamanki sert çıkışlarından kaçınmış olduğu izlenmiştir (Gönültaş, 2010:17).

Öte yandan Türkiye ziyaretinin bir diğer amacı ise, Ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi olmuştur. 2005 yılında Bağdat'ta göreve başlayan Türkiye'nin en büyük bankası ziraat bankası, Irak'ın Erbil ve Kerkük illerinde açılması ön görülmüştür. Barzani nin Türkiye ziyaretindeki son durak TÜSİAD olmuştur. Barzani'nin heyetinde yer alan Türkmen bakan Süleyman Çelebi, TÜSİAD toplantısında Türkçe konuşma yaparak Türk yatırımcılarını Irak'ın kuzeyine davet etmiştir. Irak'taki yabancı yatırımcıları içinde Türkiye'nin payını % 45'lerden % 60'a yükseldiğini belirtmiştir. Toplantıda bir konuşmada TÜSİAD başkanı Ümit Boyner yapmıştır. Boyner konuşmasında ekonomik ilişkilerde Irak'ın kuzeyi bizim için ciddi potansiyeller içeren bir Pazar olduğunu açıklamıştır. Bu çerçevede bölgesel Kürt yönetiminde Sanayi ve Ticaret Bakanı olan Türkmen kökenli Sinan Çelebi, Irak'ın diğer bölgelerine kıyasla kendi bölgelerinde asayiş, emniyet konusunda herhangi bir sıkıntının olmadığı bölgede yatırım yapmanın avantajını sağladığını belirtirken, Türkiye ile Irak arasında bulunan ticaret hacmini 6 milyar dolardan 20 milyar dolar'a çıkaracağını planlıyorlar (Gülten, 2010:15).

III. BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümde. Araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin analizlerinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma yöntemi kapsamında tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi ifade edilmeye çalışılır” (Karasar, 2002: 77).

3.2. Araştırma Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın çalışma evrenini, Gazi Üniversitesi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemini ise 2009-2010 eğitim öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören ve random olarak seçilen toplam 218 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo-1.Okullara Göre Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrenci Sayıları

Üniversite Adı	Toplam 3. ve 4.sınıf
Gazi Üniversitesi	136
Uşak Üniversitesi	61
Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	21
Toplam	218

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın gerektirdiği verilerin toplanmasında, öncelikle konu ile ilgili yayınlar araştırılmıştır. Araştırmanın, görüşleri saptama niteliğinde olması ve sonucun önemli ölçüde öğretmen adaylarının görüşlerine dayandırılması nedeni ile bilgi toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket yönteminin temelinde bakıldığında, bir evren ya da örnekleme oluşturan birimlerden sistematik biçimde elde etmek söz konusudur. Bu amaçla yazılı sorular sorularak bunların yanıtlarına ulaşılmaya çalışılır.

Anket birincil ve temel veri toplama yöntemidir. Bu sebeple çalışmaya özel anketin hazırlanması bu çalışmanın en önemli basamaklarından birini oluşturmuştur ilgili alanda daha önce ortaya konan çalışmalar tarandıktan sonra uygun olan soru tipleri uyarlanmış ayrıca gerekli olan yenileri oluşturularak anketin pilot çalışması oluşturulmuştur. Bu çalışma aşağıda ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Uygulanan anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm cevaplayıcıyla ilgili genel bilgilere yönelik 6 soru, ikinci bölümde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının konuyla ilgili tespit ölçeği bulunmaktadır. Araştırmacı tarafından gerekli verilerin toplanması için temin edilen anket formu kullanılmadan önce kapsam geçerliliğinin belirlenebilmesi amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur. Temin edilen anket önce, 80 kişilik sosyal bilgiler öğretmen adayı grubuna uygulanmış ve elde edilen bilgiler doğrultusunda gerekli düzeltme ve değişiklikler yapılarak anket sorularına son şekli verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Öğrencilerin testlere vermiş oldukları cevaplar, doğru cevaplar için 1, yanlış ve boş cevaplar için 0 puan verilerek SPSS 15.0 programına girilmiş ve araştırma verileri bu program aracılığıyla çözümlenmiştir. Araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesinde t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri uygulanmış, frekans (f), Yüzde (%) ve ortalama değerleri kullanılmıştır.

IV. BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt probleminin analizinde Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo 2'de verilmiştir.

Tablo- 2 Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılığı için t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t	P
Kız	117	12,68	3,24	,108	,914
Erkek	101	12,63	3,60		

Tablo -2'deki analizi sonuçlarına göre, Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(216)} = ,108$; $P > .05$]. Kız öğrencilerin test puanları ortalaması ($X=12,68$) iken erkek öğrencilerin test puanları ortalaması 12,63 olmuştur. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt probleminin analizinde Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo-3'de verilmiştir.

Tablo-3. Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılığı için t-Testi Sonuçları

Sınıf	N	\bar{X}	S	t	P
3. sınıf	146	12,77	3,33791	,699	,486
4. sınıf	72	12,43	3,56361		

Tablo 3'deki analizi sonuçlarına göre, Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(216)} = ,699$; $P > .05$]. 3. Sınıf öğrencilerinin test puanları ortalaması ($X = 12,77$) iken 4. Sınıf öğrencilerinin test puanları ortalaması 12,43 olmuştur. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu araştırmaya katılan 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin ABD-Irak savaşına ilişkin bilgi düzeylerinin benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt probleminin analizinde Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanlarının mezun olunan lise türü değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo-4'de verilmiştir.

Tablo-4. Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Lise Türü Değişkenine Göre Farklılığı için t-Testi Sonuçları

Lise Türü	N	\bar{X}	S	t	P
Genel lise	172	12,45	3,48	-1,742	,083
Anadolu ve Anadolu Öğretmen Lisesi	46	13,43	3,03		

Tablo 4’deki analizi sonuçlarına göre, Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-İrak Savaşı’nın Irak Türkmenleri ve Türkiye’ye Etkileri testi mezun oldukları lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$t_{(216)} = -1,742$; $P > .05$]. Genel lise mezunu olan öğrencilerin test puanları ortalaması ($X = 12,45$) iken Anadolu ve Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğrencilerin test puanları ortalaması 13,43 olmuştur. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgu araştırmaya katılan genel lise ile Anadolu Lisesi ve Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğrencilerin ABD-İrak savaşına ilişkin bilgi düzeylerinin benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt probleminin analizinde Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-İrak Savaşı’nın Irak Türkmenleri ve Türkiye’ye Etkileri testi puanlarının savaşı takip ettikleri “kaynak” değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo-4’de verilmiştir.

Tablo -5. Kaynak Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Kaynak	Sıra	N	\bar{X}	S
Gazete, dergi/sürekli yayın	1	18	13,27	3,39
TV	2	186	12,60	3,33
İnternet	3	14	12,64	4,48
Toplam		218	12,66	3,40

Tablo-6. Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye’ye Etkileri Testi Puanlarının Kaynak Değişkenine Göre Farklılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	F	P
Gruplar arası	7,496	2	3,748	,320	,726
Gruplar içi	2515,385	215	11,699		
Toplam	2522,881	217			

Tablo-6'deki varyans analizi sonuçlarına göre Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları takip ettikleri kaynak değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(2-215)}=,320$; $P> ,05$]. Gruplar arasında anlamlı farklılık olmamakla birlikte savaşı gazete, dergi/sürelî yayınlardan takip eden lisans öğrencilerinin test puanları ortalamasının ($\bar{X}=13,27$) savaşı diğer kaynaklardan takip eden öğrencilerin test puanları ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt probleminin analizinde Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanlarının üniversite değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Analiz sonuçları tablo-6'de verilmiştir.

Tablo-7. Üniversite Değişkenine İlişkin betimsel Veriler

Üniversite	Sıra	N	\bar{X}	S
Gazi Üniversitesi	1	136	13,10	3,14
Uşak Üniversitesi	2	61	12,08	3,84
Gazi Osman Paşa Üniversitesi	3	21	11,47	3,34
Toplam		218	12,66	3,40

Tablo-8. Sosyal Bilgiler Lisans Öğrencilerinin 2003 ABD- Irak Savaşının Irak Türkmenlerine ve Türkiye'ye Etkileri Testi Puanlarının Üniversite Değişkenine Göre Farklılığı için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	P	Fark LSD
Gruplar arası	76,494	2	38,247	3,361	,037	1-3
Gruplar içi	2446,387	215	11,379			
Toplam	2522,881	217				

Tablo-8'deki varyans analizi sonuçlarına göre Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir [$F_{(2-215)}=3,361$; $P < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, Gazi üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler lisans öğrencilerinin toplam test puanları ortalamasının ($\bar{X}=13,10$) Gazi Osman Paşa Üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler lisans öğrencilerinin toplam test puanları ortalaması ($\bar{X}=11,47$) arasında, Gazi üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu bulgu Gazi üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin, 2003 ABD-Irak savaşına ilişkin bilgi düzeylerinin Gazi Osmanpaşa üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

V.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayanarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlar çerçevesinde geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Araştırma bulgularına dayanarak ulaşılan sonuçlar aşağıda belirtilmektedir.

Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-İrak Savaşı'nın Irak Türkleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-İrak Savaşı'nın Irak Türkleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Araştırmaya katılan 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerinin ABD-İrak savaşına ilişkin bilgi düzeylerinin benzer olduğu bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-İrak Savaşı'nın Irak Türkleri ve Türkiye'ye Etkileri testi mezun oldukları lise türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Araştırmaya katılan genel lise ile Anadolu Lisesi ve Anadolu öğretmen lisesi mezunu öğrencilerin ABD-İrak savaşına ilişkin bilgi düzeylerinin benzer olduğu bulunmuştur.

Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-İrak Savaşı'nın Irak Türkleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları savaşı takip ettikleri kaynak değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Gruplar arasında anlamlı farklılık olmamakla birlikte savaşı gazete, dergi/sürelî yayınlardan takip eden lisans öğrencilerinin test puanları ortalamasının savaşı diğer kaynaklardan takip eden öğrencilerin test puanları ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler lisans öğrencilerinin 2003 ABD-Irak Savaşı'nın Irak Türkmenleri ve Türkiye'ye Etkileri testi puanları öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre, Gazi Üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler lisans öğrencilerinin toplam test puanları ortalamasının ($\bar{X}=13,10$) Gazi Osmanpaşa Üniversitesinde öğrenim gören sosyal bilgiler lisans öğrencilerinin toplam test puanları ortalaması ($\bar{X}=11,47$) arasında, Gazi üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu bulgu Gazi üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin, 2003 ABD-Irak savaşına ilişkin bilgi düzeylerinin Gazi Osmanpaşa üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Ancak genel olarak bakıldığında, her üç üniversitede öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmenliği lisans öğrencilerinin 2003 yılında başlayan ABD-Irak savaşına, savaşın Irak Türklerine ve Türkiye'ye etkilerine ilişkin bilgi düzeylerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir (tablo-8). Bu sonuç sosyal bilgiler öğretmen adaylarının güncel olayları takip etme konusunda yetersiz olduğunu göstermektedir.

5.2. Öneriler:

Bu sonuçlardan yola çıkarak şu öneriler geliştirilebilir.

1. Sosyal bilgiler bölümünde öğrenim gören lisans öğrencilerine ABD-Irak savaşı ile ilgili daha sık bilgi verilmesi önerilmektedir.
2. Sosyal bilgilerde siyasi konular işlenirken konuya uygun örneklerden yararlanmalıdır. Öğretim elemanlarının mümkün olan güncel olay materyallerini derste kullanması, öğrencilerinde bu konuda teşvik edilmeleri önerilmektedir.
3. Öğretim elemanlarının sosyal bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilere, siyasi tarih ve siyasi coğrafya konularını içeren kitap, dergi ve gazete vb. kaynakların takip edilmesi konusunda teşvik edici bir tutum sergilemesi önerilmektedir.

4. Araştırmanın sonuçları, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, ABD-Irak savaşı ile ilgili bilgi düzeyleri yetersiz olduğunu göstermektedir. Bunun ortadan kalkması için sosyal bilgiler öğretiminde bu gibi güncel konulara daha fazla yer verilmelidir.
5. Bu çalışmada, ABD-Irak savaşı güncel olay olarak incelenmiştir. Benzer araştırmaların sosyal bilgilerin farklı konularında yapılması ve araştırma sonuçlarının karşılaştırılması önerilmektedir.
6. Bu çalışma 2009 – 2010 eğitim öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır. Farklı zamanda farklı bir örneklem üzerinde benzer bir çalışma yapılması ve sonuçların karşılaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- ABD'nin Türkmen Kenti Kerkük'teki Peşmerge Oyunu.(10 Ağustos 2006).
Tercüman, s.16.
- ABD Baskısı Yayılıyor. (14 Eylül 2004). *Radikal Gazetesi*.
- ABD'den Kızılay'a: Telafer'i Terk Edin.(19 Eylül 2005).
http://www.tgrthaber.com.tr/news_view.aspx?guid=6e9543ca-d2e8-402c-bba0-6dad3c3951d9. 22 Nisan 2010'da alınmıştır.
- AREM.(Eylül 2005). *Telafer'e Yönelik Yapılan Operasyonların Nedenleri ve Türkiye'ye Etkileri*. İçişleri Bakanlığı Araştırmalar ve Etütler Merkezi
- Arın, D. ve Deveci, H. (2008). Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olayların Kullanımının Öğrenci Başarısına ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi.
Elektronik Journal of Social Sciences, 7,(26),170-185.
- Ayışığı, M. (2006). Türkmen Meselesi ve Türkiye'nin kuzey Irak Politikası.
<http://www.usakgundem.com/haber.php/tercumen>, 10 Ağustos 2006'da alınmıştır.
- Bacalan, S. (19 Ağustos 2008). *Türkmenlere Psikolojik Savaş*. Web:
<http://www.telafer.com/tr/index.php/makaleler/266-tuerkmenlere- psikolojik-sava.html>. 20 Nisan 2010'da alınmıştır.
- Bacalan, S. (22 Nisan 2010) *Kerkük'e Kudüs Modeli*. Web:
<http://www.kerkukfeneri.com/kerkuk'e-kudus-modeli/>. 25 Nisan 2010'da alınmıştır.
- Bacalan, S.(01 Şubat 2010). Kerkük'te etnik polisçilik ve karma gücün oyunu.
Web:<http://www.kerkukgazetesi.com/KoseDetay.aspx?Dil=Türkçe&Id=Köş634005799847968750&Konum=3> adresinden 28 Nisan 2010'da alınmıştır.
- Barzani Kerkük'te diretiyor.(30 Temmuz 2009) *Hürriyet*. s, 27.
- Binbaşıoğlu, C. (2004). Eğitimde Günlük Olaylar ve Öğretimi, *Çağdaş Eğitim Dergisi*. (Aralık), s.315.
- Chapin, J. R. MESSICK, R. G. (1999). *Elementary Social Studies: a Practical Guide*. (Fourth Edition). New York, Longman.
- Çeçen, A. (1998). *Kemalizm*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

- Çelepoğlu, H.(2006). *Dünden Bugüne Irak Türkmenleri (Ortadoğu Siyasetindeki Yeri)*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çobanoğlu, M. (1994). *Türkiye-İrak ilişkilerinin Dünü, Bugünü, Yarını*. İstanbul: Harp akademileri Yayını.
- Demirci, N. (2006). *Sönmeyen Ateş Dinmeyen Hasret Kerkük*. İstanbul: Türkmeneli İnsan Hakları Derneği Yayınları.
- Demirel, N. (2004). Türkiye'nin 2005 Yılında Orta Doğu Politikası Ne Olmalıdır? *Stratejik Analiz*, Aralık. s,20.
- Doğanay, A. (2003). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Editörler), C.Öztürk, D. Dilek *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2.Baskı, 15–46), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Dönmez, C.(2003). *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramları. Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Klavuzu*, Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Duman, B.(2007). *Saddam Sonrası Dönemlerde Irak, Türkmenler ve Kerkük*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Deveci, H.(2005). “Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı. 4 Temmuz 2010 Tarihinde <http://www.tojet.net/articles/4321.pdf> . Adresinden alınmıştır.
- Ercilason, A, B.(1987) *Irak Türkleri Dil ve Edebiyatı*. Irak Türleri Sempozyumunda sunuldu, Ankara (45).
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Erkmen, S. (Temmuz-Ağustos 2009). Türkmenlere Yapılan Son Saldırıları *Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*.1(7-8), 7.
- Eroğlu, C; Babuçoğlu, M; Özdi, O. (2008). *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Musul*. Ankara: Global Strateji Enstitüsü Yayınları.
- Galbraith, P. (2007). *Irak'ın Sonu Ulus Devletlerin Çöküşü mü?* Çev: Mehmet Murat İnceyan. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Gedik, H.D. (2008). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olaylar*. Yayınlanmış Yüksek lisan Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Gönültaş, H. Düşük Protokolle Karşılandı Bayraksız Toplantı Yaptı. 4

Haziran 2010 Cuma. *Vatan Gazetesi*. s, 17.

Gürkan, B.(2009). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olaylar: İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Eğitiminde Güncel Olayları Ele Alış Biçimlerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Çukurova üniversitesi. Sosyal bilimler enstitüsü. Adana.

Gülümhan, G. Ziraat Erbil’de Kürtçe yazılımlı şube açıyor. *Vatan Gazetesi*,

6 Haziran 2010.

Günay, M. (1999). Irak’ta Türk Varlığı. İstanbul: Harp Akademileri Komutanlığı Bülteni (193)110.

Güngördü, E.(1992). Irak’da Siyasi Coğrafya ve Türkler. *Kerkük*. Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları. (2). Ankara.

Hasan, Y.(2003). Irak’ın Gizlenen Gerçeği: Türkmenler. *Stratejik Analiz Dergisi*, 4 (37),100.

Hasan, M. (2004). Türkiye’nin Türkmen Politikası: Yapılması Gerekenler. *Stratejik Analiz Dergisi*. 4(48). 37.

Hasan, M. (2007). *Dünden Bugüne Irak Türkmenleri*. Yayımlanmış Yüksek lisan Tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Hayri, M.(2004). *Elmaraa Elturkmaniye fil Tarih*. Şam: Matbaa Elturkmani Yayını.

Hürmüzlü, E.(2005). *Irak’ta Türkmen varlığının Hakikati*. İstanbul: Kerkük vakfi yayınları.

Hürmüzlü, E. (2005). *Elmathal İla Tarih Elturki*. Lübnan: Eldar Elarabiye yayınları.

Hürmüzlü, E.(2003). *Türkmenler ve Irak*. İstanbul: Kerkük Vakfi Yayınları.

Irak’ın Kilit Noktası: Telafer.(Mayıs 2009) Rapor: 3.

Irak. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Irak> 10 Mart 2009’da alınmıştır.

Irak’ta Türkmen Nüfusu ve Kerkük’ün Sosyal ve Demografik Yapısı.

<http://www.kerkuk.net/haberler/koseyazisi.aspx?dil=1055&metin=2004122711>
25 Nisan 2009’da alınmıştır.

Irak anayasası.(2007) Çev: Türkmen Kardeşlik Ocağı.

- Kandırli, Y. (2007). *Irak'taki Türkmenlerinin Sosyo-Kültürel ve Siyasi Yapısının İncelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 17. Basım: Ankara. Nobel Yayınları.
- Kazancı, H. (20 Mart 2007). *Türkmenleri Yok Sayma Politikası*. Web: <http://www.kerkuk.net/haberler/koseyazisi.aspx?dil=1055&metin=2007032016> adresinden 27 Nisan 2010'da alınmıştır.
- Kerküklü, A. (2006) *Oyun İçinde Oyun Ortadoğu'da Şeytan Üçgeni Türkler ve Kürtler*. İstanbul: Kum saati Yayınları.
- Kerkük olayları. (11 Nisan 2003). *Radikal Gazetesi*, s. 22.
- Kütler Kerkük'e Yerleşti. (20 Mayıs 2003). *Cumhuriyet Gazetesi*, s.8.
- Kerkük Belediyesinde görev yapan Burhan Bacalan'la yapılan mülakat.
- Keengan, J. (2005). *Irak Savaşı ve Türkiye*. Çev: İlhan Bekbay. Ankara: Marka Yayınları.
- Koç, B. (2004). 2004'ten 2005'e Türk-Amerikan ilişkileri. *Stratejik Analiz*, Aralık.
- Köylü, H. (2 Mart 2006). Irak'a Daha Çok Elektrik. Web: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=180139>. Sayfasından 23 Nisan 2010'da alınmıştır.
- Küzeci, Ş. (2004). *Kerkük Soykırımları*. Ankara: Teknoed Yayınları.
- Likey Yusun EL-Salam we Teteazzez Wehde EL-Vataniye. (1971). Baas Partisi ile Kürdistan Demokrat Partisinin Bildirileri. Devrim Yayınları.
- Martorella, P.H. (1998), *Social Studies for Children: Developing Young Citizens*, Second Edition, Upper Saddle River: Printice-Hall, Inc.
- Moffatt, M. P. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, New Jersey Montclair, New Jersey, Devlet Öğretmen Koleji, Çev: Nesrin Oran, İstanbul.
- Muratlı, İ. (1 Aralık 2005). *Türkmen Mezarlığı Üzerine Alışveriş Merkezi*. 21. yüzyıl Enstitüsü. Türkmen Bağımsız Harekâtı Başkanı İle yapılan söyleşi.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.(Temmuz-Ağustos 2009) *Türkmenlere Yapılan Son Saldırıları*. Musul valisi ile yapılan röportaj. 1(7-8), 22.

Özmen, H. (1999). *Irak ve Türkmen Dosyası*. Ankara: Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı Yayınları.

Özeren, M. (2002). *Kuzey Irak'ta Yasayan Kürtler ve Türkmenler*. Yayımlanmış Yüksek lisan Tezi, Harp Akademileri Komutanlığı, İstanbul.

Örgün, F. (2002). *Küresel Terör: İstanbul*. Okumuş Adam Yayıncılık.

Özdağ, Ü. (2008). *Telafer Bir Türkmen Kentinin ADB Ordusu ve Peşmergelere Karşı Direnişi*. Ankara: Fark Yayınları.

Paykoç, F.(1987).Güncel Olaylarla Belirli Gün ve Haftaların Öğretimi.
Editör: B. Özer, *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (45–56.), Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları,

Passe, J. (1988). Developing Current Events Awareness in Children, *Social Education*, 52(7), 531-533.

Parker, W. C. (2001). *Social Studies in Elementary Education*, Eleventh Edition, New Jersey, Ohio.

Polk, W.R. (2007) *Irak'ı Anlamak*, Çev. Nurettin Elhüseyni. İstanbul.

Peşmergenin Kerkük Planı.(30 Mayıs 2003). *Tercüman*, s.11.

Saatçi, S. (1996). *Irak'ta Türkmen Varlığı*. İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınları.

Saatçi, S. (1994, 15 Nisan). *Irak Türklerinin Varlığını Yaşatma Mücadelesi Tarihinden Çizgiler*. Türk ocakları Sempozyumunda sunuldu, Ankara (307) 308.

Saatçi, S.(2007).Irak Türkmenleri ve Kerkük Sorunu. *Global stratejik Enstitüsü Dergisi*. 3(9). 25-34.

Saatçi, S. (2007). Türkmenleri Durumu. *Global Stratejik Enstitüsü Dergisi*, 3(9). 29.

Samancı, A. K. (1996). *El Tarih El Siyasi Li Turkuman El Irak*. Beyrut: Elşaki Yayınları.

Selim, A.M.(2007). *Türkiye ve Irak ilişkilerinde Türkmenler: Körfez Savaşı Sonrasından Günümüze*. Yayımlanmış Yüksek Lisan Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Silleli, T. (2005). *Büyük Oyunda Türkiye-İrak İlişkileri*. İstanbul: IQ Yayınları.
- Smith, M. J. (2003), “Why teach current events?”,
<http://hdsla.org/does/hshb/49/hshb4921.asp> adresinden 23 Haziran 2010 tarihinde alınmıştır.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir. Anadolu üniversitesi Yayınları.
- Savaşın kronolojisi (19 Mart 2004). Web:
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=211006&p=2>, adresinden 24 Aralık 2009’da alınmıştır.
- Şimşir, B.N.(2004). *Türk-İrak İlişkilerinde Türkmenler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Şen, A. (2003). ABD’nin Irak Savası’nın Olası Olumsuz Etkileri Hakkında Bazı Fikirler. *Stratejik Analiz*, Mart. s, 53.
- Telafer Kuşatması Kaldırıldı.(15 Eylül 2004). *Milliyet Gazetesi*.
- Telafer ikinci Çuval Vakası. (15 Eylül 2005). *Yeniçağ Gazetesi*.
- Timur, N.(2001). *İrak Türkmenler*. Ankara: ITC Ar-Ge- Daire Başkanlığı Yayınları.
- Türkmen Kaçıyor. (13 Eylül 2004). *Radikal gazetesi*.
- Türkmeneli Uydu Televizyonu. (13 Nisan 2010). *Türkmenlere Mezarlıkta bile Rahat Yok*.
- Uygur, E. (2002). Terörün Ekonomik yapıya Etkiler. *Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı Bildirileri*, TCMB Yayınları, Ankara, s. 119.
- Yanık, O. (2006). Irak Müdahalesi ve Bölgesel Güvenlik: Türkiye Örneği. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

1. Irak'ta bulunan Türklerin nüfusu aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A- 1 Milyon B- 2 Milyon C- 3 Milyon
D- 4 Milyon E- 5 Milyon

2. 20 Mart 2003 tarihinde, ABD'nin Irak'a saldırısıyla başlayan savaşa, Türkiye'nin katılmaması, Irak'ta aşağıdaki gruplardan hangisinin lehine olmuştur?

- A-Sünni Araplar B- Şii Araplar C-Türkler
D- Kürtler E- Hristiyanlar

3. ABD- Irak ilişkilerinde gerek G.W Bush yönetiminde gerekse Obama yönetiminde, Irak'ın çeşitli bölgelerinde patlamalar olmuştur. Aşağıdaki bölgelerden hangisi bu patlamalarda en çok zarar görmüştür?

- A- Sünni Arapların yaşadığı bölgeler
B- Şii Arapların yaşadığı bölgeler
C- Türkmeneli bölgesi
D- Irak'ın kuzeyindeki Kürt bölgesi
E- Hristiyan bölgeleri

4. Birleşik Kürt Ordusunun kurulmasındaki amaç aşağıdakilerden hangisidir?

- A- Kürtleri, bölgedeki dış unsurlardan korumak
B- Irak Türklerine katliamlar uygulamak
C- Orduyu olası bir Kürt-Arap çatışmasında kullanmak
D- Irak'taki merkezi hükümete karşı güçlü olmak
E- Bölgenin güvenliğini sağlamak

5. 2003 ABD-İrak savaşından sonra Türkiye, Irak'ın hangi etnik grubuna yardım etmektedir?

- A- Araplar B- Türkler C- Kürtler
D- Hristiyanlar E- Tüm Irak halkına

6. Türkiye ile Irak bölgesel Kürt yönetimi arasındaki yakınlaşma hangi boyuttur?

- A- Siyasi B-Ekonomik C- Kültürel
D- Sosyal E- Bunların hepsi

7. 9 Eylül 2004 tarihinde Musul'un kuzeybatısında bulunan Türkmen Telafer kentine yapılan operasyonların amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A- İlçeyi, kuzeydeki bölgesel Kürt yönetimine bağlamak
B- Bölgedeki Türk varlığını yok etmek
C- Musul yerel yönetimine gözdağı vermek
D- Bölgedeki Türklerle sindirme politikası uygulamak
E- Bölgedeki yer altı zenginliklerine el koymak

8. ABD askerlerinin, Türkmen Telafer kentine gerçekleştirdiği operasyonlar, hangi grupların desteğiyle yapılmıştır?

- A- Sünni Araplar B- Şii Araplar C- Kürtler
D- Türkler E- Hristiyanlar

9. Aşağıdaki kararlardan hangisi 5 Haziran 1926 tarihinde Türkiye ile Irak arasında yapılan antlaşmada alınmıştır?

- A- Irak'ın toprak bütünlüğünü korumak
B - Irak Türklerinin can ve mal güvenliğini sağlamak
C- Musul –Kerkük illerinde yaşanacak herhangi bir kargaşada, Türk silahlı kuvvetlerinin bölgeye müdahale etmesini sağlamak
D- Kerkük petrol gelirlerinden, Türkiye'ye pay vermek
E - Musul vilayetini Türkiye topraklarına katmak

10. ABD- Irak savaşı, Türkiye'yi hangi yönden etkilemiştir?

- A- Türkiye'nin iç güvenliği B- Kürt sorunu
C- Sınır güvenliği D- Ekonomik kayıp
E- Çevre ülkeleri ile ilişkiler

11. Kerkük'ün Türk kimliğini değiştirmek isteyen iki Kürt partisi KDP ve KYB'nin, Irak'ın kuzeyindeki diğer yerleşim birimlerinden kente yerleştirdikleri Kürt nüfus miktarı, aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A-300 bin B-400 bin C-500 bin
D-600 bin E-700 bin

12. ABD'nin Irak'tan çekilmesi, Türkiye-İrak ilişkilerini hangi yönde etkileyeceği düşünülmektedir?

- A- Güvenlik B- Siyasi C- Ekonomik
D- Kültürel E- Tarihi

13. Irak, hangi tarihte cumhuriyet rejimini ilan etmiştir?

- A- 14 Temmuz 1958 B- 14 Temmuz 1959
C- 14 Temmuz 1960 D- 14 Temmuz 1961
E- 14 Temmuz 1962

14. Lozan anlaşmasına göre, Türkiye 25 yıl boyunca Musul petrolünün ne kadarını alma hakkını elde etmiştir?

- A- % 10 B- % 20 C- % 30 D- % 40 E- % 50

15. Irak'ın kuzeyindeki yapılanmada en aktif rolü hangi ülke almıştır?

A- ABD B- İsrail C- İran D- Türkiye
E- Suriye

16. Aşağıdaki güçlerden hangisi Türkmeneli bölgesinde güvenliği sağlamalıdır?

A- Irak Ordusu B- ABD Güçleri
C- Türkmen Güçleri D- Peşmerge güçleri
E- Koalisyon Güçleri

17. Türkiye'nin Güneydoğusundan, Irak'ın kuzeyine doğru açılan sınır kapısı aşağıdakilerden hangisidir?

A- Akçakale B- Habur C- Kapıköy
D- Kapıkule E- Uzunköprü

18. Irak'ın kuzeyindeki bölgesel Kürt yönetimi, gelirini hangi sınır ülkeden sağlamaktadır?

A- Suriye B- Türkiye C- İran
D- Ermenistan E- Azerbaycan

19. Irak'ta, Arapça'dan sonra en fazla konuşulan dil hangisidir?

A- Türkçe B- İngilizce C- Farsça
D- Kürtçe E- Fransızca

20. ABD 'nin Irak'tan çekilme süreci ve Irak'ın kuzeyinde olası Kürt devletinin kurulması, aşağıdaki ulus devletlerinden hangisi için tehlike arz eder?

A- İran B- Suriye C- Türkiye
D- İsrail E- Mısır

21. Irak'ta nüfus sayımı öncesinde belli bir gruba, nüfusunu azaltmak amacıyla, saldırılar düzenlenmiştir. Bu grup aşağıdakilerden hangisidir?

A- Sünni Araplar B- Şii Araplar
C- Türkmenler D- Kürtler
E- Hristiyanlar

22. Irak anayasasındaki maddelerden hangisi Kerkük'ün statüsünü belirleyecektir?

A- 32. Madde B- 53. Madde C- 58. Madde
D- 140. Madde E- 152. Madde

23. 2003 sonrası Türkiye Irak'ın bütünlüğünü savunurken, teröristler Irak'ın hangi bölgesinden gelerek Türkiye'nin sınır güvenliğini tehlikeye atmıştır?

A- Güneyinden B- Kuzeyinden
C-Doğusundan D- Batısından
E-Güneydoğusundan

24. Türkiye 2003 sonrası, ABD hükümetinin baskıları nedeniyle, Irak'ta hangi gruba karşı politikasını değiştirmiştir?

A- Sünni Araplar B- Şii Araplar
C- Türkmenler D- Kürtler
E- Hristiyanlar

25. Aşağıdaki bölgelerden hangisi Irak Anayasasında tartışmalı bölge ilan edilmiştir?

A- Bağdat B- Musul C- Kerkük
D- Diyale E- Selahattin

26. Aşağıdakilerden hangisi Irak'ın en verimli petrol sahasıdır?

A- Jambur petrol sahası
B- Kerkük petrol sahası
C- Bay Hasan petrol sahası
D- Çayaşık petrol sahası
E- Nafthane petrol sahası

27. 2003 sonrası Iraklı Kürtler, Kerkük'ün Türk kimliğini ortadan kaldırmak için hangi devlet dairelerini yağmaladılar?

A- Kerkük Büyükşehir Belediyesi
B- Kerkük Nüfus Dairesi
C- Kerkük Tapu Dairesi
D- Kerkük Vergi Dairesi
E- Kerkük Adalet Sarayı

28. Aşağıdakilerden hangisi Irak Türklerine karşı yapılan ve tarihe geçen en kanlı olaydır?

A- Kerkük katliamı
B- Tuzhurmatu katliamı
C- Amirli katliamı
D- Telafer katliamı
E- Tazehumatu katliamı

29. Telafer'deki sorunların çözülmesi ve yaşamın iyileştirilmesi için aşağıdaki önerilerden hangisi uygun değildir?

A- Telafer'in, zarar gören bölgeler kapsamına alınması ve sorunlarının özel bir yaklaşımla ele alınması
B- Telafer'in, nüfus ve coğrafi özellikler açısından İl olması
C - Irak ticaretinin en önemli merkezlerinden birisi olarak Telafer'in alt yapı sorunlarının çözümlenmesi
D- Telafer'in güvenlik sorunlarının tam olarak çözümlenmesi
E- Telafer'deki Türkmenlerin kimliklerinin korunması için ayrı bir vilayet içinde yaşamaları

T E Ş E K K Ü R L E R